

วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ระดับปริญญาตรี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2568) VOL.2 NO.2 (July - December 2025)

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระดับปริญญาตรี ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2568)

JOURNAL

OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
PHRANAKHON SI AYUTTHAYA RAJABHAT UNIVERSITY
BACHELOR DEGREES

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เลขที่ 96 ถ.ปรีดีพนมยงค์
ต.ประตูชัย อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา 13000
โทรศัพท์/โทรสาร 035-245-400

ISSN 3088-1331 (PRINT)
ISSN 3088-134X (ONLINE)

วารสารวิชาการ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ระดับปริญญาตรี

JOURNAL OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

PHRANAKHON SI AYUTTHAYA RAJABHAT UNIVERSITY

BACHELOR DEGREES

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2568)

VOL.2 NO.2 [JULY - DECEMBER 2025]

วารสารวิชาการ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ระดับปริญญาตรี

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2568)

ISSN 3088-1331 (Print)

ISSN 3088-134X (Online)

วารสารวิชาการ ราย 6 เดือน

สโมสรมนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่งานค้นคว้าวิจัยและความรู้ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ภาคิน โชติเวชศิลป์

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

อาจารย์ ดร.วิษณุตา ตันประเสริฐ

คณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาและประชาสัมพันธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภกานต์ นานรัมย์

รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.สุธี โกสิทธิ์

รองคณบดีฝ่ายแผนและยุทธศาสตร์

อาจารย์ดร.ณรงค์ คุ้มมณี

หัวหน้าภาคนมนุษยศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุกัลยา คงประดิษฐ์

หัวหน้าภาคสังคมศาสตร์

ที่ปรึกษา

อาจารย์ ดร.อเนก รักเงิน

อาจารย์ ดร.จินดา อ่างอาจริยกุล

อาจารย์ ว่าที่ ร.ต.บัณฑิต สุนทรวิกรานต์

อาจารย์วิราวรรณ สมพงษ์เจริญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา สุขามูรณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปัทมาภรณ์ สุขสมโส

อาจารย์ปิยธิดา คำพิพจน์

บรรณาธิการบริหาร

นายเจมทัต จันทโชติ

นายกสโมสรมนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บรรณาธิการประจำฉบับ

นายอดิชาติ เผ่ากันทะ

นักศึกษานิเทศศาสตร์ดิจิทัล

กองบรรณาธิการ

นายณภัควัฒน์ โอมศรี

นางสาวชนธิชา ตาสาย

นางสาวเพ็ญภา วงษ์จาด

นางสาวคนุตนา ดวงจันทร์

นักศึกษาศาสาวิชาประวัติศาสตร์

นักศึกษาศาสาวิชาประวัติศาสตร์

นักศึกษาศาสาวิชาประวัติศาสตร์

นักศึกษาศาสาวิชาประวัติศาสตร์

พิสูจน์อักษรภาษาไทย

นายชัยเจริญ คล้ายกระแสน

นางสาวเบญจวรรณ เทพทัย

นักศึกษาศาสาวิชานิติศาสตร์

นักศึกษาศาสาวิชานิติศาสตร์

พิสูจน์อักษรภาษาอังกฤษ

นางสาวภัทรวี พันธเวช

นายบุญยธร ไตรโชค

นักศึกษาศาสาวิชาภาษาอังกฤษ

นักศึกษาศาสาวิชาภาษาอังกฤษ

ออกแบบปก

นางสาวกชกร เฉลยรัตน์

นักศึกษาศาสาวิชาการจัดการรัฐกิจและการปกครองท้องถิ่น

จัดรูปเล่ม

นายวรเพชร ทองปาน

นักศึกษาศาสาวิชานิติศาสตร์ดิจิทัล

พิมพ์ที่

บริษัท อิงค์ ออน เปเปอร์ จำกัด

สำนักงานวารสาร

สำนักสโมสรมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ถนนปรีดิพนมยงค์ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โทร. 0 3527 6555 ต่อ 4523

โทรสาร. 0 3524 5400

Email: journalhusokidsofaru@gmail.com

Website: <https://www.aru.ac.th/human/>

เนื้อหาของบทความหรือข้อคิดเห็นใด ๆ ที่ตีพิมพ์ในวารสารนี้ เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน

กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

[บทบรรณาธิการ]

ขอบคุณผู้ให้การสนับสนุนทุกและผู้อ่านวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ระดับปริญญาตรี ต่อเนื่องนับตั้งแต่ครั้งแรกที่ตีพิมพ์ ถึงเล่มปีที่ 2 ฉบับที่ 2 นี้ กองบรรณาธิการยินดีนำเสนอ จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในยุครัฐบาลดิจิทัล: กรณีศึกษาที่ว่าการอำเภอ เมืองสุพรรณบุรี อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีความน่าสนใจ เนื่องจากเทคโนโลยีเติบโตต่อเนื่อง มีบทบาทอย่างสูงบทบาทชีวิตประจำวัน และบทบาทการทำงาน สอดคล้องวิวัฒนาการที่เกิดขึ้น จึงเป็นเรื่องผู้อ่านได้สำรวจบทความ ได้ร่องรอยบริบทความเหมาะสมในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลปรับใช้อย่างเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพในการทำงาน นอกจากนี้ยังมีเรื่อง ความอยู่รอดของเกษตรกรชุมชนบ้านกลิ้ง ตำบลบ้านกลิ้งอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบ้านเกาะลอย ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ปกครอง สังกัดที่ว่าการอำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล กรณีศึกษา เทศบาลตำบลศรีประจันต์ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี และการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเฟื่องฟูจากการเป็นเมืองมรดกโลกของพระนครศรีอยุธยาในบริบทร่วมสมัยด้วย

กองบรรณาธิการวิชาการ ฉบับปริญญาตรี มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา หวังเป็นอย่างยิ่งวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่านทุกท่าน

อติชาต

นายอติชาต เผ่ากันทะ

บรรณาธิการ

[สารบัญ]

บทความวิชาการ

การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในยุครัฐบาลดิจิทัล: กรณีศึกษาที่ว่า การอำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี

จันทร์นธ์ พันธุ์แดง

1

บทความวิจัย

ความอยู่รอดของเกษตรกรชุมชนบ้านกลึง ตำบลบ้านกลึง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กนิษฐา ขวัญผ่อง -- ศิริรัตน์ อุณสุภะ -- ปิยพร สุขสม

18

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบ้านเกาะลอย ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บุญญพัฒน์ แจ่มแสงทอง -- วราภรณ์ เอี่ยมพิทักษ์ -- อานนท์ ขาวสะอาด

29

บทความวิชาการ

ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ปกครอง สังกัดที่ว่าการอำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สุทธิกานต์ สำราญจิตร

36

การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล กรณีศึกษา เทศบาลตำบลศรีประจันต์ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

รัฐพล ศิริโรจน์

48

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิกถอนจากการเป็นเมืองมรดกโลกของพระนครศรีอยุธยาในบริบทร่วมสมัย

นายกริชภูมิ นทร์ เครือทิม

58

หลักเกณฑ์การส่งบทความตีพิมพ์ในวารสาร

75

การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในยุครัฐบาลดิจิทัล: กรณีศึกษาที่ว่า การอำเภอ
เมืองสุพรรณบุรี อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี

"New Public Management in the Era of Digital Government: A Case Study of
Mueang Suphanburi District Office, Suphanburi Province"

จันทรัตน์ พันธุ์แดง¹ | Jantarat Pantaeng

Abstract

New Public Management (NPM) is a concept that emphasizes downsizing and streamlining public sector organizations to enhance agility, speed, quality, and efficiency in administration. The approach focuses on performance outcomes and places citizens at the center of public service delivery. NPM enables organizations to adapt swiftly to changes, modernize services through technological advancement, and develop standardized mechanisms for human resource management. It also fosters a participatory work culture, transparency, accountability, and auditability.

NPM further emphasizes organizational development through the integration of organizational structures (Integrated Organization) to enhance interdepartmental collaboration, reduce decision-making steps, and improve service efficiency. In addition, it highlights the importance of strategic management and human resource development to strengthen workforce capabilities and essential work-related skills. This approach also supports the continuous use of information technology to improve educational services and foster collaborative networks with both domestic and international academic institutions. These efforts aim to promote effective and comprehensive public sector management.

This study aims to analyze the approach of New Public Management (NPM) in the digital government era through a case study of the Mueang Suphan Buri District Office, which has integrated innovation and digital technology to reform public administration for greater flexibility, transparency, and responsiveness to citizens' needs. The office has implemented three key types of innovation: (1) Process Innovation, through the development of the mobile application "Team Mueang Suphan: TEAM M-SPB", which facilitates public service access, complaint submission, and inter-agency coordination; (2) Administrative Innovation, by adopting digital tools such as Google Calendar, Google Sheet, and Looker

*บทความวิชาการชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางการปกครองท้องถิ่น โดยมี อาจารย์ ดร.จินดา อารังอาจริกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

¹ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการจัดการรัฐกิจและการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

E-mail: c.chantarat161245@gmail.com

Studio for data management, planning, and performance monitoring; and (3) Marketing Innovation, through the use of social media platforms such as Facebook to disseminate public information, enhance communication channels, and encourage citizen participation in monitoring government performance.

Keywords: New Public Management, Technology, Human Resources

บทคัดย่อ

การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการปรับลดขนาดองค์กรให้มีความคล่องตัว เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพในการบริหาร โดยเน้นผลสัมฤทธิ์ของงาน และยึดประโยชน์ของประชาชนเป็นศูนย์กลาง แนวคิดนี้ส่งเสริมให้องค์กรสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว พัฒนาระบบบริการที่ทันสมัยด้วยเทคโนโลยี รวมถึงสร้างกลไกการบริหารงานบุคคลที่ได้มาตรฐาน สร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วม โปร่งใส รับผิดชอบ และตรวจสอบได้

New Public Management : NPM ยังเน้นการพัฒนาองค์กรผ่านการบูรณาการรูปแบบองค์กร (Integrated Organization) เพื่อเชื่อมโยงหน่วยงานต่าง ๆ ลดขั้นตอนการตัดสินใจ และเพิ่มประสิทธิภาพการบริการ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) การพัฒนาทรัพยากรบุคคล (Human Resource Development) เพื่อเสริมสมรรถนะและทักษะในการทำงาน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อยกระดับการให้บริการทางการศึกษา และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพในทุกมิติ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) ในยุครัฐบาลดิจิทัลของที่ว่ากล่าวอำเภอเมืองสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐที่ได้นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบราชการให้มีความคล่องตัว โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน โดยมีรูปแบบนวัตกรรมสำคัญ 3 ประเภท ได้แก่ (1) นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) คือ การพัฒนาแอปพลิเคชัน “ทีมเมืองสุพรรณ : TEAM M-SPB” เพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อราชการ การแจ้งเรื่องร้องเรียน และการประสานงานระหว่างหน่วยงาน (2) นวัตกรรมบริหาร (Administrative Innovation) เช่น การใช้ Google Calendar, Google Sheet และ Looker Studio ในการบริหารข้อมูล การวางแผน และติดตามผลการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ (3) นวัตกรรมการตลาด (Marketing Innovation) โดยการใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook เพื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสาร สร้างช่องทางสื่อสารและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ

ผลการดำเนินงานดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการปรับใช้แนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพ ความคล่องตัว การบูรณาการข้อมูล และการยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566–2570 ที่มุ่งส่งเสริมให้ภาครัฐพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นดิจิทัล โปร่งใส และตรวจสอบได้ อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการบริการสาธารณะและการสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อระบบราชการไทยในยุคใหม่

คำสำคัญ : การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่, เทคโนโลยี, ทรัพยากรบุคคล

บทนำ

การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) มีหลักการสำคัญคือ การมุ่งเน้นการลดขนาดขององค์กรให้มีความคล่องตัวเพื่อสะดวกรวดเร็ว มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพในการบริหาร องค์กรสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วต่อการเปลี่ยนแปลง พัฒนาระบบการให้บริการที่ทันสมัย โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน และยึดประโยชน์ของประชาชนผู้ให้บริการเป็นเป้าหมาย สร้างและพัฒนากลไกการบริหารงานบุคคลที่ได้มาตรฐาน สร้างวัฒนธรรมและบรรยากาศในการทำงานแบบมีส่วนร่วม มุ่งเน้นการบริหารงานที่มีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบ และตรวจสอบได้ การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่มาใช้ในการพัฒนาองค์กรในด้านต่าง ๆ ด้วยการบูรณาการรูปแบบองค์กร (Integrated Organizational) ที่สร้างความเชื่อมโยงของฝ่ายงานต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อลดขั้นตอนในการตัดสินใจและให้บริการ พร้อมกับมุ่งการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) เพื่อผลสัมฤทธิ์ขององค์กร พัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล (Human Resource Development) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานและทักษะที่มีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงาน พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษาที่ทันสมัยอย่างต่อเนื่อง และเชื่อมโยงเครือข่ายทางการศึกษา (Network Education) กับมหาวิทยาลัยที่อยู่ใกล้เคียงทั้งในและต่างประเทศเพื่อสร้างความร่วมมือทางด้านวิชาการ บุคลากร และด้านอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการ (สมพงษ์ เกศานุช และคณะ, 2560 หน้า 173-174)

1. การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่

การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่นับเป็นกระบวนทัศน์ทางการบริหารจัดการที่ปรับเปลี่ยนแนวทางหรือวิธีการดำเนินงานของภาครัฐ โดยให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเพื่อบริการและผลสัมฤทธิ์และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การปรับปรุงการจัดการทรัพยากรมนุษย์ มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และมุ่งใช้วิธีการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อสนองความต้องการของประชาชน โดยการจัดองค์กรที่มีความยืดหยุ่นและกระจายอำนาจการตัดสินใจเพื่อความสะดวกและรวดเร็ว แต่ทั้งนี้แนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ก็ยังขาดเอกลักษณ์และขาดกรอบความคิดที่ชัดเจน ดังนั้นการประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวจึงขึ้นอยู่กับความสามารถและบริบทขององค์กรต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์กรต่อไป

กระแสแนวคิดประชาธิปไตยและหลักธรรมาภิบาลในยุคสมัยใหม่ ส่งผลให้ภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาครัฐที่จำเป็นต้องปฏิรูปการบริหารงานให้ทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของประชาชน เช่น การนำแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) ยังเป็นแนวคิดสำคัญในยุค 4.0 มาใช้ในการจัดบริการสาธารณะ แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่นั้นมีหลักพื้นฐานสำคัญประการ เช่น การบริหารงานภาครัฐแบบเน้นการปฏิบัติเป็นรูปธรรมมากขึ้นโดยแสวงหาทางเลือกใหม่ ๆ มารองรับ อาทิ ทางเลือกด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการภาครัฐให้เข้าถึงประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน การบริหารงานภาครัฐในยุค 4.0 ภาครัฐจำเป็นต้องอำนวยความสะดวกในการดำเนินการกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคดิจิทัลท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและไม่สามารถคาดเดาได้ จึงต้องคล่องตัวและสามารถขับเคลื่อนภารกิจพิเศษได้ (Agenda-based) และนำเทคโนโลยีพลิกโฉมระบบราชการสู่ยุค 4.0 อย่างแท้จริง (อภิญา ดิสสะมาน, 2564 หน้า 65)

2. กระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก

กระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกนับวันยิ่งทวีความรุนแรงและรวดเร็วมากขึ้นเรื่อย ๆ การเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ทางเทคโนโลยีสื่อสารหรือที่นิยมเรียกกันว่า “อินเทอร์เน็ต (Internet)” ได้ส่งผลกระทบต่อมวลมนุษยชาติเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำลายกำแพงหรือพรมแดนของการติดต่อสื่อสารลงไป มนุษย์ในแต่ละซีกโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ภายในไม่กี่วินาที ทำให้การถ่ายทอดความรู้ วัฒนธรรม ทักษะคิด ค่านิยม การเรียนรู้และพฤติกรรม รวมถึงการติดต่อธุรกิจและทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างรวดเร็วมากขึ้น ผลอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อการบริหารภาครัฐโดยตรง ซึ่งนั่นก็คือทำให้หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องดำเนินการปฏิรูปกระบวนการและวิธีการบริหารจัดการเสียใหม่เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างคล่องตัว รวดเร็ว และสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนที่มีหลากหลายได้มากขึ้นอย่างทันทั่วถึง (ณรงค์ศักดิ์ บุญเลิศ, 2552 หน้า 109-119)

ระบบสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award: PMQA) เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบราชการไทยที่ต้องทำให้หน่วยงานภาครัฐมีการยกระดับคุณภาพมาตรฐานการทำงานไปสู่ระดับมาตรฐานสากล (High Performance) ภายใต้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล (Good Governance) ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 และการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ในระบบราชการของไทย แผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้ให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบสารสนเทศมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาระบบราชการไทย เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ เช่น นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาปรับใช้ในการให้บริการรูปแบบต่าง ๆ (e-Service) แก่ประชาชน การบูรณาการระบบให้บริการประชาชนของทุกหน่วยงานเข้าด้วยกัน (Single Window Service) ส่งเสริมให้มีการจัดทำหน้าเว็บหลักหรือเว็บไซต์ของภาครัฐ (Web Portal) ในลักษณะที่เป็นช่องทางของบริการภาครัฐทุกประเภท (Government Gateway) ซึ่งประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยเชื่อมโยงกับบริการในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ของรัฐ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการพัฒนาไกและระบบการตรวจสอบเทคโนโลยีสารสนเทศหน่วยงานของรัฐ (IT Audit) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2553 หน้า 7)

3. รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์กับรัฐบาลดิจิทัล

รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) เป็นคำที่สร้างขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2538 เพื่อใช้เรียกยุคที่รัฐบาลเริ่มนำเอาอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการให้บริการงานของภาครัฐ และเชื่อมโยงระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ระหว่างหน่วยงานของรัฐบาล และให้บริการประชาชนผ่านเว็บไซต์ และเป็นแนวคิดที่วิ่งตามความสำเร็จของภาคเอกชนที่เรียกว่า การค้าอิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) ในอดีตคำว่า “รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์” ได้รับความนิยมน้อยกว่าหลายมากกว่าคำอื่น ๆ เช่น รัฐบาลไซเบอร์ (Cyber government) รัฐบาลออนไลน์ (Online government) รัฐบาลเว็บไซต์ (Dot government) รัฐบาลเสมือนจริง (Virtual government) และรัฐบาลดิจิทัล (Digital government) ยุครัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีเว็บมีการพัฒนาไปสู่เว็บรุ่นใหม่ คือ เว็บ 2.0 (Web 2.0) ที่ทำให้ภาครัฐสามารถใช้เว็บติดต่อสื่อสารหรือปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้งานได้แบบสองทาง ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม (Participation) มากขึ้น และภาครัฐสามารถใช้เว็บในการแบ่งปันข้อมูลและสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานได้ง่ายมากขึ้น ด้วยอิทธิพลของความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร: ไอซีที (Information and communication technologies: ICT) โดยเฉพาะโทรศัพท์มือถือแบบอัจฉริยะ (Smartphone) ยุค

3G ที่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตแบบเคลื่อนที่ด้วยระบบการสื่อสารความเร็วสูง (Broadband mobile communication) ทำให้ประชาชนมีความนิยมในการใช้บริการบนอินเทอร์เน็ตด้วยโทรศัพท์มือถือแบบอัจฉริยะแทนการใช้คอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะมากขึ้น ส่งผลให้รัฐบาลทั่วโลกเริ่มเปลี่ยนแนวคิดในการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ให้สามารถใช้งานได้ด้วยโทรศัพท์มือถือแบบอัจฉริยะ ภายใต้แนวคิดที่เรียกว่า รัฐบาลอัจฉริยะ (Smart government) ปัจจุบันนานาประเทศนิยมใช้คำว่า “รัฐบาลดิจิทัล” มากกว่าคำว่า รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ รัฐบาล 2.0 และรัฐบาลอัจฉริยะ เพราะไม่ใช่มีเพียงแต่โทรศัพท์มือถือแบบอัจฉริยะเท่านั้นที่สามารถเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตและสร้างข้อมูลจำนวนมากเข้าไปในไซเบอร์สเปซ (Cyberspace) แต่ยังมีเทคโนโลยีอุบัติใหม่ (Emerging technology) จำนวนมากที่มีระบบเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตหรือที่เรียกว่า ทุกสิ่งเป็นอินเทอร์เน็ต: ไอโอที (Internet of Things: IoT) ที่ทำให้เกิดข้อมูลขนาดใหญ่ (Big data) ในสังคมเสมือนจริง (Virtual society) สามารถสะท้อนรูปแบบและบริบทการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนได้เป็นอย่างดี รวมถึงมีพลังอำนาจต่อการตัดสินใจในการบริหารงานของรัฐบาล ทำให้รัฐบาลทั่วโลกเริ่มปรับแต่งนโยบายรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ใหม่ โดยให้ความสำคัญกับการใช้ข้อมูลมากขึ้น และจินตนาการ (Imagination) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ในการพัฒนาภารกิจของรัฐบาลด้วยคำว่า “รัฐบาลดิจิทัล”

ยุครัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ มีการใช้เทคโนโลยีร่วมสมัยที่โดดเด่นมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานภาครัฐและการให้บริการในสังคมไทย เช่น อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ และแอปพลิเคชัน รวมถึงนำเอาระบบประมวลผลแบบกลุ่มเมฆเข้ามาใช้งาน ปัญหาสำคัญที่ยากแก่การแก้ไข คือ การบูรณาการระบบของหน่วยงานภาครัฐทั้งหมดให้สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อนำมาสร้างบริการสาธารณะแบบครบวงจรจุดเดียวเบ็ดเสร็จ

ยุครัฐบาลดิจิทัล รัฐบาลสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงานภาครัฐมากขึ้น เช่น การบริหารและวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ สื่อสังคมออนไลน์ เทคโนโลยีทุกสิ่งเป็นอินเทอร์เน็ต ปัญญาประดิษฐ์ โดยมีฐานการพัฒนาจากนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ในอดีต รวมถึงต้องพัฒนาให้ตอบโจทย์ดัชนีการประเมินความก้าวหน้าของหน่วยงานระหว่างประเทศ แต่ดูเหมือนว่าความก้าวหน้าในการพัฒนากระจายอยู่ในหน่วยงานของรัฐบาลในส่วนกลางมากกว่าส่วนท้องถิ่น

ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีการอุบัติใหม่และแพร่กระจายเข้าสู่สังคมไทยอย่างรวดเร็ว ประชาชนมีความพร้อมและยอมรับนำมาใช้งานในชีวิตประจำวันอย่างรวดเร็วเช่นกัน การพัฒนานวัตกรรมในการบริการสาธารณะของภาครัฐอาจไม่สามารถตอบสนองผู้ใช้งานทั้งภาคประชาชนและเอกชนได้อย่างทั่วถึง เพราะระบบราชการยังขาดความคล่องตัวในการสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้งานได้อย่างรวดเร็ว หลายโครงการล้าสมัยก่อนนำไปให้บริการประชาชนในวงกว้างหรือต้องยกเลิกการใช้งานเมื่อเริ่มใช้งาน เช่น การยกเลิกใช้ระบบบัตรโดยสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Ticket) บนรถโดยสารขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) และประชาชนนิยมใช้บริการโอนเงินด้วย Mobile App และ Mobile Banking มากกว่าพร้อมเพย์ (Prompt Pay) (เรวัต แสงสุริยงค์, 2562 หน้า 296-313)

4. วิวัฒนาการของรูปแบบการปกครองในรูปแบบดิจิทัล

การเปลี่ยนแปลงการปกครองในรูปแบบดิจิทัลได้รับความนิยมอย่างมาก โดยภาครัฐมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศนำมาปรับใช้ในการทำงาน ตลอดจนระบบนโยบายและการดำเนินการการปกครองในรูปแบบดิจิทัลได้วิเคราะห์ข้อมูลที่มีอยู่ เพื่อลดความซับซ้อนของการบริการสาธารณะสำหรับภาคประชาชน ภาคธุรกิจ และหน่วยงานของรัฐเช่นกัน ซึ่งจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทั้งกระบวนการและรูปแบบการบริการ ตลอดจนความสัมพันธ์ขององค์กรต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง

กัน อาจส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีความโปร่งใส การเปิดกว้าง การประหยัดต้นทุน การกำกับดูแลที่ดีขึ้น โดยการเปลี่ยนผ่านจากรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์สู่การปกครองในรูปแบบดิจิทัลของแต่ละประเทศมีวิวัฒนาการที่แตกต่างกัน เพราะแต่ละประเทศมีปัจจัยกีดกันด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ระเบียบเขต และปัจจัยภายนอกอื่น ๆ ที่แตกต่างกัน รวมถึงมีระยะเวลาที่แตกต่างกันในการยอมรับเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น อุปกรณ์เคลื่อนที่ การประมวลผลแบบคลาวด์ สื่อสังคมออนไลน์ ฯลฯ

สำหรับประเทศไทย เริ่มจากการนำเอาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้ในการประมวลผลข้อมูล ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตทำให้หน่วยงานของรัฐสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันได้มากขึ้น และหลายหน่วยงานสามารถส่งบริการไปสู่ประชาชนในสังคมได้กว้างและไกลมากขึ้น ด้วยอิทธิพลของเทคโนโลยีอุบัติใหม่ เช่น การประมวลผลแบบกลุ่มเมฆ การจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ เทคโนโลยีเคลื่อนที่ สื่อสังคมออนไลน์ ปัญญาประดิษฐ์ และทุกสิ่งเป็นอินเทอร์เน็ต ทำให้หน่วยงานภาครัฐเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหารและการให้บริการสังคมตามมา ยุครัฐบาลดิจิทัล มีการเปลี่ยนรูปแบบและลัทธิฐานนโยบายในระดับประเทศของรัฐบาล ส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐมีการพัฒนานวัตกรรมการบริหารและการให้บริการแบบใหม่ เช่น การให้บริการผ่านเทคโนโลยีเคลื่อนที่ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสาร การใช้ระบบประมวลผลแบบกลุ่มเมฆเก็บข้อมูลไว้บนอินเทอร์เน็ต และการใช้ปัญญาประดิษฐ์วิเคราะห์พฤติกรรมของคนในสังคม (เรวัต แสงสุริยงค์, 2562 หน้า 294-295)

จากรูปแบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) ที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2542 ในการเข้าร่วมข้อตกลงด้านอิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน (e-ASEAN Agreement) โดยจุดประสงค์หลักคือ การเสริมสร้างศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของภูมิภาคอาเซียน เพื่อใช้เรียกยุคที่รัฐบาลเริ่มนำเอาอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการให้บริการงานของภาครัฐ (ทองศักดิ์ เหมือนตอย, 2563 หน้า 139) และเชื่อมโยงระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ระหว่างหน่วยงานของรัฐบาล และให้บริการประชาชนผ่านเว็บไซต์ การเปลี่ยนผ่านสู่การดำเนินงานเป็นการปกครองในรูปแบบดิจิทัล คือ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานภาครัฐและการบริการสาธารณะ โดยปรับปรุงการบริหารจัดการและบูรณาการข้อมูลภาครัฐและการทำงานให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างมั่นคงปลอดภัยและมีธรรมาภิบาล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกในการให้บริการประชาชน ในการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐต่อสาธารณชน และสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เนื่องจากปัจจุบันความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอยู่ในยุค 5G ที่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตแบบเคลื่อนที่ด้วยระบบการสื่อสารความเร็วสูง (Broadband mobile communication) โดยประชาชนสามารถเข้าถึงได้ทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ส่งผลให้บริบทการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนเข้าถึงการใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ง่าย ก่อเกิดเทคโนโลยีอุบัติใหม่ (Emerging technology) จำนวนมากที่มีระบบเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต หรือที่เรียกว่า ทุกสิ่งเป็นอินเทอร์เน็ต (IoT) ที่ทำให้เกิดข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ในสังคมเสมือนจริง นำไปสู่การประมวลผลแบบคลาวด์ ปัญญาประดิษฐ์ และทำให้หน่วยงานภาครัฐเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีมาปรับใช้กับการให้บริการประชาชน การบริหารจัดการภาครัฐ การกำหนดนโยบายต่าง ๆ รวมไปถึงการแก้ไขปัญหา อุปสรรค หรือความท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สิ่งนี้จะทำให้รูปแบบการทำงาน การให้บริการ และการดำเนินการต่าง ๆ ของภาครัฐเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

รวมถึงมีพลังอำนาจต่อการตัดสินใจในการบริหารงานของรัฐบาล ทำให้ต้องมีการเปลี่ยนผ่านการบริหารงานในรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ใหม่ ที่ให้ความสำคัญกับการใช้ข้อมูลมากขึ้น และจินตนาการ (Imagination) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ในการพัฒนาภารกิจของรัฐบาลสู่การเป็น "การปกครองในรูปแบบดิจิทัล" ที่จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพ เพิ่มการเข้าถึง

การบริการของภาครัฐ สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน และทำให้หน่วยงานของรัฐรับผิดชอบต่อประชาชนมากขึ้น ทั้งนี้การดำเนินงานมีอาจสำเร็จได้เพียงหน่วยงานเดียว ซึ่งจะต้องมีหลายองค์ประกอบเกี่ยวข้อง อาทิ ผู้บริหารระดับสูง การวางแผนของรัฐบาลกลาง การมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่นทั้งภาครัฐกิจและภาคประชาชน โดยวิวัฒนาการพัฒนาสู่การเป็นกรปกครองในรูปแบบดิจิทัล มีดังนี้ (ยุทธพงษ์ จักรคม, 2564 หน้า 83 – 85)

1. ระบบบริการภาครัฐ 1.0 (Government 1.0 - Traditional Services): ตั้งแต่การปฏิรูประบบราชการสมัยรัชกาลที่ 5 มีการจัดโครงสร้างการบริหารตามแนวทางสากล การบริหารจัดการในรูปแบบดั้งเดิม ประชาชนต้องเดินทางมาติดต่อด้วยตนเอง ให้บริการแบบกรอกฟอร์มกระดาษ แบนสำเนาเอกสาร และต้องลงนามรับรองด้วยลายมือชื่อจริงเท่านั้น

2. ระบบบริการภาครัฐ 2.0 (Government 2.0 - Authorized Agent): ตั้งแต่ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 จนถึงยุครัฐบาลพลเอกชาติชาย บริหารตามแนวทางของ Max Weber มีการตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) เริ่มนำระบบจัดเก็บข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ แต่ยังจำกัดเฉพาะเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ประชาชนยังไม่สามารถทำธุรกรรมด้วยตนเองผ่านระบบได้

3. ระบบบริการภาครัฐ 3.0 (Government 3.0 - Electronic Transaction): ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 จากวิกฤตต้มยำกุ้ง กระแสประชาธิปไตย และ NPM นำไปสู่หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) และการปฏิรูประบบราชการปี 2545 มีการติดต่อผ่านอินเทอร์เน็ต อีเมล และการดาวน์โหลดแบบฟอร์มเพื่อนำส่ง หรือกรอกผ่านฟอร์มออนไลน์ เริ่มมีการใช้ลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ในบางหน่วยงาน

4. ระบบบริการภาครัฐ 4.0 (Government 4.0 - Fully Digital Services): มุ่งสู่ไทยแลนด์ 4.0 ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ภาครัฐปรับตัวสู่อุปสรรค Disruption เน้นความคล่องตัว ขับเคลื่อนภารกิจพิเศษ (Agenda-Based) เปิดบริการรับ-ส่งเอกสารและลงทะเบียนผ่านอินเทอร์เน็ตสมบูรณ์แบบ ลดการใช้กระดาษ (Paperless) ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง มุ่งสู่ภาครัฐอัจฉริยะ (Smart Government)

5. วิวัฒนาการบริการรัฐ ระบบบริการภาครัฐ 5.0 (Government 5.0 - Fully Networking Digital Services): ระบบที่เชื่อมโยงเอกสารและฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐทั้งหมดเป็นหนึ่งเดียว (Single Database) ประชาชนติดต่อผ่านทางดิจิทัลได้โดยตรง เข้าถึงข้อมูลได้ตลอด 24 ชั่วโมง มีระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์เชื่อมต่อกันอย่างสมบูรณ์ปลอดภัย รวดเร็ว และทันสมัย

5. ระบบราชการในยุคดิจิทัล

ระบบราชการในยุคดิจิทัลเป็นปรับเปลี่ยนกระบวนการและวิธีการทำงานของรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสมัยใหม่ซึ่งรวมถึงการใช้ระบบดิจิทัลในการบริหารจัดการการให้บริการประชาชนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลรวมถึงการปรับปรุงความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการทำงานโดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในหลายด้านดังนี้ เพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการใช้ระบบดิจิทัลช่วยให้การดำเนินงานของหน่วยงานราชการเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการลดขั้นตอนที่ซับซ้อนและการดำเนินงานที่ต้องใช้ทรัพยากรสูงการเข้าถึงข้อมูลและการตัดสินใจการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้การตัดสินใจของหน่วยงานเป็นไปอย่างมีข้อมูลสนับสนุนและแม่นยำการปรับปรุงการให้บริการประชาชนการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้นลดความยุ่งยากและเวลาที่ต้องรอการเพิ่มความโปร่งใสและ

การตรวจสอบเทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้สามารถติดตามและตรวจสอบกิจกรรมของหน่วยงานราชการได้ดียิ่งขึ้นเพิ่มความโปร่งใสและลดโอกาสในการทุจริต

รวมถึงวัตถุประสงค์หลักของระบบราชการที่นำนวัตกรรมมาปรับใช้เพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ช่วยให้การดำเนินงานของระบบราชการมีศักยภาพมากขึ้น โดยการลดขั้นตอนที่ซับซ้อนและลดความผิดพลาดที่เกิดจากการทำงานด้วยมือการใช้ระบบอัตโนมัติเช่นระบบการจัดการข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ช่วยให้การประมวลผลและการจัดการข้อมูลได้รวดเร็วและแม่นยำขึ้น การเพิ่มความโปร่งใสและความรับผิดชอบการนำนวัตกรรมมาช่วยในการบริหารจัดการข้อมูล และกระบวนการของรัฐบาลสามารถทำให้ข้อมูลและกระบวนการต่าง ๆ สามารถตรวจสอบได้ง่ายขึ้นซึ่งช่วยลดปัญหาการคอร์รัปชัน การเปิดเผยข้อมูลผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้มากขึ้นและมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลการปรับปรุงการให้บริการประชาชน : การพัฒนาและนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยให้การให้บริการแก่ประชาชนเป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็วเช่นการใช้บริการออนไลน์และแอปพลิเคชันที่ช่วยให้ประชาชนสามารถยื่นคำร้องหรือขอรับบริการต่าง ๆ ได้จากทุกที่ใช้เทคโนโลยี เช่น ระบบการจองออนไลน์หรือการให้บริการผ่านแอปพลิเคชันช่วยให้บริการมีความสะดวกและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น การเสริมสร้างการตัดสินใจที่ดีขึ้น : การใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และการวิเคราะห์ข้อมูลช่วยให้ผู้บริหารมีข้อมูลที่ละเอียดและครบถ้วนสำหรับการตัดสินใจในการวางแผนและดำเนินนโยบาย การวิเคราะห์ข้อมูลช่วยให้การตัดสินใจเป็นไปตามหลักฐานและข้อมูลจริงซึ่งช่วยให้การวางแผนและการตัดสินใจมีความแม่นยำและตรงประเด็นมากขึ้น

วิจัยที่สำคัญเกี่ยวกับผลกระทบของนวัตกรรมต่อการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบราชการ นวัตกรรมประเภทใดบ้างที่มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบราชการ การศึกษานี้มุ่งเน้นการระบุและวิเคราะห์ประเภทของนวัตกรรมที่นำไปใช้ในระบบราชการ เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบอัตโนมัติ และเครื่องมือดิจิทัลอื่น ๆ และประเมินว่ามีผลกระทบอย่างไรต่อกระบวนการทำงานและประสิทธิภาพโดยรวม การนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีผลกระทบต่อความโปร่งใสและความรวดเร็วในการให้บริการของระบบราชการอย่างไร คำถามนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ระบบข้อมูลออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัล ต่อการปรับปรุงความโปร่งใสและการให้บริการที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น นวัตกรรมที่ใช้ในระบบราชการช่วยลดปัญหาและอุปสรรคในการทำงานได้อย่างไร จะช่วยลดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของระบบราชการ เช่น ลดความผิดพลาดจากการทำงานด้วยมือ ลดเวลาในการดำเนินการ และปรับปรุงการจัดการข้อมูลอย่างไร การใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และการวิเคราะห์ข้อมูลมีผลต่อการตัดสินใจและการวางแผนในระบบราชการอย่างไร คำถามนี้มุ่งเน้นการศึกษาผลกระทบของการใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ และการวิเคราะห์ข้อมูลในการตัดสินใจและการวางแผนในการบริหารจัดการภายในระบบราชการ (ทิพย์อักษร บุญบุตตะ และคณะ, 2567 หน้า 704)

6. แนวคิดเกี่ยวกับรัฐบาลดิจิทัล (Digital government)

รัฐบาลดิจิทัล หมายถึง การออกแบบและปรับเปลี่ยนรูปแบบบริการของรัฐ โดยอาศัยข้อมูลดิจิทัลเพื่อสร้างบริการของรัฐในรูปแบบใหม่ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งมีลักษณะ 3 ประการ (Digital Economy Thailand, ม.ป.ป. อ้างถึงใน สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559)

1) Reintegration การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดการกำกับควบคุมการบริหารภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ

2) Needs-based holism การปรับปรุงองค์กรภาครัฐเพื่อให้เกิดการให้บริการสาธารณะที่ให้ความสำคัญกับความ ต้องการของประชาชนเป็นหลัก

3) Digitalization การใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ในการนำระบบบริหารสารสนเทศมาใช้ รวมถึงการให้ความสำคัญต่อ การสื่อสารผ่านทางอินเทอร์เน็ตซึ่งจะเข้ามาแทนที่วิธีการทำงานแบบเดิม

รัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นส่วนบูรณาการของกลยุทธ์การทำให้รัฐบาลมี พลเมืองเป็นศูนย์กลางความทันสมัย และเกิดคุณค่าสาธารณะ โดยจำเป็นต้องอาศัยระบบนิเวศของรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government Ecosystem) ในการสร้างและเข้าถึงข้อมูล (Data) บริการ (Service) และเนื้อหาต่าง ๆ (Content) ผ่านการ ปฏิสัมพันธ์กับรัฐบาล โดยผู้เล่นหลักประกอบไปด้วย องค์กรรัฐ องค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐ (NGOs) ภาคเอกชน สมาคมต่าง ๆ และปัจเจกชน การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่รัฐบาลดิจิทัลในทุกระดับของบุคลากรภาครัฐ ซึ่งรวมไปถึงการเปลี่ยนแปลง องค์กรในด้านขั้นตอนการทำงานเทคโนโลยี และกฎระเบียบ ยกระดับงานบริการภาครัฐให้ตรงกับความต้องการของ ประชาชนที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยภาครัฐจะต้องรักษาสมดุลระหว่างความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน ข้อมูลของ ประชาชน และการอำนวยความสะดวกแก่ผู้รับบริการเข้าใจความต้องการและมุมมองของผู้รับบริการพัฒนางานบริการที่มี ประชาชนเป็นศูนย์กลางโดยใช้การมีส่วนร่วมของผู้รับบริการและเครือข่ายภาคส่วนต่าง ๆ บูรณาการข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก และนำมาใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์และพยากรณ์สถานการณ์ต่าง ๆ สร้างทักษะหลักในการ ออกแบบและพัฒนาบริการให้แก่ผู้รับบริการสร้างทักษะที่เหมาะสมสอดคล้องกับการพัฒนาบริการภาครัฐ (ขับเคลื่อนอนาคต ภายใต้อาณัติใหม่ที่สำคัญเปลี่ยนผ่านภาครัฐสู่ยุคดิจิทัล, 2561 หน้า 5)

ในบทบาทของระบบราชการที่นำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในยุคดิจิทัล และแนวความคิดทฤษฎี เกี่ยวกับการนำนวัตกรรมเข้ามาใช้ในยุคดิจิทัล การนำนวัตกรรมเข้ามาบริหารจัดการหน่วยงานราชการเพื่อให้เข้าใจถึง บทบาทของนวัตกรรมที่ระบบราชการได้นำเข้ามาปรับใช้ในการทำงานให้มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการบริการ สาธารณะมากยิ่งขึ้น ระบบราชการได้นำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการบริการสาธารณะเพื่อให้ประชาชนได้รับการบริการที่ สะดวกสบายในการดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัล ดังนั้นการบริหารหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐจึงจำเป็นต้องนำนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานในทุกภาคส่วนหรือระบบราชการด้วย การปฏิรูปการทำงานใน ระบบราชการให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัลยังเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะนวัตกรรมยังคงเป็นโอกาสที่สำคัญในการยกระดับให้ มีคุณภาพการทำงานของภาครัฐได้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้บริการประชาชนได้อย่างรวดเร็วทันสมัย ตอบสนองความต้องการของ ประชาชน อย่างไรก็ตามการนำนวัตกรรมยุคใหม่เข้ามาใช้ก็มีความท้าทายและมีอุปสรรคมากมาย ที่ระบบราชการต้อง พิจารณาดัดแปลงที่ปฏิรูปการทำงานในระบบราชการใหม่ ๆ โดยต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพการทำงาน ลดเวลาในการ ดำเนินงาน ตรวจสอบความแม่นยำของข้อมูล เพื่อให้การบริการรวดเร็วและประชาชนเข้าถึงง่าย นวัตกรรมเป็นกระบวนการ ของการพัฒนาความคิดโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่หรือมาจากการที่มนุษย์สร้างขึ้นและระบบราชการได้นำบทบาทของนวัตกรรม เข้ามาปฏิรูปการดำเนินงานขององค์กร แต่ต้องมีการวางแผนและเตรียมการอย่างรอบคอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้น ระบบราชการได้ปรับเปลี่ยนการทำงานและเน้นการนำแนวคิดขององค์การภาคเอกชนมาใช้ในหน่วยงานภาครัฐให้ ให้ความสำคัญกับคนและเทคโนโลยีมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้นำองค์ความรู้ทางด้านนวัตกรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ในการทำงานหรือการพัฒนาหน่วยงานต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันควรมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ระบบราชการจึงปฏิรูปการทำงานโดยนำนวัตกรรมมาซึ่งมีบทบาทสำคัญที่ช่วยให้

ประเทศมีความเจริญก้าวหน้าในการดำเนินงานในยุคดิจิทัลกับโลก 4.0 ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี (ทิพย์อักษร บุญบุตร และคณะ, 2567 หน้า 702-703)

7. นวัตกรรมกับการปฏิรูประบบราชการ

นวัตกรรมที่นำมาปฏิรูประบบราชการมีบทบาทสำคัญที่นำมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและปรับปรุงโครงสร้างภายในองค์กรเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนหรือสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถหรือทักษะในการใช้นวัตกรรมเพื่อมาพัฒนาระบบราชการการปฏิรูประบบราชการด้วยนวัตกรรมยังต้องเผชิญกับความท้าทายจากโครงสร้างที่มีกฎระเบียบที่เคร่งครัดและความต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงดังนั้นระบบราชการจะนำนวัตกรรมเข้ามาในหน่วยงานต้องคำนึงถึงปัจจัยหลาย ๆ ด้านที่ส่งผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ (ทิพย์อักษร บุญบุตร และคณะ, 2567 หน้า 706-707)

ประเภทของนวัตกรรมสามารถแบ่งออกเป็นประเภทตามลักษณะและความแตกต่างในการนำไปใช้ ดังนี้

1. นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) เป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ ๆ ที่มีคุณลักษณะหรือประโยชน์ที่ดีกว่าเดิมเพื่อให้สินค้าและบริการมีความแตกต่างและดึงดูดลูกค้าได้มากขึ้น เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่การเพิ่มคุณสมบัติหรือการพัฒนาบริการใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้มากขึ้น นวัตกรรมประเภทนี้ระบบราชการได้นำมาพัฒนาหน่วยงาน หรือองค์กรในรูปแบบการส่งเสริมช่วยประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เพื่อหาช่องทางให้แก่ประชาชนได้มีรายได้เพิ่มขึ้น

2. นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตหรือการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นอาจรวมถึงการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานภายในองค์กรนวัตกรรมประเภทนี้ระบบราชการได้นำนวัตกรรมมาปรับใช้ในการทำงานโดยให้นวัตกรรมช่วยสร้างแบบแผนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมีการทำงานที่มีคุณภาพเหมาะสมกับยุคสมัยในยุคดิจิทัล

3. นวัตกรรมบริหาร (Management Innovation) การพัฒนารูปแบบการจัดการใหม่ ๆ เช่น โครงสร้างองค์กรระบบการบริหารงานหรือรูปแบบการตัดสินใจที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างความยั่งยืนให้แก่องค์กรนวัตกรรมประเภทนี้ระบบราชการได้นำมาช่วยในการตัดสินใจและวิเคราะห์นโยบายและแผนในการจัดการระบบราชการให้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

4. นวัตกรรมการตลาด (Marketing Innovation) นวัตกรรมประเภทนี้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและใช้กลยุทธ์การตลาดใหม่ ๆ ที่ช่วยให้สินค้าและบริการเข้าถึงตลาดได้ดียิ่งขึ้น เช่น การใช้กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล การพัฒนาแบรนด์ใหม่หรือการสร้างแคมเปญการตลาดที่มีความสร้างสรรค์ การที่ระบบราชการได้นำนวัตกรรมการตลาดเข้ามามีบทบาทในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริการสาธารณะในรูปแบบออนไลน์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความสะดวกสบายให้แก่ประชาชน

5. นวัตกรรมธุรกิจ (Business Model Innovation) การเปลี่ยนแปลงวิธีการที่องค์กรสร้างคุณค่าและสร้างรายได้ เช่น การปรับเปลี่ยนรูปแบบธุรกิจหรือการนำเสนอผลิตภัณฑ์และบริการในรูปแบบใหม่ เช่น โมเดลการสมัครสมาชิกหรือการให้บริการที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของลูกค้า การเข้าใจและนำประเภทต่าง ๆ ของนวัตกรรมมาใช้ในการช่วยให้อาสาสมัครปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของตลาดและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในยุคดิจิทัลนั้น จะต้องมีนวัตกรรมภาครัฐ ซึ่งนวัตกรรมภาครัฐหมายถึงการใช้ความคิดสร้างสรรค์หรือความรู้ใหม่ในการปรับปรุงหรือสร้างสิ่งใหม่เพื่อเพิ่มคุณค่าและประสิทธิภาพในด้านต่าง ๆ ในบทบาทของระบบราชการ นวัตกรรมช่วยในการปฏิรูประบบราชการในยุคดิจิทัลโดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงเพิ่มความสะดวกในการให้บริการประชาชน การใช้เทคโนโลยียังช่วยให้ระบบราชการโปร่งใสขึ้น ลดการทุจริต และเพิ่มความเชื่อถือได้ การนำแนวคิดนวัตกรรมมาใช้ในระบบราชการครอบคลุมถึงการพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ การใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ในการตัดสินใจเชิงนโยบาย และการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีความยืดหยุ่น การนำนวัตกรรมมาปรับใช้ยังช่วยในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศ แม้ว่านวัตกรรมจะมีข้อดีในการเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใส แต่การนำมาใช้ในระบบราชการยังเผชิญกับความท้าทายจากโครงสร้างที่มีกฎระเบียบที่เคร่งครัด ซึ่งต้องการการสนับสนุนจากผู้บริหารและเจ้าหน้าที่พร้อมกับนโยบายที่ส่งเสริมนวัตกรรม

จะเห็นได้ว่า นวัตกรรมการปฏิรูประบบราชการในยุคดิจิทัล นั้นเป็นนวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมบริหาร และนวัตกรรมการตลาด เพราะว่า นวัตกรรมกระบวนการและนวัตกรรมบริหารนั้น มีความสำคัญต่อระบบราชการในการปรับปรุงการบริหารจัดการและบูรณาการข้อมูลภาครัฐและการทำงานให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างมั่นคงปลอดภัยและมีธรรมาภิบาล สามารถทำได้โดยการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้งาน ซึ่งการปฏิรูประบบราชการในยุคดิจิทัลนั้น พบว่าจากเดิมการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐจะมีวิธีการให้ผู้รับบริการกรอกแบบฟอร์มเพื่อขอรับบริการและจะต้องเดินทางไปยื่นกับหน่วยงานภาครัฐด้วยตนเอง แต่ทว่ารูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐแบบใหม่ ผู้รับบริการสามารถดำเนินการต่าง ๆ ผ่านช่องทางไลน์ ทำให้การขอรับบริการมีความสะดวก ความรวดเร็ว ประหยัดเวลา และลดค่าใช้จ่ายมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ของบริการภาครัฐ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น นอกเหนือจากนี้การปฏิรูประบบราชการในยุคดิจิทัลเป็นนวัตกรรมการตลาดเช่นเดียวกัน เพราะวาระระบบราชการได้นำนวัตกรรมการตลาดเข้ามามีบทบาทในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริการสาธารณะในรูปแบบออนไลน์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกในการให้บริการประชาชน เปิดเผยข้อมูลภาครัฐต่อสาธารณชนและสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การปฏิรูประบบราชการในยุคดิจิทัลเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญของรัฐบาลในการเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ ในระบบราชการ การใช้ดิจิทัลนวัตกรรมสามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยลดความซ้ำซ้อนของข้อมูลและขั้นตอนที่ไม่จำเป็น และมีพัฒนาปรับปรุงระบบการสื่อสาร และการประสานงานภายในองค์กรที่มีความซับซ้อนให้มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเป็นต้น

8. การปฏิรูประบบราชการในยุคดิจิทัล

การปฏิรูประบบราชการในยุคดิจิทัลหมายถึงการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลมาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการทำงานและการให้บริการในภาครัฐ การเปลี่ยนแปลงนี้ต้องอาศัยการประยุกต์ใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนวัตกรรมในยุคดิจิทัลมีความสำคัญอย่างยิ่งในระบบราชการ เนื่องจากสิ่งนี้ยังช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริการภาครัฐ ผ่านการนำเทคโนโลยีและกระบวนการใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีความโปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น ในระบบ

ราชการ นวัตกรรมดิจิทัลสามารถนำมาใช้เพื่อสร้างระบบข้อมูลที่เชื่อมโยงและบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งช่วยลดความซ้ำซ้อนของข้อมูลและขั้นตอนที่ไม่จำเป็น นอกจากนี้ยังสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาระบบการสื่อสารและการ

ประสานงานภายในองค์กรที่มีความซับซ้อน ทำให้เกิดความคล่องตัวและการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ตัวอย่างหนึ่งของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในระบบราชการคือการพัฒนา e-Government หรือรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการภาครัฐได้อย่างสะดวกและรวดเร็วผ่านช่องทางออนไลน์ ลดภาระงานที่เกี่ยวข้องกับกระดาษและเพิ่มความโปร่งใสในการดำเนินงานของรัฐ ในยุคดิจิทัล นวัตกรรมมีบทบาทสำคัญในระบบราชการ เพราะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและการบริการประชาชน ระบบราชการต้องเผชิญกับความท้าทายในการปรับตัวเพื่อให้บริการที่รวดเร็วและทันสมัย นวัตกรรมดิจิทัลช่วยให้สามารถทำงานได้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น โดยการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น ระบบอัตโนมัติ การจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และการให้บริการผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ การใช้ระบบดิจิทัลทำให้ลดเวลาในการดำเนินการและเพิ่มความโปร่งใสในการบริหารงาน ตัวอย่างเช่น การนำระบบ e-Government มาใช้เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น โดยไม่ต้องเดินทางไปหน่วยงานราชการ นอกจากนี้ นวัตกรรมยังช่วยในการปรับปรุงกระบวนการทำงานภายในองค์กร เช่น การใช้ซอฟต์แวร์ในการจัดการทรัพยากร (ERP) เพื่อให้การทำงานภายในมีประสิทธิภาพมากขึ้นในสังคมที่เทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ระบบราชการจำเป็นต้องเปิดรับนวัตกรรมเพื่อไม่ให้เกิดล้าหลังและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ทิพย์อักษร บุญบุตตะ และคณะ, 2567 หน้า 706-708)

9. หลักคตินำทางของแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566 – 2570

หลักคตินำทาง (Guiding Principles) คือ หลักคิดที่เป็นข้อต่อระหว่างเป้าหมายหรือผลลัพธ์ของแผนกับการออกแบบมาตรการและกิจกรรมเพื่อกำกับให้มั่นใจว่าการดำเนินการตามแผนจะเกิดผลได้จริงตามที่คาดหวังและใช้เป็นกรอบการพิจารณาถ่วงดุลและจัดลำดับความสำคัญของมาตรการและกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงใช้กำกับกับการปรับปรุงมาตรการและกิจกรรมเมื่อบริบทที่เผชิญอยู่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และใช้กำหนดกรอบตัวชี้วัดให้สะท้อนผลลัพธ์หรือความสำเร็จของแผนในแต่ละเรื่องด้วย จากการศึกษาหลักคตินำทางที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลจากองค์กรระหว่างประเทศและกรณีศึกษาการผลักดันรัฐบาลดิจิทัลในต่างประเทศและสหภาพยุโรป ประกอบกับสถานการณ์การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทยสามารถสังเคราะห์หลักคตินำทางเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนา ยุทธศาสตร์ และมาตรการต่าง ๆ นอกจากนี้หลักคตินำทางยังช่วยสนับสนุนการดำเนินงานให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ส่งผลให้ทิศทางการขับเคลื่อนของแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570 ชัดเจนมากขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2567 หน้า 60 - 64)

1. การใช้ข้อมูลร่วมกัน (Data Sharing) สนับสนุนให้เกิดการใช้ข้อมูลร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐ ผ่านการมุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของการใช้ข้อมูลร่วมกัน เช่น มาตรฐานข้อมูล แนวทางการสร้าง และข้อตกลงการใช้เทมเพลตข้อมูลร่วมกัน ซึ่งจะช่วยลดอุปสรรคทางเทคนิคด้านความแตกต่างของระบบ รูปแบบการจัดเก็บรวมถึงคุณภาพของข้อมูล อีกทั้งต้องกำหนดแนวทางการใช้ข้อมูลร่วมกันระหว่างหน่วยงานให้ชัดเจนเพื่อลดความสับสนในการปฏิบัติตาม พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยระบุให้ชัดเจนว่าข้อมูลใดถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคลหรือข้อมูลที่สามารถเปิดเผยใช้ร่วมกันได้ภายใต้หลักการของธรรมาภิบาลข้อมูลที่สนับสนุนการทำงานระหว่างหน่วยงานบนแพลตฟอร์มกลางเดียวกัน

2. สร้างธรรมาภิบาลและการทำงานร่วมกัน (Governance and Cooperation on Digital Transformation) จัดทำโครงการต้นแบบร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างโอเพนซอร์สเครื่องมือดิจิทัล หรือโครงสร้างพื้นฐานร่วมให้หน่วยงานอื่นสามารถนำโอเพนซอร์สเครื่องมือดิจิทัลไปใช้พัฒนางานบริการภาครัฐของหน่วยงานตนเอง แล้วจึงนำระบบงานบริการของแต่ละหน่วยงานมาเชื่อมต่อกันในภายหลังโดยไม่จำเป็นต้องสร้าง single website domain ขึ้นมาก่อน ซึ่งช่วยประหยัดต้นทุนการพัฒนาบริการของรัฐและก่อให้เกิดมาตรฐานของระบบบริการ อีกทั้งยังกระตุ้นให้หน่วยงานเกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของ และร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศ

3. ให้บริการสาธารณะด้วยช่องทางดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบและมีประสิทธิภาพ (Digital by Default) พัฒนาบริการดิจิทัลตั้งแต่กระบวนการต้นทางให้สะดวกและใช้งานง่ายสำหรับประชาชนทุกกลุ่ม โดยไม่ทอดทิ้งผู้ที่ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการ หรือผู้ที่ไม่สามารถใช้งานได้ด้วยตนเองเพื่อให้ช่องทางดิจิทัลกลายเป็นช่องทางหลักในการรับบริการและทำธุรกรรมกับภาครัฐ ผ่านการออกแบบบริการที่สามารถทำงานร่วมกันได้และสนับสนุนการให้บริการที่ครอบคลุมและหลากหลาย เช่น การพิจารณาอนุมัติ อนุญาต ออกใบอนุญาต รับจดทะเบียน รับจดทะเบียนหรือรับแจ้ง รวมถึงจัดให้มีระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (Digital ID) ทั้งจากผู้ให้และรับบริการที่ได้มาตรฐานและความปลอดภัยสูง เป็นต้น

4. หลักการครั้งเดียว (Once Only Principle) ประชาชนและภาคธุรกิจต้องสามารถเข้าถึงบริการดิจิทัลภาครัฐทั้งกระบวนการได้อย่างครบวงจร โดยการให้ข้อมูลกับภาครัฐเพียงครั้งเดียว ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ผ่านการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เพื่อลดการขอข้อมูลที่ซ้ำซ้อน และลดภาระที่เกิดขึ้นกับประชาชนในการให้ข้อมูลกับภาครัฐเหลือเพียงครั้งเดียวโดยอาศัยพื้นฐานสำคัญคือการจัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ (Data Governance) ตามประกาศคณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลที่เป็นจุดเริ่มต้นให้หน่วยงานจัดทำข้อมูลขององค์กรให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัลที่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานและการให้บริการประชาชน พร้อมทั้งสามารถเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และทันกาล

5. สามารถทำงานร่วมกันได้ (Interoperability) บริการดิจิทัลของรัฐที่มีความเกี่ยวข้องกัน ต้องได้รับการออกแบบให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น ทั้งระหว่างหน่วยงานและระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในองค์กรเดียวกัน ผ่านแพลตฟอร์มระบบ โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล หรือเครื่องมือกลางสำหรับใช้ในกระบวนการสำคัญ (Microservices) เช่น การเชื่อมโยงข้อมูลผ่านศูนย์กลางแลกเปลี่ยนข้อมูล (GDX) การตรวจสอบและยืนยันตัวตนด้วยระบบ Digital ID การชำระเงินผ่าน e-Payment การจัดเก็บข้อมูลบนระบบคลาวด์กลางภาครัฐ หรือ Government Data Center and Cloud service (GDCC) เพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและการเปิดโอกาสให้สามารถทำงานร่วมกับภาคเอกชนได้ด้วย

6. เปิดกว้างและโปร่งใส (Open and Transparent) หน่วยงานภาครัฐต้องมีการแบ่งปันข้อมูลระหว่างกัน และเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐโดยไม่ต้องร้องขอ และไม่มีค่าใช้จ่าย ซึ่งประชาชนและภาคธุรกิจสามารถเข้าถึงได้โดยง่ายและเป็นรูปแบบข้อมูลเปิดที่สามารถนำไปใช้ได้สะดวกบนฐานของข้อมูลเปิดที่อ่านได้ด้วยเครื่อง (Machine Readable) ผ่านศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ ที่เป็นเสมือนศูนย์กลางการให้บริการข้อมูลดิจิทัลของภาครัฐ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐควรร่วมมือกับประชาชนและภาคธุรกิจเพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการออกแบบบริการของรัฐที่จะช่วยสร้างความโปร่งใสและตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐ ตลอดจนสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

7. ทักษะดิจิทัลของบุคลากรภาครัฐ (Digital Skill) มุ่งขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่ดิจิทัลของหน่วยงานโดยการปรับปรุงขอบเขตหน้าที่และความรับผิดชอบ สำหรับตำแหน่งด้านดิจิทัลให้ชัดเจน กำหนดเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพของตำแหน่งงานด้านดิจิทัล และการพัฒนาทักษะดิจิทัลร่วมกับภาคเอกชนโดยอาศัยการอบรมจากหลักสูตรและสถาบันของรัฐที่ได้มาตรฐาน ทั้งการจัดอบรมผ่านระบบออนไลน์และออฟไลน์ ซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานมีบุคลากรที่มีทักษะดิจิทัลในตำแหน่งและวิชาชีพที่หลากหลายมากขึ้น แก้ไขปัญหาการขาดแคลนบุคลากรด้านดิจิทัล อีกทั้งควรพัฒนาทักษะดิจิทัลของเจ้าหน้าที่รัฐไปสู่ระดับพื้นที่อย่างทั่วถึง เพื่อกระจายการให้บริการดิจิทัลของรัฐได้อย่างครอบคลุม

8. ขยายขีดความสามารถการให้บริการดิจิทัลของรัฐให้สามารถใช้งานได้ในระยะยาว (Scale-up Public Services) ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 มีบริการดิจิทัลของรัฐจำนวนมากเกิดขึ้น และมีปริมาณผู้ใช้งานสูง จึงควรพัฒนาบริการดิจิทัลดังกล่าวทั้งในด้านการพัฒนาเส้นทางการให้บริการ และโครงสร้างพื้นฐานสำหรับรองรับการให้บริการที่จะขยายตัวต่อไปทั้งในเชิงประสิทธิภาพและความมั่นคงปลอดภัย อีกทั้งประเด็นด้านกฎหมายและกฎระเบียบที่ต้องปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทการทำงานเชิงดิจิทัล ผ่านการประเมินความเหมาะสมของกฎหมายเพื่อเพิ่มความไว้วางใจและความคล่องตัวในการบริหารงานและการให้บริการในระยะยาว

จะเห็นได้ว่าการปรับเปลี่ยนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและพัฒนาของภาครัฐไทยที่นำเสนอมาข้างต้น ระบบราชการได้นำนวัตกรรมมาแก้ปัญหาสำคัญในการดำเนินงานในยุคดิจิทัล โดยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาปรับใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความรวดเร็วในการให้บริการประชาชน การปรับเปลี่ยนนี้ช่วยให้ระบบราชการสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น และเพิ่มความสะดวกสบายในการใช้บริการ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในระบบราชการช่วยในการปรับปรุงกระบวนการทำงาน โดยช่วยลดขั้นตอนที่ซับซ้อน ลดต้นทุน และเพิ่มความแม่นยำในการจัดการข้อมูล การใช้ข้อมูลที่ได้จากเทคโนโลยียังช่วยในการตัดสินใจที่ดีขึ้น โดยการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการเพิ่มความโปร่งใสในการทำงานและลดโอกาสในการทุจริต แม้ว่าเทคโนโลยีดิจิทัลจะช่วยให้การบริการรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น นวัตกรรมจึงมีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงการทำงานของหน่วยงานราชการให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัลและโลก 4.0 การปรับเปลี่ยนแนวทางการทำงานในระบบราชการเพื่อให้ทันสมัยและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมต้องพึ่งพาการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้และทักษะของบุคลากร เพื่อให้การบริหารจัดการภายในหน่วยงานภาครัฐมีความก้าวหน้าและสามารถขับเคลื่อนประเทศไปข้างหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล

10. การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในยุครัฐบาลดิจิทัล: กรณีศึกษาที่ว่ากาารอำเภอเมืองสุพรรณบุรี

ที่ว่ากาารอำเภอเมืองสุพรรณบุรี เป็นหน่วยงานที่ให้บริการภาครัฐและเป็นศูนย์กลางข้อมูลสำหรับหน่วยงานต่าง ๆ โดยมีบทบาทในการบริหารงานปกครองและเป็นผู้ดำเนินการจัดการบุคลากรภาครัฐที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับการบริการประชาชนให้มีคุณภาพและเพิ่มประสิทธิภาพของงานภาครัฐอย่างชัดเจน การบริหารและพัฒนาบุคลากรภาครัฐจะต้องอยู่ภายใต้หลักธรรมาภิบาลเป็นระบบ โดยมีองค์ประกอบสำคัญที่ต้องผลักดันเพื่อการบรรลุเป้าหมาย รวมถึงนำเทคโนโลยีที่ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ด้านการบริหารงานบุคคลภาครัฐมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน รวมถึงการกระจายอำนาจหน้าที่ไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหารงานปกครองท้องที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน อีกทั้งยังมีการประชุมหารือเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชน และการลงพื้นที่

ตรวจสอบข้อเท็จจริงต่าง ๆ เป็นต้น จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ที่ว่าการอำเภอเมืองสุพรรณบุรี มีการปฏิรูประบบราชการในยุคดิจิทัลในรูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ของการสร้างนวัตกรรมประเภทนวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมบริหาร และนวัตกรรมการตลาด เพราะที่ว่าการอำเภอเมืองสุพรรณบุรี ได้ตระหนักถึงความสำคัญของประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงได้ปฏิรูประบบราชการให้เป็นดิจิทัล ดังนี้

1. สร้างแอปพลิเคชันขึ้นมา ชื่อว่า “**ทีมเมืองสุพรรณ : TEAM M -SPB**” ถือว่าเป็นนวัตกรรมกระบวนการ เนื่องจากเป็นแอปพลิเคชันที่มีฟังก์ชันที่เกี่ยวกับปฏิบัติงานบูรณาการราชการ ข้อมูลเบอร์โทรติดต่อ และรูปแบบหน้าของผู้บริหาร รวมถึงกันัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน ฯลฯ ภายในหน่วยงานทุกหน่วยงานของจังหวัดสุพรรณบุรี นอกจากนี้ ยังมีฟังก์ชันที่ให้ประชาชนสามารถแจ้งร้องทุกข์ ร้องเรียน แจ้งเบาะแสการกระทำผิด หรือขอความช่วยเหลือ ฯลฯ โดยระบบจะส่งเรื่องให้ศูนย์ดำรงธรรมดำเนินการต่อไป ซึ่งข้อมูลทั้งหมดจะปกปิดเป็นความลับ ไม่เผยแพร่ต่อบุคคลใดที่ไม่มีอำนาจหน้าที่ตามระเบียบกฎหมายโดยเด็ดขาด

2. Google Calendar ถือว่าเป็นนวัตกรรมบริหาร เป็นตัวช่วยในการจัดปฏิบัติงาน จัดการกิจกรรม วางแผนงาน และติดตามเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น สามารถให้ผู้ใช้สร้างปฏิทินส่วนตัว เพิ่มเหตุการณ์ ตั้งค่าการแจ้งเตือน แชร์ปฏิทินกับผู้อื่น และมีการซิงค์ข้อมูลกับอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เชื่อมต่อกับบัญชี Google เป็นต้น ซึ่ง Google Calendar สามารถวางแผนกิจกรรมและงานล่วงหน้า ค้นหาและแสดงตารางเวลาได้อย่างสะดวก รวมถึงแสดงรายละเอียดและเอกสารประกอบ รวมทั้งเอกสารการประชุม ฐานข้อมูลของกลุ่มงานต่าง ๆ อีกด้วย เพื่อให้บุคลากรได้ทราบอย่างทั่วถึง โดยจะได้รับการแจ้งเตือนก่อนถึงกิจกรรม ซึ่งจะมีการแจ้งเตือนภายในครึ่งชั่วโมงผ่านทาง Group Line ทำให้ผู้บริหารและบุคลากรทราบถึงกิจกรรมหรือตารางงาน รายละเอียดของกิจกรรม ระเบียบวาระการประชุม รายงานการประชุม และฐานข้อมูลแต่ละหน่วยงานที่อยู่ภายใต้ของจังหวัดสุพรรณบุรี เช่น ฐานข้อมูลการประชุมประจำเดือนนายอำเภอและหัวหน้าส่วนราชการของอำเภอเมืองสุพรรณบุรีได้อย่างทั่วถึง

3. Google Sheets และ Looker Studio เป็นเครื่องมือ Business Intelligence (BI) ที่ช่วยให้ภาคธุรกิจและหน่วยงานรัฐสามารถวิเคราะห์ข้อมูลและตัดสินใจงานต่าง ๆ ได้จากข้อมูลที่มีอยู่จำนวนมากได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถือว่าเป็นนวัตกรรมกระบวนการ ซึ่ง Looker Studio เป็นส่วนหนึ่งของแพลตฟอร์มที่ปัจจุบันมีประสิทธิภาพสูง ครอบคลุมทุกด้าน และมีความสามารถในการใช้งานที่รวดเร็ว ทั้งนี้ ที่ว่าการอำเภอเมืองสุพรรณบุรีได้ดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลต่าง ๆ เช่น รายชื่อผู้ค้าและผู้เสพยาเสพติด ข้อมูลผู้ต้องโทษ ค่าสาธารณูปโภครายเดือนของที่ว่าการอำเภอเมืองสุพรรณบุรี ตารางสรุปสถิติการใช้ห้องทะเบียนและบัตร สถิติศูนย์รับแจ้งการควบคุมตัวและดำเนินการตาม พรบ.ป้องกันและปราบปรามการทรมาน และการกระทำให้อับชย พ.ศ. 2565 สถิติสาธารณสุข (อค์ศักย) และสถิติการรับบริจาคโลหิต ฯลฯ

4. การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารบนแพลตฟอร์ม Facebook ของที่ว่าการอำเภอเมืองสุพรรณบุรี ถือว่าเป็นนวัตกรรมการตลาด เนื่องจากการประชาสัมพันธ์เป็นการเพิ่มช่องทางการสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับประชาชน ช่วยทำให้หน่วยงานภาครัฐสามารถทราบข้อมูลต่าง ๆ เช่น ความต้องการ ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ปัญหาและอุปสรรค ฯลฯ ของประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นผ่านทางสื่อออนไลน์ของหน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้ยังสามารถใช้เป็นช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐได้สะดวกขึ้น จากข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ และผลการปฏิบัติงานในแต่ละวันที่มีการเปิดเผยให้สาธารณชนทราบตามสื่อออนไลน์ต่าง ๆ

บทสรุป

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการภาครัฐในยุครัฐบาลดิจิทัลเป็นการปรับตัวขององค์กรภาครัฐเข้าสู่ยุคดิจิทัล เพื่อสร้างแนวโน้มที่สำคัญในการปรับเปลี่ยน มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาและสนองต่อการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งใช้ได้กับองค์กรภาครัฐทุกระดับและทุกภาคส่วน สิ่งสำคัญคือการทำให้อุปกรณ์ภาครัฐตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการปรับเปลี่ยนเชิงกลยุทธ์ ทั้งในด้านความคิดและวิธีการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมในยุครัฐบาลดิจิทัล การเพิ่มขีดความสามารถให้กับหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนจะต้องแข่งขันในด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนที่เข้ามาใช้บริการ เนื่องจากประชาชนในปัจจุบันต้องการความสะดวกและรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องผลักดันและขับเคลื่อนด้วยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามนโยบายของรัฐบาลดิจิทัลอย่างยั่งยืน

จากกรณีศึกษาการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในยุครัฐบาลดิจิทัลของที่ว่าอำเภอเมืองสุพรรณบุรี มีการปฏิรูประบบราชการในยุคดิจิทัลในรูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ของการสร้างนวัตกรรมประเภทนวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมบริหาร และนวัตกรรมการตลาด จึงได้ปฏิรูประบบราชการให้เป็นดิจิทัล ได้แก่ 1. การสร้างแอปพลิเคชัน “ทีมเมืองสุพรรณ : TEAM M-SPB” ที่มีฟังก์ชันที่เกี่ยวกับปฏิบัติงานบูรณาการราชการ ข้อมูลติดต่อหัวหน้าส่วนราชการ เจ้าหน้าที่ผู้ปกครองท้องถิ่นท้องที่ในพื้นที่อำเภอเมืองสุพรรณบุรี และสามารถแจ้งร้องทุกข์ ร้องเรียน ฯลฯ ผ่านแอปพลิเคชันได้ ซึ่งเรื่องที่อยู่ภายใต้ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของศูนย์ดำรงธรรมอำเภอ ทางเจ้าหน้าที่จะดำเนินการต่อไปตามระบบของราชการ 2. Google Calendar ในการจัดปฏิทินงานรวมถึงรายละเอียดและเอกสารประกอบ รวมทั้งเอกสารการประชุม

ฐานข้อมูลของกลุ่มงานต่าง ๆ ให้บุคลากรได้ทราบอย่างทั่วถึง โดยได้รับการแจ้งเตือนก่อนถึงกิจกรรมนั้น ๆ ผ่าน Group Line 3. การประมวลข้อมูล (Data) เพื่อรวบรวมฐานข้อมูล (Database) เพื่อนำไปวิเคราะห์ผล และวางแผนเพื่อบริหารจัดการ นำไปสู่การตอบสนองนโยบายได้ โดยใช้ Google Sheets และ Looker Studio และ 4. การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารบนแพลตฟอร์ม Facebook ถือว่าเป็นนวัตกรรมการตลาด เป็นการเพิ่มช่องทางการสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐได้อีกด้วย

ทั้งนี้ การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการปรับลดขนาดองค์กรให้มีความคล่องตัว เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพในการบริหาร โดยเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานและยึดประโยชน์ของประชาชนเป็นศูนย์กลาง แนวคิดนี้ส่งเสริมให้องค์กรสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว พัฒนาระบบบริการที่ทันสมัยด้วยเทคโนโลยี รวมถึงสร้างกลไกการบริหารงานบุคคลที่ได้มาตรฐาน สร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วม โปร่งใส รับผิดชอบ และตรวจสอบได้ New Public Management: NPM ยังเน้นการพัฒนาองค์กรผ่านการบูรณาการรูปแบบองค์กร (Integrated Organization) เพื่อเชื่อมโยงหน่วยงานต่าง ๆ ลดขั้นตอนการตัดสินใจ และเพิ่มการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการบริหารราชการแผ่นดินสมัยใหม่ ได้แก่ การยกระดับประสิทธิภาพการบริการประชาชนด้วยเทคโนโลยี การพัฒนาระบบข้อมูลภาครัฐ (Open Data) เพื่อใช้ในการตัดสินใจ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบภาครัฐ และการบูรณาการหน่วยงานภาครัฐให้ทำงานร่วมกันอย่างไร้รอยต่อ

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ศักดิ์ บุญเลิศ. (2552). อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลง: ความท้าทายและศักยภาพการแข่งขันของ
ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ. วารสารการจัดการสมัยใหม่, 7(1), 109-119.
- ทนงค์ศักดิ์ เหมือนเตย. (2563). **รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ไทย: ความหมายที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาการ**.
 อินทนิลทักษิณสาร, 15(2), 139.
- ทิพย์อักษร บุญบุตตะ และคณะ. (2567). **บทบาทของนวัตกรรมในการปฏิรูประบบราชการยุคดิจิทัล**.
 วารสารการบริหารจัดการและการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2(3), 702-708.
- ภรณ์ทิลา ธนบุรณ์นิพัทธ์. (2564). **รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์กับการพัฒนาของระบบการทำงานของหน่วยงาน**.
 ภาครัฐ. ค้นเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://researchcafe.tsri.or.th/government-digital-service/>
- ยุทธพงษ์ จักรคม. (2564). **ฉกทศน์การพัฒนาสู่การปกครองในรูปแบบดิจิทัล**. ค้นเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2568,
 จาก <https://so10.tci-thaijo.org/index.php/paatj/article/view/340/284>
- เรวัต แสงสุริยงค์. (2562). **บนเส้นทางการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ในสังคมไทย: ยุคดิจิทัล**.
 วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 27(55), 296-313.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2553). **คู่มือการประเมินผลการปฏิบัติราชการตามคำรับรอง**.
 การปฏิบัติราชการของส่วนราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา
 ระบบราชการ.
- สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2559). **ภาครัฐไทยกับการก้าวเข้าสู่รัฐบาลดิจิทัล**.
 ค้นเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php>
- สมพงษ์ เกศานุช และคณะ. (2560). **การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่: ทิศทางการกำหนดกระบวนการตัดสินใจในการข
 บริหารจัดการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย**. ธรรมทรรศน์, 17(2), 173-174.
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2561). **ขับเคลื่อนอนาคตภายใต้บทบาทใหม่ที่สำคัญเปลี่ยนผ่านภาครัฐสู่ยุคดิจิทัล**.
 ค้นเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://www.dga.or.th/wp->
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2567). **แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570**.
 กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล.
- อภิญา ดิสสะมาน. (2564). **นวัตกรรมแผนที่ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานภาครัฐในยุค 4.0**.
 วารสารสหวิทยาการ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 8(1), 65.

ความอยู่รอดของเกษตรกรชุมชนบ้านกลึง

ตำบลบ้านกลึง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

The Survival of Farmers in Ban Klueng Community,

Ban Klueng Subdistrict, Bang Sai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

กนิษฐา ขวัญฝั่งจิตร² | Kanitta Kuanfanggit

ศจีรัตน์ อุ่นสกุลณี³ | Sajeerat Ounsakunee

ปิยพร สุขสม⁴ | Piyaporn Suksom

Abstract

This study titled “The Survival of Farmers in Ban Klueng Community, Ban Klueng Subdistrict, Bang Sai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province” aimed to (1) examine the survival of farmers in Ban Klueng Community and (2) investigate the factors affecting their survival. A qualitative research approach was employed, focusing on five farming households comprising a total of twenty-one participants. Data were collected through in-depth interviews and non-participant observations.

The findings revealed that the survival of farmers in Ban Klueng Community was influenced by six main aspects: (1) family livelihood, emphasizing household labor utilization and mutual support among relatives; (2) agricultural management, focusing on crop diversification and cost reduction in production; (3) production inputs, including fertilizers, pesticides, machinery, and labor costs; (4) economic factors, particularly unstable agricultural income and dependence on middlemen; (5) occupational promotion and supplementary occupations to enhance income stability; and (6) social and community support through mutual assistance and participation in community activities.

Furthermore, factors affecting the survival of farmers were identified in six areas: (1) fluctuating crop prices and high production costs; (2) pest and weed problems; (3) unpredictable weather conditions;

*งานวิจัยเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิชาการวิจัยภาคสนาม โดยมี ดร.เอนก รักเงิน เป็นผู้ควบคุมการวิจัย

² นักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาชุมชนและสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

³ นักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาชุมชนและสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

⁴ นักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาชุมชนและสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

(4) household debt and lack of savings; (5) reliance on informal loans and insufficient government support; and (6) lack of long-term career security. The results indicate that, despite various economic and environmental challenges, farmers in Ban Klueng Community continue to survive through family cooperation, adaptation, and social solidarity within the community.

Keywords: Farmers, Survival, Ban Klueng Community, Economic Factors

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ความอยู่รอดของเกษตรกรชุมชนบ้านกลึง ตำบลบ้านกลึง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความอยู่รอดของเกษตรกรชุมชนบ้านกลึง ตำบลบ้านกลึง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความอยู่รอดของเกษตรกรชุมชนบ้านกลึง ตำบลบ้านกลึง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และกลุ่มเป้าหมาย คือ เกษตรกรในชุมชนบ้านกลึง หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านกลึง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 ครอบครัว รวมทั้งสิ้น 21 คน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า ประการแรก ความอยู่รอดของเกษตรกรชุมชนบ้านกลึง แบ่งออกเป็น 6 ด้าน (1) ด้านชีวิตครอบครัว มีการใช้แรงงานในครัวเรือนและเครือญาติในการทำนา (2) ด้านการเริ่มต้นทำนา มีการถ่ายทอดและส่งต่อประสบการณ์รวมถึงความรู้เกี่ยวกับการทำนาจากพ่อแม่ (3) ด้านต้นทุนในการผลิตมาจากค่าปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ค่าเช่าเครื่องจักร ค่าเช่าที่ดิน ค่าน้ำมัน และค่าจ้างแรงงาน (4) ด้านความทุกข์ในการทำนา เกษตรกรมีความทุกข์จากความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ (5) ด้านทางรอดของเกษตรกร การมีอาชีพเสริมในครัวเรือน (6) ด้านชีวิตที่พอเพียง มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ประการที่สอง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความอยู่รอดของเกษตรกรชุมชนบ้านกลึง แบ่งออกเป็น 8 ด้าน (1) ราคาข้าวที่ตกต่ำ หากราคาข้าวในแต่ละฤดูการผลิตต่ำกว่าต้นทุนจะทำให้เกษตรกรประสบปัญหาขาดทุนสะสม (2) ต้นทุนทางการผลิตเพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่องทุกปี ค่าปุ๋ย ยาฆ่าแมลง เมล็ดพันธุ์ ค่ารถเกี่ยวข้าว ค่าแรงงาน และอื่นๆ (3) ปัญหาศัตรูพืช เช่น นก หุ้ แมลง ข้าวตืด หญ้าพุ่มพวง และโรคระบาด เป็นปัจจัยที่ควบคุมยากและต้องใช้สารเคมีเพื่อป้องกัน ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ (4) การขาดแรงงานในครัวเรือน เมื่อบุตรหลานของเกษตรกรออกไปทำงานนอกพื้นที่และไม่สามารถกลับมาช่วยงานได้ ทำให้เกษตรกรต้องจ้างแรงงานเพิ่มเติม (5) ภาระหนี้สิน ทั้งจากการกู้เงินกับสถาบันการเงินและอื่นๆ เพื่อนำมาลงทุนด้านการเกษตร รวมถึงหนี้จากบัตรเครดิตหรือเงินกู้ยืมกระแสรายวัน (6) ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำนา เกษตรกรที่เช่าที่ดินทำนาไม่มีความมั่นคงในระยะยาว เพราะเจ้าของที่อาจเปลี่ยนแปลงข้อตกลงหรือเรียกคืนที่ดิน และต้องแบกรับภาระค่าเช่าปีละหลายหมื่นบาท เป็นต้นทุนที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ (7) การมีรายได้เสริมจากหลายช่องทาง เช่น กลัวยาดาบ เลี้ยงไก่ไข่ เลี้ยงชันโรง (8) เงินสนับสนุนจากบุตรหลาน โดยลูกหลานเป็นเสาหลักในการหารายได้ เช่น รายได้การเป็นพนักงานหน่วยงานรัฐ ที่มีความมั่นคงและสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: เกษตรกร, ความอยู่รอด, ชุมชนบ้านกลึง, ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

บทนำ

ในหลายทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยถือเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีบทบาทสำคัญในการผลิตอาหารและวัตถุดิบเพื่อการบริโภคทั้งในและนอกประเทศ แต่ปัจจุบันเกษตรกรไทยต้องเผชิญกับความท้าทายและปัญหาหลากหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและความอยู่รอดในอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่ทำให้การเพาะปลูกขาดความแน่นอน ภาวะเศรษฐกิจที่ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น ราคาผลผลิตตกต่ำ รวมไปถึงการขาดแคลนทรัพยากรที่จำเป็นในการทำการเกษตร ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลให้เกษตรกรต้องหาแนวทางใหม่ในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดและสร้างความมั่นคงให้กับตนเองและครอบครัว

ชุมชนบ้านกลึง ตำบลบ้านกลึง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นหนึ่งในชุมชนเกษตรกรรมที่มีความสำคัญในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย โดยอาศัยการทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก โดยเฉพาะการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ข้าว พืชผัก และผลไม้ อีกทั้งยังมีการเลี้ยงสัตว์เพื่อเสริมรายได้ อย่างไรก็ตามชาวบ้านในชุมชนนี้กำลังเผชิญกับปัญหาต่างๆ ที่ทวีความรุนแรงขึ้นในระยะหลัง เช่น การเพิ่มขึ้นของต้นทุนการผลิตที่เกี่ยวข้องกับราคาปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ค่าเช่าที่ดินในการทำนา รวมถึงค่าจ้างแรงงาน อีกทั้งยังประสบกับปัญหาศัตรูพืชและการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของราคาผลผลิตที่มีความผันผวนสูง ซึ่งทำให้รายได้ของครัวเรือนลดลงและส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่โดยรวม

เกษตรกรในชุมชนบ้านกลึงส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย ซึ่งมีลักษณะการประกอบอาชีพที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งพื้นที่ทำการเกษตรของคนในชุมชนมีทั้งที่ดินของครอบครัวและที่ดินเช่าจากคนอื่นด้วย โดยเกษตรกรมีความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตร รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการพัฒนาการผลิต โดยลักษณะการทำการเกษตรที่ชาวบ้านนิยมมากที่สุด คือ การทำนาข้าว นิยมทำนาปรัง ทำนา 2 รอบต่อปี พื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนเป็นพื้นที่ราบลุ่ม สามารถใช้ระบบน้ำชลประทานจากแม่น้ำเจ้าพระยาในการทำนาได้ โดยการทำนาในชุมชนบ้านกลึงจะใช้วิธีการทำนาแบบดั้งเดิม ผสมผสานกับการใช้ปุ๋ยยาเคมี และการใช้เครื่องมือทางการเกษตรที่ง่ายต่อการทำนา ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนทางการผลิต แต่เกษตรกรชุมชนบ้านกลึงกลับต้องเผชิญกับปัญหาหลายอย่าง ทั้งราคาผลผลิตที่ตกต่ำและมีความผันผวน ต้นทุนทางการผลิตที่เพิ่มสูงอย่างต่อเนื่อง ปัญหาศัตรูพืช และขาดแคลนแรงงานในภาคเกษตร ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกรเป็นอย่างมาก และส่งผลต่อประสิทธิภาพทางการผลิตและความยั่งยืนของการเกษตรในระยะยาวอีกด้วย

จากความท้าทายและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้กลุ่มผู้วิจัยสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง ความอยู่รอดของเกษตรกรชุมชนบ้านกลึง ตำบลบ้านกลึง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อศึกษาความอยู่รอดของเกษตรกรและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความอยู่รอดของเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย และกลุ่มผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยนี้จะสามารถทำให้เกิดประโยชน์ ทั้งทำให้ทราบถึงความอยู่รอดของเกษตรกรชุมชนบ้านกลึง ตำบลบ้านกลึง อำเภอบางไทร

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความอยู่รอดของเกษตรกรชุมชนบ้านกลิ้ง ตำบลบ้านกลิ้ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาความอยู่รอดของเกษตรกรชุมชนบ้านกลิ้ง ตำบลบ้านกลิ้ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดของเกษตรกรชุมชนบ้านกลิ้ง ตำบลบ้านกลิ้ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตพื้นที่

ชุมชนบ้านกลิ้ง หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านกลิ้ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.2 ขอบเขตประชากร

ประชากรในการวิจัย คือ เกษตรกรชุมชนบ้านกลิ้ง หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านกลิ้ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 ครอบครัว รวมทั้งสิ้น 21 คน

3.3 ขอบเขตระยะเวลา

เป็นการวิจัยช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2567 จนถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2568 เป็นระยะเวลา 8 เดือน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

- 4.1 ทำให้ทราบความอยู่รอดของเกษตรกรชุมชนบ้านกลิ้ง ตำบลบ้านกลิ้ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 4.2 ทำให้ทราบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดของเกษตรกรชุมชนบ้านกลิ้ง ตำบลบ้านกลิ้ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 ความอยู่รอด หมายถึง สิ่งที่เกษตรกรสามารถปรับตัวให้เข้ากับเศรษฐกิจในยุคที่ต้นทุนทางการผลิตสูง ทั้งค่าปุ๋ย ค่ายาฉีดนา รวมถึงการปรับตัวในการใช้ชีวิตประจำวันในยุคที่รายจ่ายมากและรายได้น้อย เช่น การกู้ยืมเงิน การลงทุนกับ ลูกหลานในการส่งเรียน และการประกอบอาชีพเสริม

5.2 เกษตรกร หมายถึง บุคคลที่ประกอบอาชีพภาคเกษตรกรรม ทั้งการทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย และทำงาน ราชการในท้องถิ่น

5.3 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความอยู่รอด หมายถึง สิ่งที่ทำให้เกษตรกรชุมชนบ้านกลึงได้รับผลกระทบจากราคาข้าว ตกต่ำ ต้นทุนทางการผลิตสูง ปัญหาศัตรูพืช การขาดแคลนแรงงาน ภาระหนี้สิน และการไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง

วิธีการดำเนินการ

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

6.1 พื้นที่และกลุ่มประชากรในการวิจัย กล่าวคือ การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในพื้นที่ ชุมชนบ้านกลึง หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านกลึง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่มีการประกอบอาชีพหลักด้านการเพาะปลูกพืชไร่และพืชสวน โดยเฉพาะการปลูกข้าวและผักสวนครัวเพื่อบริโภคและจำหน่ายในท้องถิ่น พื้นที่ดังกล่าวมี ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำเจ้าพระยา เหมาะสมต่อการเพาะปลูก แต่เกษตรกรในพื้นที่ประสบปัญหาด้านทุนการผลิตสูง ราคาผลผลิตตกต่ำ และสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวน ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดทางเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกร

กลุ่มประชากรเป้าหมาย คือ เกษตรกรในชุมชนบ้านกลึง หมู่ที่ 3 จำนวน 5 ครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 21 คน ซึ่งเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรมาอย่างต่อเนื่อง มีประสบการณ์ตรงต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ และสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่ตอบโจทย์วัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้งสองข้อ ได้แก่ การศึกษาความอยู่รอดของเกษตรกร และการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดดังกล่าว การเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลเฉพาะที่สะท้อนสภาพจริงของชุมชนและสนับสนุนการวิเคราะห์เชิงลึกตามประเด็นการวิจัย

6.2 เครื่องมือการวิจัย กล่าวคือ

6.2.1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยจะสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของเกษตรกร วิธีการทำการเกษตร ปัญหาที่พบเจอ วิธีการรับมือกับปัญหา วิธีการลดต้นทุน วิธีการเพิ่มรายได้ การได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ รวมถึงข้อมูลทางการเงินและภาระหนี้สินของเกษตรกร

6.2.2 การสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Interview) โดยผู้วิจัยจะเริ่มทำการแนะนำตัวกับเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง และร่วมทำกิจกรรมต่างๆกับเกษตรกรหรือชุมชน เช่น การลงพื้นที่จริงในสถานที่ทำการเกษตรของเกษตรกร การเรียนรู้และทดลองลงมือทำกิจกรรมทางการเกษตร

6.3 แนวคิดและทฤษฎี กล่าวคือ

- 1) แนวคิดการพึ่งพาทางเศรษฐกิจ แนวคิดนี้ใช้ในการอธิบายว่าชุมชนมีการพึ่งพาปัจจัยภายนอก เช่น รายได้ แรงงาน หรือความช่วยเหลือจากรัฐ ซึ่งทำให้เกิดความเปราะบางและส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของคนในชุมชน
- 2) แนวคิดสังคมชาวนา แนวคิดนี้ใช้ในการอธิบายวิถีชีวิต ความสัมพันธ์ และรูปแบบการผลิตของชาวนา ที่เน้นการพึ่งพาครอบครัว เครือญาติ และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ 1) ความอยู่รอดของเกษตรกรชุมชนบ้านกลิ้ง ตำบลบ้านกลิ้ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดของเกษตรกรชุมชนบ้านกลิ้ง ตำบลบ้านกลิ้ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังข้อมูลต่อไปนี้

7.1 ความอยู่รอดของเกษตรกรชุมชนบ้านกลิ้ง ตำบลบ้านกลิ้ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1) ด้านชีวิตครอบครัว ครอบครัวเกษตรกรในชุมชนบ้านกลิ้งมีความหลากหลายในรูปแบบครอบครัว บางครอบครัวเป็นครอบครัวขยายที่มีคนหลายวัยอาศัยอยู่ร่วมกัน ขณะที่บางครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีเพียงพ่อแม่ลูก พบว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความสำคัญต่อความอยู่รอด โดยเฉพาะในด้านแรงงานภายในครัวเรือน การแบ่งเบาภาระงาน และการดูแลกัน บางครอบครัวมีบุตรหลานที่ทำงานนอกภาคเกษตรและส่งเงินกลับมา ช่วยให้ครัวเรือนมีรายได้เสริมและความมั่นคงมากขึ้น ยกตัวอย่างจากกรณีศึกษาครอบครัวป้าแมว ซึ่งเป็นครอบครัวขยายที่สร้างบ้านเรือนติดกันเป็นกลุ่ม อยู่รวมกันด้วยความรัก คอยช่วยเหลือดูแลกันเสมอ

2) ด้านการเริ่มต้นในการทำนา เกษตรกรส่วนใหญ่เริ่มต้นทำนาตั้งแต่เด็กจนโตเป็นหนุ่มสาว โดยมีความรู้จากการสืบทอดจากพ่อแม่หรือญาติพี่น้อง ไม่ได้ผ่านการฝึกอบรมอย่างเป็นทางการ แต่ใช้ประสบการณ์ตรงและการสังเกตในการเรียนรู้ บางครอบครัวได้รับที่ดินเป็นมรดก ส่วนบางรายต้องเช่าที่ดินทำกิน ทำให้ความมั่นคงในอาชีพแตกต่างกัน นอกจากนี้การเข้าสู่ภาคเกษตรไม่ได้เกิดจากการเลือกด้วยใจ แต่เป็นเพราะข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและโอกาสทางการศึกษาในอดีต ยกตัวอย่างจากกรณีศึกษาครอบครัวตาทังที่เริ่มทำนาตั้งแต่ยังเด็กโดยเรียนรู้การทำนาจากพ่อแม่ จนเติบโตขึ้นก็ยังคงยึดถืออาชีพทำนามาโดยตลอด

3) ด้านต้นทุนในการผลิต ต้นทุนหลักในการทำนาของเกษตรกรบ้านกลิ้งมาจากค่าปุ๋ยยาฆ่าแมลง ค่าเช่าเครื่องจักรกลเกษตร และค่าจ้างแรงงาน โดยเฉพาะในกรณีที่ไม่มีแรงงานในครัวเรือน บางครอบครัวต้องกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือสถาบันการเงินอื่นเพื่อนำมาลงทุนทำนา ซึ่งทำให้เกิดภาระหนี้สินสะสม นอกจากนี้

ต้นทุนทางการผลิตยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ราคาข้าวกลับไม่มีเสถียรภาพ ทำให้กำไรของเกษตรกรลดลง ยกตัวอย่างจากกรณีศึกษาครอบครัวตาตึง โดยต้นทุนทางการผลิตที่สูงมาก ทั้งค่าปุ๋ยยา ค่าเช่าที่ดิน รวมถึงค่าอื่นๆ ซึ่งมาจากการทำนาหลายไร่ ทำให้ต้นทุนทางการผลิตเพิ่มทวีคูณหลายเท่า

4) ด้านความทุกข์ในการทำนา เกษตรกรทุกครอบครัวมีความทุกข์จากความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ ทั้งด้านราคาผลผลิตที่ผันผวน ต้นทุนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสภาพภูมิอากาศ เช่น ฝนไม่ตกตามฤดูกาล น้ำท่วม หรือภัยแล้ง ศัตรูพืชและโรคพืช เช่น โรคใบไหม้ โรคใบด่าง ยังเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่เกษตรกรควบคุมไม่ได้ นอกจากนี้ความเหน็ดเหนื่อยจากแรงงานที่ต้องใช้ร่างกายหนัก และความเครียดจากภาระหนี้สิน ยังส่งผลต่อสุขภาพทั้งกายและใจของเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง ยกตัวอย่างจากกรณีศึกษาครอบครัวป้าแจ้วที่พบกับปัญหาความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ เช่น ราคาข้าวที่ตกต่ำและต้นทุนทางการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น ส่งผลทำให้รายได้ไม่เพียงพอลงทุนทำนาและเลี้ยงดูครอบครัว

5) ด้านทางรอดของเกษตรกร แม้จะเผชิญปัญหาหลายด้าน แต่เกษตรกรบ้านกลิ้งมีแนวทางการอยู่รอดที่น่าสนใจ เช่น การมีอาชีพเสริมในครัวเรือน เช่น เลี้ยงไก่ไข่ ทำกล้วยฉาบ ปลูกผักขาย หรือเลี้ยงชันโรงเพื่อขายรัง การรับงานช่างซ่อม การปรับใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต การประหยัดค่าใช้จ่าย การใช้แรงงานในครัวเรือน รวมถึงการพึ่งพาบุตรหลานที่มีงานประจำเป็นรายได้เสริม ยกตัวอย่างจากกรณีศึกษาครอบครัวน้ำช่วยที่มีรายได้จากหลายช่องทาง ทั้งจากการทำนา งานประจำ การค้าขาย รวมถึงเงินเดือนของบุตร ซึ่งช่วยให้ครอบครัวมีเงินเข้ามาหมุนเวียนใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้

6) ด้านชีวิตที่พอเพียง เกษตรกรบางรายนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างชัดเจน โดยการใช้ทรัพยากรภายในครัวเรือนให้คุ้มค่า ลดหนี้สิน ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความสุขในครอบครัว มากกว่าความมั่งคั่งทางวัตถุ ยกตัวอย่างจากกรณีศึกษาครอบครัวพี่เบนที่มีการเลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชผักสวนครัว มีการบริหารจัดการชีวิตได้ดี ใช้จ่ายแบบไม่ตี และไม่สร้างหนี้เกินตัว

7.2 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดของเกษตรกรชุมชนบ้านกลิ้ง ตำบลบ้านกลิ้ง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1) ราคาข้าวที่ตกต่ำ ราคาข้าวถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อรายได้หลักของเกษตรกร หากราคาข้าวในแต่ละฤดูการผลิตต่ำกว่าต้นทุนที่ลงทุนไป จะทำให้เกษตรกรประสบปัญหาขาดทุนสะสม ส่งผลให้เกิดหนี้สินและไม่มีทุนในการลงทุนทำนาในฤดูกาลถัดไป บางรายต้องลดพื้นที่เพาะปลูก หยุดทำนาชั่วคราว และกู้ยืมเงิน เพื่อหมุนเวียนประกอบรายจ่ายในครัวเรือน ยกตัวอย่างจากกรณีศึกษาครอบครัวตาตึงที่อดีตขายข้าวได้ราคา 8,000 – 9,000 บาท ทำให้รายได้เพิ่มสูง แต่ปัจจุบันราคาข้าวกลับตกต่ำเหลือเพียง 6,000 บาท ทำให้รายได้ลดน้อยลงจนขาดทุน ส่งผลให้เงินไม่พอลงทุนทำนาและเลี้ยงดูครอบครัว

2) **ต้นทุนทางการผลิตสูง** ทั้งค่าปุ๋ยยาเคมี เมล็ดพันธุ์ ค่ารถไถดิน ค่ารถเกี่ยวข้าว ค่าน้ำมัน และค่าจ้างแรงงานภายนอก เป็นต้นทุนที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่องทุกปี โดยเฉพาะในครัวเรือนที่ไม่มีแรงงานในครอบครัว ทำให้ต้องพึ่งพาแรงงานภายนอกทั้งหมด ต้นทุนเหล่านี้เมื่อเพิ่มสูงขึ้นโดยไม่มีการควบคุมหรือทางเลือกอื่น ย่อมทำให้กำไรลดลง และส่งผลกระทบต่อ การอยู่รอดของเกษตรกร ยกตัวอย่างจากกรณีศึกษาครอบครัวตาทึงที่มีต้นทุนในการทำนาสูงถึง 400,000 บาทต่อปี ทั้งค่าเช่าที่ดิน ค่าปุ๋ยยา ค่าน้ำมัน ค่าเมล็ดพันธุ์ข้าว รวมถึงค่าอื่นๆ ส่งผลทำให้รายได้กลับไม่เพียงพอต่อการลงทุนจึงต้องกู้ยืมเงินมาลงทุนทำนาจนเป็นหนี้สะสม

3) **ปัญหาศัตรูพืช** เช่น เพลี้ย หนอน แมลง นก หนู ข้าวดีด หญ้าพุ่มพวง รวมถึงโรคระบาดในข้าว เช่น โรคใบด่าง โรคใบไหม้ เป็นต้น เป็นปัจจัยที่ควบคุมยาก เกษตรกรบางรายใช้สารเคมีในการป้องกันมากจนกระทบต่อสุขภาพของตนเอง บางรายไม่มีงบประมาณในการจัดการศัตรูพืช ส่งผลให้ผลผลิตลดลงอย่างชัดเจน เป็นอีกปัจจัยที่ทำให้เกิดความมั่นคงในการผลิต ยกตัวอย่างจากกรณีศึกษาครอบครัวพี่เบน ซึ่งพบกับปัญหาศัตรูพืชมาตลอด ทั้งหนูกัดต้นข้าว ข้าวดีด และโรคพืชระบาด ส่งผลทำให้ผลผลิตเสียหายและรายได้ลดน้อยลง

4) **การขาดแรงงานในครัวเรือน** เมื่อบุตรหลานของเกษตรกรออกไปทำงานนอกพื้นที่หรือมีงานประจำที่ไม่สามารถกลับมาช่วยงานได้ ทำให้เกษตรกรต้องจ้างแรงงานเพิ่มเติม ซึ่งเป็นภาระด้านต้นทุน อีกทั้งยังทำให้เกษตรกรบางรายต้องลดพื้นที่เพาะปลูก เนื่องจากไม่มีคนดูแลอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง ยกตัวอย่างจากกรณีศึกษาครอบครัวป้าแจ้วที่อายุมาก ร่างกายเริ่มอ่อนแอ แต่ยังต้องทำนาหาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งบุตรหลานต่างมีหน้าที่การงานของตนเอง ไม่สามารถช่วยทำนาได้ จึงต้องจ้างคนอื่นมาทำแทนทุกขั้นตอน ส่งผลให้ต้นทุนทางการผลิตเพิ่มสูงมากขึ้น

5) **ภาระหนี้สิน** เกษตรกรหลายครอบครัวมีหนี้สะสมจากการกู้ยืมเงินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือสถาบันการเงินอื่นเพื่อนำมาหมุนเวียนลงทุนด้านการเกษตร รวมถึงหนี้จากบัตรเครดิตหรือเงินกู้ธนาคาร การมีภาระหนี้สินทำให้การดำเนินชีวิตตึงตัว บางรายต้องนำรายได้จากบุตรหลานมาชำระหนี้ ซึ่งลดความสามารถในการออมและลงทุนต่อในอนาคต ยกตัวอย่างจากกรณีศึกษาครอบครัวป้าแมวที่เป็นหนี้สะสมจากการทำนามานานหลายปี ทำให้ป้าแมวไม่สามารถคืนหนี้จนครบหมดได้ เนื่องจากรายได้จากการทำนาไม่เพียงพอ

6) **ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำนา** เกษตรกรที่เช่าที่ดินทำนาไม่มีความมั่นคงในระยะยาว เพราะเจ้าของที่อาจเปลี่ยนแปลงข้อตกลง หรือเรียกคืนที่ดินเมื่อใดก็ได้ นอกจากนี้ยังต้องรับภาระค่าเช่าปีละหลายพันบาทต่อไร่ ซึ่งเป็นต้นทุนที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ต่างจากเกษตรกรที่มีที่ดินของตนเองที่สามารถวางแผนระยะยาวได้มากกว่า ยกตัวอย่างจากกรณีศึกษาครอบครัวตาทึงที่ทำนา 105 ไร่ โดยเป็นพื้นที่เช่าเกือบทั้งหมด ทำให้ต้องเสียเงินค่าเช่าหลักแสนบาทให้กับเจ้าของที่ดินทุกปี จนเงินไม่เหลือเก็บหรือลงทุนทำนาต่อ

7) **การมีรายได้เสริมจากหลายช่องทาง** ครอบครัวที่มีอาชีพเสริมหรือกิจกรรมภายในครัวเรือน เช่น ทำกล้วยฉาบ เลี้ยงไก่ไข่ เลี้ยงชันโรง หรือมีสมาชิกครอบครัวที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร เช่น ข้าราชการ พนักงานโรงงาน พนักงานในหน่วยงานรัฐ ฯลฯ จะมีรายได้เสริมที่ช่วยพุงให้ครอบครัวสามารถดำรงชีวิตได้ในช่วงที่ราคาข้าวตกต่ำหรือผลผลิต

เสียหาย ยกตัวอย่างจากกรณีศึกษาครอบครัวที่เบบที่มีรายได้จากหลายช่องทาง ทั้งจากการทำนา การทำงานประจำที่องค์กรบริหารส่วนตำบล ขยายรังชั้นโรง ขยายขายไข่ไก่ รวมถึงการปลูกพืชผักสวนครัวและผลไม้ขายให้กับร้านค้าและคนภายในชุมชน

8) เงินสนับสนุนจากบุตรหลาน บุตรหลานที่ได้รับการศึกษาและมีงานประจำที่มั่นคง เป็นอีกหนึ่งแหล่งหลักในการสร้างความมั่นคงให้ครอบครัวเกษตรกร บางครอบครัวได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากบุตรหลาน เช่น ค่ารักษาพยาบาล หรือค่าลงทุนทางการเกษตร สิ่งนี้ทำให้ครอบครัวมีแรงเสริมในการอยู่รอดมากกว่าครอบครัวที่ไม่มีคนช่วยเหลือจากภายนอก ยกตัวอย่างจากกรณีศึกษาครอบครัวตาทั้งที่ต้องพึ่งพาเงินเดือนจากการทำงานของบุตรสาว ซึ่งเป็นกำลังหลักในการสนับสนุนครอบครัวให้อยู่รอดต่อไป

การอภิปรายผล

จากงานวิจัยเรื่อง ความอยู่รอดของเกษตรกรชุมชนบ้านกลึง ตำบลบ้านกลึง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ คมสัน หลงละเลิงและศศิวิมล สุขบท (2566) ในเรื่อง “การปรับตัวของสถาบันเกษตรกรเพื่อให้อยู่รอดในภาวะราคายางพาราตกต่ำ : ศึกษากรณีสถาบันเกษตรกรที่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับยางพารา” เนื่องจากงานวิจัยทั้งสองฉบับต่างชี้ให้เห็นถึง “การปรับตัวเชิงโครงสร้าง” ของเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถรับมือกับวิกฤตทางเศรษฐกิจที่กระทบต่อภาคเกษตรโดยตรง ในกรณีของชุมชนบ้านกลึงเกษตรกรใช้กลยุทธ์การมีอาชีพเสริม การลดต้นทุน การพึ่งพารายได้จากสมาชิกในครอบครัว และการปรับรูปแบบการใช้แรงงานภายในครัวเรือนเพื่อความอยู่รอด ขณะที่ในงานของคมสันและศศิวิมลพบว่าสถาบันเกษตรกรต้องพัฒนาแนวทางใหม่ในการบริหารจัดการ การเพิ่มมูลค่ายางพารา และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชนและรัฐ เพื่อพวยราคาผลผลิตให้สามารถแข่งขันได้ในตลาด ความสอดคล้องนี้สะท้อนว่า ไม่ว่าภาคการเกษตรจะเผชิญกับผลกระทบจากราคาดังกล่าวที่ตกต่ำอย่างไร “ความอยู่รอด” ของเกษตรกรยังคงขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับตัว การบริหารความเสี่ยง และการรวมกลุ่มเพื่อสร้างพลังต่อรอง ซึ่งเป็นแนวโน้มที่พบได้ทั้งในระดับรายบุคคลและในระดับสถาบันในชนบทไทยปัจจุบัน

จากงานวิจัยเรื่อง ความอยู่รอดของเกษตรกรชุมชนบ้านกลึง ตำบลบ้านกลึง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ วริศรัช ภูมิภมร (2549) ในเรื่อง “กลยุทธ์เพื่อความอยู่รอดของเกษตรกรผู้ผลิตปาล์มน้ำมัน กรณีศึกษา อำเภอลองท่อม จังหวัดกระบี่” เนื่องจากเกษตรกรในทั้งสองพื้นที่มีวิธีการปรับตัวต่อสภาพเศรษฐกิจและปัญหาที่คล้ายคลึงกัน เช่น การมีต้นทุนการผลิตสูง ราคาผลผลิตผันผวน และภาวะความไม่แน่นอนจากสิ่งแวดล้อม ทำให้เกษตรกรต้องปรับกลยุทธ์เพื่อความอยู่รอด โดยเน้นการลดต้นทุน หารายได้เสริม ใช้ทรัพยากรในครัวเรือนอย่างคุ้มค่า รวมถึงบางรายมีการรวมกลุ่มกันเพื่อแบ่งปันต้นทุนหรือใช้เครื่องจักรร่วมกัน ทั้งนี้ยังพบว่าเกษตรกรบ้านกลึงบางครอบครัวเลือกปลูกพืชผสมผสาน เลี้ยงสัตว์ หรือแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า ซึ่งสะท้อนแนวคิดเดียวกับในงานวิจัยของ วริศรัช ภูมิภมร ที่ระบุถึงความจำเป็นในการบริหารจัดการทรัพยากรแบบครบวงจรเพื่อให้สามารถดำรงชีพได้ในระยะยาวแม้เผชิญวิกฤต

จากงานวิจัยเรื่องความอยู่รอดของเกษตรกรชุมชนบ้านกลึง ตำบลบ้านกลึง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งโรจน์ พิทักษ์ด้านธรรม และคณะ (2554) ในเรื่อง “การอยู่รอดของเกษตรกรผู้นำในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังการทำนาในพื้นที่ชลประทานโครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยั้งตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดกาฬสินธุ์” เนื่องจากเกษตรกรทั้งสองพื้นที่มีแนวทางการปรับตัวคล้ายคลึงกันในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ โดยเฉพาะการหันไปประกอบอาชีพเสริมหรือผลิตพืชเศรษฐกิจหลังฤดูทำนา เช่น การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ หรือการรับจ้างทั่วไป ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยลดความเสี่ยงจากราคาข้าวที่ผันผวน ต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น และผลกระทบจากสภาพอากาศที่แปรปรวน แนวทางดังกล่าวสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของเกษตรกรไทยที่ไม่สามารถพึ่งพาการทำนาเพียงอย่างเดียวได้อีกต่อไป หากแต่ต้องบริหารเวลาและทรัพยากรที่มีให้เกิดรายได้ต่อเนื่องตลอดปี เช่นเดียวกับเกษตรกรในชุมชนบ้านกลึง ที่มีการเสริมรายได้ผ่านการปลูกพืชผสมผสาน เลี้ยงไก่ เลี้ยงชันโรง หรือทำขนมขายในครัวเรือน ซึ่งช่วยให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงและมั่นคงมากยิ่งขึ้น

จากงานวิจัยเรื่องความอยู่รอดของเกษตรกรชุมชนบ้านกลึงตำบลบ้านกลึงอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกียรติศักดิ์ แก้วมหาชัย (2550) ในเรื่อง “แรงจูงใจในการเลือกประกอบอาชีพเสริมของชาวนาในเขตตำบลเชียงหวาง อำเภอยะผิง จังหวัดอุดรธานี” เนื่องจาก เกษตรกรในทั้งสองพื้นที่มีแนวโน้มที่จะประกอบอาชีพเสริมควบคู่ไปกับการทำนา เช่น การรับจ้างทั่วไป การค้าขาย การเลี้ยงสัตว์ หรือการพึ่งพารายได้จากสมาชิกในครัวเรือนที่มีงานประจำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า “อาชีพทำนา” ไม่ได้เป็นรายได้หลักที่สามารถเลี้ยงครอบครัวได้เพียงพออีกต่อไป ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกษตรกรต้องแสวงหารายได้เสริม ได้แก่ ราคาข้าวที่ผันผวน ต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น ภาระหนี้สิน และความไม่แน่นอนของสภาพอากาศ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกรโดยตรง ดังนั้น การประกอบอาชีพเสริมจึงเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยให้เกษตรกรสามารถอยู่รอดได้ในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่นเดียวกับชาวนาในชุมชนบ้านกลึงที่มีพฤติกรรมการปรับตัวในลักษณะเดียวกัน เพื่อเสริมสร้างรายได้และความมั่นคงในชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

1. ควรมีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเกษตรกรที่มีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งในด้านอายุ ระดับการศึกษา และขนาดพื้นที่ถือครอง เพื่อให้ได้มุมมองที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น และสามารถวิเคราะห์ความแตกต่างของวิธีการอยู่รอดในกลุ่มต่างๆ ได้อย่างชัดเจน
2. ควรเพิ่มการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการลงพื้นที่สังเกตพฤติกรรมของเกษตรกรในช่วงเวลาต่างๆ ของปี เช่น ช่วงฤดูทำนาและช่วงนอกฤดู เพื่อให้เห็นภาพของการปรับตัวและกลยุทธ์การอยู่รอดที่เกิดขึ้นจริงในบริบทชีวิตประจำวันของเกษตรกร
3. ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบกับชุมชนอื่นที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์หรือลักษณะเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน เพื่อให้เห็นรูปแบบการปรับตัวของเกษตรกรในบริบทที่หลากหลาย และสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้หรือขยายผลได้ในระดับนโยบายหรือระดับชุมชนอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติศักดิ์ แก้วมหาชัย. (2550). **แรงจูงใจในการเลือกประกอบอาชีพเสริมของชาวนาในเขตตำบลเชียงหวาง อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- คมสัน หลงละเลิง, และ ศศิวิมล สุขบท. (2566). **การปรับตัวของสถาบันเกษตรกรเพื่อให้อยู่รอดในภาวะราคายางพาราตกต่ำ: ศึกษากรณีสถาบันเกษตรกรที่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับยางพารา**. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ไทยพีบีเอส. (2567). **“ชาวนาไทย” จนข้าซาก ทิทิบิ เสนอใช้เทคโนโลยีใหม่เร่งผลผลิต**. สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2568 จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/346747>.
- ธนภัทร ทองสอน. (2564). **การปรับตัวของชาวนาต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดข้าว**. สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2568 จาก <https://researchcafe.tsri.or.th/farmer/>.
- นฤพนธ์ ตัววิเศษ. (2558). **Peasantry**. สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2568 จาก <https://anthropology-concepts.sac.or.th/glossary/101>.
- นัฐวุฒิ สิงห์กุล. (2564). **ชาวนา ตัวตนและความหมาย**. สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2568 จาก <https://nattawutsingh.blogspot.com/2021/>.
- รุ่งโรจน์ พิทักษ์ด้านธรรม และคณะ. (2554). **การอยู่รอดของเกษตรกรผู้นำในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หลังการทำนาในพื้นที่ชลประทานโครงการพัฒนากลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์**. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วรศิรัช ภูมิภมร. (2549). **กลยุทธ์เพื่อความอยู่รอดของเกษตรกรผู้ผลิตปาล์มน้ำมัน: กรณีศึกษาอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- วิกิพีเดีย. (2567). **ชาวไร่ชาวนา**. สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2568 จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/ชาวไร่ชาวนา>
- วิกิพีเดีย. (2568). **เกษตรกรรมในประเทศไทย**. สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2568 จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/เกษตรกรรมในประเทศไทย>.
- สตัดดีไฟแนนซ์. (2565). **การพึ่งพากันทางเศรษฐกิจ**. สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2568 จาก <https://studyfinance.com/economic-interdependence/>.
- สุพัตรา โอทาศรี. (2568). **การดำรงอยู่ของอาชีพชาวนาไทย: กรณีศึกษาชาวนาไทย จังหวัดลพบุรี**. ลพบุรี: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบ้านเกาะลอย ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Study in lifestyle of Koh Loi Village Hua Ro Subdistrict

Phra Nakhon Si Ayutthaya District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

บุญญพัฒน์ แจ่มแสงทอง⁵ | Punyapat Chengsaengthong
วรารณณ์ เอี่ยมพิทักษ์⁶ | Waraporn Lamphitak
อานนท์ ขาวสะอาด⁷ | Anon Khawsaad

Abstract

Study in lifestyle of koh loi village Hua Ro Subdistrict, Phra Nakhon Si Ayutthaya District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province the objectives of the study were to study the transformation of life in Ban Ko Loi Hua Ro Subdistrict , Phra Nakhon Si Ayutthaya District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province 2.) for studying the factors contributing to changes the life of Ban Ko Loi Hua Ro Subdistrict , Phra Nakhon Si Ayutthaya District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province The target population included 11 residents within Ban Ko Loi Community, Moo 2.This research is qualitative research using participant observation and In-depth Interview

The research into two parts. The first part is changes the life of Ban Koh Loi Community, Hua Ro Sub-district, Phra Nakhon Si Ayutthaya District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, which are classified into three aspects 1.) Social aspect Community resident became private, leading to reduced relationships between households. The community is experiencing an increase in the elderly population and a decrease in working-age individuals and teenagers, because they're finding other trade outside of Koh Loi 2). Economic aspect in the past, residents primarily worked as local vendors and traders within the community. Due to the economic slowdown and too difficult to access the community, that made income has decrease. This reason forces residents to be employed outside of Koh Loi 3.) culture aspect Behavior according to Koh Loi community culture Annual Kathina merit-making tradition. previously it's was limited to community of

*งานวิจัยเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิชาการวิจัยภาคสนาม โดยมี ดร.เอนก รักเงิน เป็นผู้ควบคุมการวิจัย

⁵ นักศึกษาด้านวิชาการพัฒนาชุมชนและสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

⁶ นักศึกษาด้านวิชาการพัฒนาชุมชนและสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

⁷ นักศึกษาด้านวิชาการพัฒนาชุมชนและสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Koh loi , currently the outsider starts getting involved from the Southern of Thailand, travel to be as primary hosts for the Thod Kathina traditional 2 factors that changes the lifestyle of Ban Koh Loi Hua Ro

Sub-district, Phra Nakhon Si Ayutthaya District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, can be take apart 2 factors 1.) factor that change Causing Social Kinship system :Their relationship history was one of close kinship , currently some families they got married , resulting member of Ban Koh Loi fluctuating population within Ban Koh Loi community that increases and decreased 2.)factor that causing economic Change in the labor market People in Ban Koh Loi community have sought employment outside of the urban island 80% of the people in Ban Koh Loi .This significant migration is due to the availability of external labor support systems or opportunities.

Keywords: Transformation, Lifestyle, Ban Koh Loi

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบ้านเกาะลอย ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบ้านเกาะลอย ตำบลหัวรออำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบ้านเกาะลอยตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชากรภายในชุมชนบ้านเกาะลอยหมู่ที่ 2 รวมทั้งหมดจำนวน 11 คน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ ประการแรกการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบ้านเกาะลอย ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งออกเป็น 3 ด้าน (1) ด้านสังคม ประชาชนภายในชุมชนต่างมีความเป็นส่วนตัวกันมากขึ้น ความสัมพันธ์ในแต่ละครัวเรือนมีความลดน้อยลง เป็นชุมชนที่มีผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นกลุ่มวัยทำงานวัยรุ่นลดน้อยลง เพราะต้องออกไปทำงานข้างนอกเกาะลอย (2) ด้านเศรษฐกิจ ในอดีตคนในชุมชนประกอบอาชีพค้าขาย ขายของในชุมชน เนื่องจากเศรษฐกิจซบเซาและการเข้าถึงของชุมชนที่ยากลำบาก จึงทำให้รายได้ลดน้อยลง ปัจจุบันทำให้ผู้คนต้องออกไปประกอบอาชีพภายนอกเกาะลอย (3) ด้านวัฒนธรรม การปฏิบัติตามวัฒนธรรมของชุมชนเกาะลอยคือ ประเพณีทำบุญทอดกฐินประจำปีแต่เดิมจะมีแต่คนภายในชุมชน ปัจจุบันมีคนภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคนทางภาคใต้ เดินทางมาร่วมประเพณี เป็นเจ้าภาพทำบุญทอดกฐิน ประการที่สอง ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบ้านเกาะลอย ตำบลหัวรออำเภอพระนครศรีอยุธยาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งออกเป็น 2 ด้าน (1) ปัจจัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม ในด้านระบบเครือญาติ ความสัมพันธ์ในอดีตมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ ปัจจุบันบางครอบครัวได้มีการแยกย้ายออกไปแต่งงาน ทำให้ประชากร ในชุมชนบ้านเกาะลอยไม่คงที่มั่งเพิ่มขึ้นและลดน้อยลง (2) ปัจจัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ในด้านแรงงาน ประชาชนในชุมชนบ้านเกาะลอย มีการออกไปทำงานที่นอกเกาะเมืองเป็นจำนวนมาก เพราะมีการรองรับแรงงานเป็นจำนวนมาก มีรายได้ที่เหมาะสมเพียงพอต่อการดำรงชีวิตมีการงานที่มั่นคง

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลง, วิถีชีวิต, เกาะลอย

บทนำ

เกาะลอยเป็นชุมชนหนึ่งในตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นชุมชนตลาดเก่า พากตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้วยสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีแม่น้ำลพบุรีและแม่น้ำป่าสัก โอบรอบด้าน จึงเป็นที่มาของชื่อเกาะลอย แต่ด้วยสภาพเป็นเกาะกลางน้ำที่แยกตัวออกไปจากแผ่นดินของเกาะเมือง จึงไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปมากนัก แม้กระทั่งผู้ที่อาศัยอยู่ในย่านตลาดหัวรอที่ใกล้ชิดกันในปากตรจข้ามแม่น้ำ หลายคนยังไม่เคยนั่งเรือ ไปยังฝั่งบนพื้นที่ในเขตเกาะลอย

ในการดำเนินชีวิตด้านวัฒนธรรม ประเพณีที่ชาวบ้านเกาะลอยยึดถือปฏิบัติล้วนเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับความเชื่อทาง ศาสนาพุทธของคนไทย เมื่อถึงวันพระหรือวันสำคัญทางศาสนาหรือประเพณีสำคัญของชุมชนคือ การทอดกฐิน ชาวบ้านใน เกาะลอยจะไปทำบุญที่วัดแคเป็นหลักและจะมีคนมาร่วมบุญจากทางภาคใต้เป็นจำนวนมาก เพราะวัดแคเคยเป็นสถานที่ หลวงปู่ทวดจำพรรษา เป็นที่ศรัทธาของชาวภาคใต้ที่มาร่วมบุญเป็นประจำทุกปี การทำบุญที่วัดร้างต่าง ๆ บนเกาะลอย เป็น ประจำทุกปีในช่วงเดือนเมษายน พฤษภาคม ในด้านสังคม ทศวรรษ 2540 มีการจัดตั้งโครงสร้างคณะกรรมการชุมชนขึ้น ทำหน้าที่ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการ เพื่อทำงานพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ โดยมีคณะกรรมการชุมชนเป็น คณะทำงานรวมทั้งหมด 10 คน ส่วนงานด้านสาธารณสุขจะมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) นอกจากนี้ใน ชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมด้านสังคมต่างๆ เช่น กองทุนหมู่บ้านและกองทุนเมืองหรือกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้าน บาท และมีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยการสนับสนุนจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สำนักพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปี พ.ศ. 2555 มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ในครัวเรือน เช่น กลุ่มทำของชำร่วยเทียนหอมกลุ่มน้ำหมักชีวภาพ กลุ่มน้ายาเอนกประสงค์ กลุ่มดอกไม้จากต้นโสน ฯลฯ มีสมาชิกประมาณ 30 คน และได้ยุติกกลุ่มเนื่องจากขาดทุนและตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ ในด้านเศรษฐกิจย่านหัวรอและเรือนแพรอบเกาะลอย ในอดีต เป็นย่านการค้าที่คึกคักมากที่สุดในเกาะเมือง แม้ในยุคที่ผู้คนเริ่มขึ้นมาจากแพ อาศัยบนพื้นดินแล้ว แต่ยังมีแพการค้าขายอยู่ จนกระทั่งคมนาคมทางบก เข้ามาแทนที่ทางน้ำในช่วงทศวรรษ 2500 คนบนเกาะลอยแต่เดิมประกอบอาชีพค้าขายเป็นหลัก บริเวณฝั่งแม่น้ำป่าสักที่ตลาดหัวรอ ซึ่งมีร้านขายข้าว ผักสด ขนมันเง็ด ข้าวเกรียบทอดและสินค้าทางการเกษตร บ้างก็พาย เรือรับส่งคนข้ามฟากออกเรือจับปลาในแม่น้ำ ทำขนมขาย ช่วงทศวรรษ 2530 สภาพเกาะเมืองเติบโตอย่างรวดเร็วตามการ ขยายตัวของเมืองและนิคมอุตสาหกรรมที่มีการผุดขึ้นภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการอาศัยของผู้คนบนเกาะลอยมาก ขึ้น การซื้อที่ดินบนเกาะลอยเปลี่ยนไปเป็นกรรมสิทธิ์ของคนต่างถิ่น

ในปัจจุบันเกาะลอยมีสถานที่สำคัญ เช่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมต่อเรือที่ตั้งอยู่บนพื้นที่เกาะลอย เพื่อเป็นการศูนย์กลางของการศึกษาให้แก่ลูกหลานของชาวเกาะลอยและนักเรียนที่อาศัยอยู่บนเกาะเมือง การมีวัดที่เก่าแก่ ทั้งหมด 5 วัดที่เป็นจุดแข็งที่อยู่ใกล้กับพระราชวังจันทร์เกษมเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาว เกาะลอย การมีไฟฟ้าและน้ำประปาใช้ในครัวเรือน แต่ยังมีปัญหาหลาย ๆ ด้านที่เกาะลอยต้องเผชิญ เช่น การจัดการปัญหา ขยะ ซึ่งบางครั้งเรือยังใช้วิธีการเผาขยะซึ่งเป็นปัญหามลภาวะทางอากาศ ปัญหาด้านน้ำท่วมสำหรับบ้านที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำ ้วยุ่นและลูกหลานชาวเกาะลอยส่วนมากจะทำอาชีพที่มีงานรองรับที่ดีกว่า คือเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาหรือโรงงาน อุตสาหกรรมที่มีการรองรับงานเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านอาวุโสส่วนใหญ่จะอยู่บ้าน ปลุกผักสวนครัว มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย การจากเปลี่ยนแปลงแต่ละช่วงเวลาของบ้านเกาะลอยข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่ต้องการเข้าไปเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้าน เกาะลอยว่าปัจจุบันมีรูปแบบการดำเนินชีวิตแตกต่างไปจากอดีตอย่างไรบ้าง เมื่อผู้วิจัยสรุปผลที่ได้รับคือปัจจุบัน บ้านเกาะลอยมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ซึ่งปัจจัยหลักคือการที่ผู้คนย้ายถิ่นฐานออก พื้นที่และการประกอบอาชีพบนเกาะเมืองเป็นส่วนใหญ่ทำให้วิถีชีวิตในอดีตมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ซึ่งข้อมูลนี้

รวบรวมนโยบายขั้นตอนด้านการศึกษาวิชาการพัฒนาการและสังคมและการมีบูรณาการด้านความรู้ไปสู่การพัฒนาการทำงานในอนาคต

จากที่กล่าวมานั้น กลุ่มผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบ้านเกาะลอย ตำบลห้วยรอ อำเภอยะนิงครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” โดยมีคำถามการวิจัยว่า ทำไมเกาะลอยถึงได้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านวิถีชีวิตซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัยและกลุ่มผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยนี้จะสามารถทำให้เกิดประโยชน์ ทั้งนี้ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของบ้านเกาะลอยและทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของบ้านเกาะลอย นอกจากนี้หวังว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาริเริ่มของรุ่นน้องสาขาการพัฒนาชุมชนและสังคมต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบ้านเกาะลอย ตำบลห้วยรอ อำเภอยะนิงครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบ้านเกาะลอย ตำบลห้วยรอ อำเภอยะนิงครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขอบเขตของการวิจัย

- 3.1 ขอบเขตเนื้อหา
 - 1) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบ้านเกาะลอย ตำบลห้วยรอ อำเภอยะนิงครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 - 2) ศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบ้านเกาะลอย ตำบลห้วยรอ อำเภอยะนิงครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 3.2 ขอบเขตพื้นที่

ขอบเขตพื้นที่การวิจัยคือบ้านเกาะลอย หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยรอ อำเภอยะนิงครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้วยลักษณะทางกายภาพเป็นเกาะมีแม่น้ำล้อมรอบ คือแม่น้ำป่าสักและแม่น้ำลพบุรี จึงเป็นจุดเด่นให้ผู้ที่ศึกษาสนใจในวิถีชีวิตของประชากรบ้านเกาะลอย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงด้านวิถีชีวิตไปในด้านใดบ้าง เพื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของผู้วิจัย
- 3.3 ขอบเขตประชากร

ประชากรในการวิจัยคือคนบ้านเกาะลอย หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยรอ อำเภอยะนิงครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 4.1 ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบ้านเกาะลอย ตำบลห้วยรอ อำเภอยะนิงครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 4.2 ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบ้านเกาะลอย ตำบลห้วยรออำเภอยะนิงครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นิยามศัพท์เฉพาะงานวิจัย

5.1 การเปลี่ยนแปลง หมายถึง การทำให้สิ่งต่าง ๆ เปลี่ยนไปจากที่เป็นอยู่ตั้งแต่เดิมของบ้านเกาะลอย หมู่ที่ 2 ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านสังคม เศรษฐกิจ ประชากร

5.2 วิถีชีวิต หมายถึง การดำเนินชีวิตของกลุ่มคนในชุมชนบ้านเกาะลอย หมู่ที่ 2 ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีวิถีการดำเนินชีวิตสืบต่อกันมาตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2500 จนถึงปัจจุบัน มีองค์ประกอบได้แก่ ด้านชีวิตประจำวัน สภาพบ้านเรือน ด้านอาชีพ

5.3 เกาะลอย หมายถึง ชุมชนตลาดเก่าปากตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา หมู่ที่ 2 ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้วยสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีแม่น้ำลพบุรีและแม่น้ำป่าสักโอบรอบด้าน จึงเป็นที่มาของชื่อ เกาะลอย

วิธีการดำเนินการ

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

6.1 พื้นที่และกลุ่มประชากรในการวิจัย กล่าวคือ การวิจัยครั้งนี้ได้เลือกชุมชนบ้านเกาะลอย หมู่ 2 ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นพื้นที่หลักในการศึกษา เนื่องจากเป็นชุมชนที่น่าสนใจในการทำวิจัย เพราะเป็นพื้นที่ชุมชนที่ตั้งอยู่บนเกาะกลางแม่น้ำ และกลุ่มประชากรในการวิจัย คือ ชาวบ้านชุมชนบ้านเกาะลอย รวมทั้งหมดจำนวน 11 คน

6.2 เครื่องมือการวิจัย กล่าวคือ การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะใช้เครื่องมือวิจัยนี้ในกิจกรรมต่างๆ ในช่วงวิจัยภาคสนาม คือ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Informant Interview) หัวหน้าชุมชนและชาวบ้านที่เป็นสมาชิกที่อาศัยอยู่บนบ้านเกาะลอยหมู่ที่2 ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผู้วิจัยออกแบบแบบสอบถามชาวบ้านแบบไม่มีชุดคำถามแบบล่วงหน้า เพื่อให้ทราบข้อมูลจากชาวบ้านในหลายหลายรูปแบบ แนวคิด และวิถีชีวิตในอดีตจนถึงปัจจุบัน และไม่เกิดการรับข้อมูลแบบจำกัดหรืออยู่ในกรอบ

6.3 แนวคิดในการวิจัย กล่าวคือ

1) แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ใช้อธิบายเกี่ยวกับวิถีชีวิตของบ้านเกาะลอย ในด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ

2) ทฤษฎีปัจจัยการเปลี่ยนแปลง ใช้อธิบายเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบ้านเกาะลอย ในด้านสังคม เศรษฐกิจ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบ้านเกาะลอย ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) ปัจจัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบ้านเกาะลอย ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

7.1 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบ้านเกาะลอย ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1) ด้านสังคม ประชาชนภายในชุมชนต่างมีความเป็นส่วนตัวกันมากขึ้น ความสัมพันธ์ในแต่ละครัวเรือนมีความลดน้อยลง ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างจากในอดีตอย่างเห็นได้ชัด และเป็นชุมชนที่มีผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น กลุ่มวัยทำงาน

วัยรุ่นได้ลดน้อยลง เพราะได้ออกไปทำงานข้างนอกเกาะลอย ขาดความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ขาดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน

2) **ด้านเศรษฐกิจ** ในอดีตประชาชนภายในชุมชนได้ประกอบอาชีพค้าขาย มีการขายของในชุมชน ที่วิทยาลัยเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมการต่อเรือ และพายเรือขายขนมบริเวณรอบเกาะลอย และเนื่องจากเศรษฐกิจซบเซาและการเข้าถึงของชุมชนที่ยากลำบาก จึงทำให้รายได้ลดน้อยลงแต่เศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้ผู้คนต้องออกไปประกอบอาชีพภายนอกเกาะลอยเป็นจำนวนมาก เพราะได้ค่าตอบแทนที่ดีและมีงานที่มั่นคง เช่น ค้าขาย พนักงานบริษัทเอกชน พนักงานโรงงาน ข้าราชการ รับจ้าง เป็นต้น

3) **ด้านวัฒนธรรม** การปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมในอดีตของชุมชนเกาะลอยมีวิถีชีวิตที่ปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน คือประเพณีทำบุญทอดกฐินประจำปี แต่เดิมมีแต่คนภายในชุมชนมาร่วมมือช่วยกันในการจัดงาน แต่ในปัจจุบันมีคนภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในแต่ละปี โดยเป็นคนทางภาคใต้ เดินทางมาร่วมประเพณี เป็นเจ้าภาพจัดงานทำบุญทอดกฐิน เลี้ยงโรงทานแจกอาหารให้กับคน ในชุมชนเป็นประจำทุก ๆ ปี

7.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบ้านเกาะลอย ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1) **ปัจจัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมในด้านระบบเครือญาติ** ความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชนบ้านเกาะลอยในอดีต มีความสัมพันธ์สนิทกับแบบเครือญาติ พี่น้องอาศัยอยู่บ้านเดียวกัน อยู่กันแบบครอบครัว แต่ปัจจุบันในบางครอบครัวมีการแยกย้ายออกไปแต่งงาน ออกไปสร้างบ้านนอกชุมชนเกาะลอย ทำให้ประชากรในชุมชนบ้านเกาะลอยไม่คงที่ มีทั้งเพิ่มขึ้น และลดน้อยลง

2) **ปัจจัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจในด้านแรงงาน** ประชาชนในชุมชนบ้านเกาะลอย มีการออกไปทำงานที่เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาเป็นจำนวนมาก เพราะมีการรองรับแรงงานเป็นจำนวนมากที่เพียงพอต่อฐานการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรม งานบริการ งานอื่น ๆ มีรายได้ที่เหมาะสมเพียงพอต่อการดำรงชีวิตมีการงานที่มั่นคง

อภิปรายผล

จากงานวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบ้านเกาะลอย ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่ามีความแตกต่างกับงานวิจัย สุดฤทัย พงษ์ประเสริฐ (2562) ในเรื่อง การศึกษาการเปลี่ยนแปลงชุมชนปากเกาะญอ ชุมชนบ้านแม่เหาะ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เนื่องจากชาวไทยภูเขาเผ่าปากเกาะญอ บ้านแม่เหาะ ได้มีวิถีชีวิตที่แตกต่างไปจากเดิมที่เคยปฏิบัติกันมา ไม่ว่าจะเป็นในด้านปัจจัยภายในของสังคมและปัจจัยภายนอกที่เกิดขึ้นจากกระแสของการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยใหม่ ส่วนการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ผู้คนออกจากบ้านเกาะลอยคือด้านเศรษฐกิจที่คนวัยกลางคน วัยรุ่นออกไปทำงานบนเกาะเมืองเป็นใหญ่ เนื่องจากมีการรองรับงานและรายได้ที่มั่นคงกว่า

นอกจากนี้ยังพบว่า งานของผู้วิจัย มีความแตกต่างกับงานวิจัย เขียวกา สุขเยี่ยม (2563) ในเรื่องการศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตตลาดน้ำดำเนินสะดวก เนื่องจากบ้านเกาะลอยเป็นพื้นที่ที่ไม่ใช่แหล่งสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับการนิยมเป็นเพียงเกาะกลางแม่น้ำในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาผู้คนส่วนใหญ่ออกมาทำงานนอกเกาะเมืองกันเป็นส่วนใหญ่ ส่วนธุรกิจท่าเรือตลาดน้ำดำเนินสะดวก มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและช่วยกระตุ้นการค้าขายในชุมชนของตนเอง สถานการณ์ดังกล่าวทำให้อาชีพชาวสวนที่ผลิตสินค้าเกษตรขายในตลาดน้ำเปลี่ยนไปเป็นอาชีพคนขับเรือ จึงเป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแหล่งรายได้จากการขายสินค้าเกษตรเป็นเงินจากการขับเรือ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

9.1 ควรลงไปศึกษาชุมชนให้มากกว่านี้ เพราะจะได้ข้อมูลที่มากขึ้นและมีข้อมูลในการนำมาอธิบายได้อย่างชัดเจนและครอบคลุม

9.2 เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลบางท่านไม่ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ ขณะลงพื้นที่ มีความเขินอาย บ่ายเบี่ยง ไม่กล้าถ่ายทอดเรื่องราวทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการ

9.3 ควรทำแบบสอบถามเป็นหัวข้อเพื่อเตรียมลงชุมชน เพื่อง่ายต่อการที่จะสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลที่ต้องการและได้ข้อมูลจากผู้ถูกสัมภาษณ์ได้เร็วขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ไกรฤกษ์ นาคิวิเวก. (2563). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนตลาดโบราณบางพลี อำเภอบางพลี

จังหวัดสมุทรปราการ. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.

เขวีกา สุขเยี่ยม. (2563). การศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตตลาดน้ำดำเนินสะดวก. นครปฐม : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.

ผวจิตต์ อธิคมน์นันทะ. (2526). การเปลี่ยนทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2532). พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ – ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.

ศวิตา นัยพัฒน์. (2564). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร อำเภอมือง จังหวัดจันทบุรี.

นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุดฤทัย พงษ์ประเสริฐ. (2562). การศึกษาการเปลี่ยนแปลงชุมชนปากเกาะญอ ชุมชนบ้านแม่เหาะ อำเภอมะเข่เรียง

จังหวัดแม่ฮ่องสอน. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สุพัตรา สุภาพ. (2522). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด.

อุมาทิพย์ วรพิพัฒน์. (2563). การเปลี่ยนแปลงของชุมชนตลาดบ้านใหม่ อำเภอมือง จังหวัดฉะเชิงเทราระหว่าง

พ.ศ. 2447-2517. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน
ในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ปกครอง สังกัดที่ว่าการอำเภอนครหลวง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Environmental Factors a Affecting Work Efficiency of Administrative Officers
under the Jurisdiction of Nakhon Luang District Office,
Phra Nakhon Si Ayutthaya Province.

สุทธิกานต์ สำราญจิตร^๑ | Suttikan Samranjit

Abstract

The purpose of this article is to study environmental factors that influence work efficiency among administrative officers at the Nakhon Luang District Office, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. In addition to individual abilities and internal organizational processes, various environmental elements also affect work performance, such as the workplace atmosphere, relationships with colleagues, organizational color schemes, and physical well-being. While many people may believe that “money” is the primary factor motivating work, a positive work environment can foster happiness and motivation. Supportive coworkers enhance collaboration, fair compensation encourages dedication, and sufficient welfare benefits further strengthen job satisfaction. Together, these elements inspire personnel to work efficiently and effectively, free from stress. The factors examined in this study are divided into five key areas:

1. Human resource management
2. Personnel competence
3. Employee health
4. Organizational vitality

5. Interpersonal relationships the author conducted interviews with administrative officers in the organization to determine the degree to which these factors influence work performance within the district office.

*บทความวิชาการชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางการปกครองท้องถิ่น โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ศรีธรรมกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

^๑ นักศึกษาสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Email: 16422250@aru.ac.th

Keywords: Efficiency, Work Environment, Administration

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความนี้เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ปกครอง สังกัดที่ว่าการอำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การทำงานภายในองค์กรนอกจากจะมีความสามารถส่วนตัวแล้วนั้น สิ่งที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน คือ สภาพแวดล้อมในการทำงาน เช่น สถานที่ทำงาน เพื่อนร่วมงาน สีสันภายในองค์กร รวมไปถึงในด้านสุขภาพร่างกาย หลายท่านอาจทราบแล้วว่าปัจจัยหลักในการทำงานที่ผู้คนปรารถนาคือ “เงิน” แต่การทำงานบนพื้นฐานสภาพแวดล้อมที่ดีจะทำให้เรามีความสุข เพื่อร่วมงานที่ดีทำให้มีความรู้สึกรักการทำงาน ผลตอบแทนในการทำงานทำให้มีแรงจูงใจในการทำงาน รวมไปถึงการมีสวัสดิการต่าง ๆ รองรับ สิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวกระตุ้นให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และจะส่งผลให้งานนั้นออกมามีประสิทธิภาพ เนื่องจากปราศจากความเครียดในการทำงาน โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษา แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล 2. ด้านสมรรถนะของบุคลากร 3. ด้านสุขภาพของบุคลากร 4. ด้านความมีชีวิตชีวาภายในองค์กร 5. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร ผ่านการสัมภาษณ์บุคลากรในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ปกครองในองค์กร ว่าปัจจัยเหล่านี้มีผลมากน้อยเพียงใดกับการทำงานภายในองค์กร เป็นต้น

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, สภาพแวดล้อม, เจ้าหน้าที่ปกครอง

บทนำ

การทำงานในยุคปัจจุบันนอกจากจะต้องอาศัยปัจจัยในเรื่องของคน และเทคโนโลยี ซึ่งถือเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนทุกภารกิจให้บรรลุเป้าหมายแล้ว การสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีก็ถือเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการขับเคลื่อนทุกภารกิจให้บรรลุเป้าหมายไม่แพ้กัน เพราะสภาพแวดล้อมในการทำงานหรือ Working Environment ถือเป็นเครื่องมือพื้นฐานสำคัญที่จะยกระดับคนและเทคโนโลยีให้กลายเป็นนวัตกรรมและนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย หรือผลสัมฤทธิ์สูงสุดของงานหรือภารกิจต่าง ๆ ในขณะเดียวกันหากแม้มีคนและเทคโนโลยี แต่ปราศจากสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี ย่อมไม่อาจส่งผลให้ความสำเร็จในงานเกิดขึ้นได้ ดังนั้นทั้งหมดจึงเป็นฟันเฟืองที่มีความเกี่ยวข้องกันโดยที่ไม่อาจขาดหายสิ่งหนึ่งสิ่งใดไปได้ สภาพแวดล้อมในการทำงานในที่นี้ย่อมหมายถึงบรรยากาศแบบองค์รวมทั้งหมดภายในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตัวคนทำงาน กระบวนการทำงาน สถานที่หรืออุปกรณ์ในการทำงาน ระบบบริหารงานบุคคล ไปจนถึงผู้บริหารสูงสุดในหน่วยงาน หากสิ่งเหล่านี้ธำรงอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี เชื่อได้ว่าแทบเป็นไปไม่ได้ที่หน่วยงานนั้น ๆ จะไม่ประสบความสำเร็จ ปัจจุบันเราจะเห็นได้ว่าหลายหน่วยงาน โดยเฉพาะหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จในระดับโลกมักให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีเป็นอย่างยิ่ง โดยหน่วยงานเหล่านี้มักมองว่าการสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีเป็นเรื่องพื้นฐานที่จะนำพาหน่วยงานไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย (มาลาไท, 2563)

ความหมายของสภาพแวดล้อม

สิ่งแวดล้อม คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต รวมทั้งที่เป็นรูปธรรม (สามารถจับต้องและมองเห็นได้) และนามธรรม (ตัวอย่างเช่น วัฒนธรรม แบบแผน ประเพณี ความเชื่อ) มีอิทธิพลเกี่ยวข้องถึงกัน เป็นปัจจัยในการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ผลกระทบจากปัจจัยหนึ่งจะมีส่วนเสริมสร้างหรือทำลายอีกส่วนหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งแวดล้อมเป็นวงจรและวัฏจักรที่เกี่ยวข้องกันไปทั้งระบบ และได้มีนักวิชาการให้ความหมายของสภาพแวดล้อม ดังนี้

สุทิวรธรณ ดันดิรจนาวงศ์ (2561 อ้างถึงใน พิรพันธุ์ พิรพิชญกุล 2566) ได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อม หมายถึง สภาวะหรือสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเราที่มีอยู่ตามธรรมชาติหรืออาจเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น อาจเป็นสิ่งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิต เป็นรูปธรรมที่มองเห็นได้หรือเป็นนามธรรมที่ไม่สามารถมองเห็นได้

เนตรชนก ทองดำ (2565 อ้างถึงใน พิรพันธุ์ พิรพิชญกุล 2566) ให้ความหมายของสภาพแวดล้อม หมายถึง สภาพแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวมนุษย์ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเราที่มีอยู่ตามธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งครอบคลุมภูมิศาสตร์ เหตุการณ์ วัฒนธรรม ค่านิยม ทั้งเป็นรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งมีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของร่างกาย สติปัญญา ความคิดและลักษณะนิสัยส่วนรวม

สามารถสรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมหมายถึง สิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวมนุษย์ อาจเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น หรือธรรมชาติสร้างขึ้นมาก็ได้ และรวมไปถึง ประเพณี วัฒนธรรม และค่านิยมต่าง ๆ อีกด้วย เป็นต้น

ความหมายของสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน

สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน คือ สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเราในสถานที่ทำงาน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบทางกายภาพ สังคม วัฒนธรรม รูปแบบการสื่อสาร รวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน โดยสิ่งเหล่านั้นจะส่งผลต่อการทำงานของพนักงานในองค์กร สภาพแวดล้อมเชิงบวกส่งผลให้สร้างความอยากทำงาน รวมไปถึงส่งผลให้ประสิทธิภาพหรือผลงานการทำงานเป็นไปในทิศทางที่ดี เป็นต้น (2Healthy, ม.ป.ป.) และได้มีนักวิชาการให้ความหมายของสภาพแวดล้อม ดังนี้

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2542 อ้างถึงใน ทิพวรรณ เอี่ยมวงษา, 2559) ได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ในขณะที่ทำงาน อาจเป็นคน เครื่องจักร สารเคมี ฯลฯ กรองแก้ว อยู่สุข (2543 อ้างถึงใน ทิพวรรณ เอี่ยมวงษา, 2559) ได้ให้ความหมายของคำว่าสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน หมายถึง สภาพแวดล้อมในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในลักษณะต่าง ๆ จะมีผลต่อพฤติกรรมและเจตคติของบุคคลในการปฏิบัติงาน ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีความรู้สึกความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัวแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ออกมาจากความรู้นั้น ๆ ผ่านภูมิหลังของตนเอง ซึ่งเกิดจากหลาย ๆ สิ่งประกอบกัน เช่น อายุ เพศ การศึกษา ประสบการณ์ และอารมณ์ ซึ่งส่งผลให้แต่ละบุคคลรับรู้ต่อสภาพแวดล้อมรอบตัวต่างกัน รุ่งรัตนา เขียวดารา (2546 อ้างถึงใน ทิพวรรณ เอี่ยมวงษา, 2559) ได้ให้คำจำกัดความของสภาพแวดล้อมในการทำงาน หมายถึง ภาวะหรือสภาพต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หรือเป็นอยู่ล้อมรอบตัวของมนุษย์ในขณะที่ทำงานหรือประกอบอาชีพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการทำงาน รวมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่นำมาใช้ประกอบการทำงาน นอกจากนี้ ยังรวมถึงพลังงานต่าง ๆ เช่น ความร้อน แสงสว่าง เสียง สี

จากข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าความหมายของสภาพแวดล้อมในที่ทำงานคือ สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเราในขณะที่ทำงาน ซึ่งสภาพแวดล้อมนั้นจะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของงาน เช่น หากทำงานโรงงานอุตสาหกรรม สภาพแวดล้อมที่จะพบคือ เครื่องจักร แต่หากทำงานในส่วนราชการ สภาพแวดล้อมที่จะพบคือ คอมพิวเตอร์ แอร์ รวมไปถึงเพื่อนร่วมงานอีกด้วย

ความหมายของคำว่าประสิทธิภาพ

ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง กระบวนการ วิธีการ หรือการกระทำใด ๆ ที่นำไปสู่ผลสำเร็จ โดยใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อันได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ แรงงาน เงินทุน และวิธีการดำเนินการหรือประกอบการ ที่มีคุณภาพสูงที่สุดในการดำเนินการได้อย่างเต็มศักยภาพ อย่างไรก็ตามการดำเนินการใด ๆ นั้นก็ขึ้นอยู่กับทรัพยากร ณ ขณะนั้นด้วยว่ามีคุณภาพและปริมาณเพียงใด หากมีคุณภาพมากการจะใช้อย่างเต็มศักยภาพได้นั้นจะต้องใช้ในปริมาณน้อยจึงจะเรียกได้ว่ามีประสิทธิภาพ ต่างกันกับทรัพยากรที่มีปริมาณมากแต่คุณภาพต่ำที่จะต้องเลือกวิธีการดึงศักยภาพของทรัพยากรออกมาให้ได้มากที่สุดจึงจะเรียกว่ามีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่าประสิทธิภาพ ดังนี้

รัตนา อตฺถภูมิสุวรรณ (2537 อ้างถึงใน วชิรวัชร งามละมอม, 2558) สรุปความหมายของประสิทธิภาพว่าเป็นการเปรียบเทียบผลผลิตจริงที่ได้ผ่านกระบวนการบริหาร อาจเป็นสินค้า หรือบริการเปรียบเทียบกับปัจจัยนำเข้า หรือทรัพยากร การบริหาร หากปัจจัยนำเข้ามีน้อยกว่าผลผลิตที่ได้ แสดงว่ามีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรในการ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2544 อ้างถึงใน สันติ ไชยสีทา, 2564) ได้ให้ความหมายของคำว่าประสิทธิภาพ หมายถึง การวัดผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานนั้น มีการปฏิบัติงานได้ผลลัพธ์ในปริมาณมากหรือน้อย คุณภาพของงานดีหรือไม่ ใช้เงิน ใช้เวลาในการปฏิบัติงานมากหรือน้อย โดยภาพรวมของการมีประสิทธิภาพ หมายถึง การทำงานให้แล้วเสร็จตามเป้าหมายได้ ปริมาณและคุณภาพของหน่วยงานมีความสมัครสมานสามัคคี การมีส่วนร่วม ให้ความร่วมมือ และเป็นผลดีต่อส่วนรวม

สิริวดี ชูเชิต (2556 อ้างถึงใน ชัยวุฒิ เทโพธิ์, 2563) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ เป็นเรื่องของการใช้ปัจจัยและกระบวนการในการดำเนินงาน โดยประสิทธิภาพอาจไม่แสดงเป็นค่าประสิทธิภาพเชิงตัวเลข แต่แสดงด้วยการบันทึกถึงลักษณะการใช้เงิน วัสดุ คน และเวลา ในการปฏิบัติงานอย่างคุ้มค่า ประหยัด ไม่มีการสูญเปล่าเกินความจำเป็น รวมถึงมีการใช้กลยุทธ์หรือเทคนิควิธีการปฏิบัติที่เหมาะสม สามารถนำไปสู่การบังเกิดผลได้เร็วและมีคุณภาพ

ชัยวุฒิ เทโพธิ์ (2563) ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่าประสิทธิภาพว่า ประสิทธิภาพแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ประสิทธิภาพของบุคคล หมายถึง การทำงานเสร็จโดยสูญเสียเวลาและพลังงานน้อยที่สุด คำนิยมการทำงานที่ยึดกับสังคมเป็นการทำงานได้เร็วและได้งานดี 2) ประสิทธิภาพขององค์กร คือการที่องค์กรสามารถดำเนินงานต่าง ๆ ตามภารกิจหน้าที่ขององค์กรโดยใช้ทรัพยากร ปัจจัยต่าง ๆ รวมถึงกำลังคนอย่างคุ้มค่า มีการสูญเปล่าน้อยที่สุด มีลักษณะการดำเนินงานไปสู่ผลตามวัตถุประสงค์โดยประหยัดทั้งเวลา ทรัพยากร และกำลังคน องค์กรมีความสามารถในการใช้ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ เทคนิควิธีการ และเทคโนโลยี ทำให้เกิดวิธีการทำงานที่เหมาะสม มีความราบรื่นในการทำงาน มีปัญหาอุปสรรคและความขัดแย้งน้อยที่สุด บุคลากรมีขวัญกำลังใจ มีความสุขในการทำงาน อันจะก่อให้เกิดการเพิ่มพูนคุณภาพและปริมาณของผลงาน คิดค้นดัดแปลงวิธีการทำงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

จากข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า คำว่าประสิทธิภาพหมายถึง ความสามารถในการใช้ทรัพยากรในการทำงานที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าที่สุด และเกิดประโยชน์กับงานที่ทำมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็น ทรัพยากรด้านคน ทรัพยากรเงิน และทรัพยากรด้านเวลา เป็นต้น

ประเภทสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน

สภาพแวดล้อมในการทำงาน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (Okamura, 2567) ดังนี้:

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment)

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) คือ สิ่งที่ครอบคลุมตั้งแต่การจัดพื้นที่การทำงานให้มีความเหมาะสมกับการทำงานและพนักงานในองค์กร การควบคุมแสงสว่างให้พอดีและเหมาะสมต่อการทำงาน มีอากาศถ่ายเทที่ดี ตลอดจนอุปกรณ์ในการทำงานมีเพียงพอต่อความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน อาจเรียกได้ว่าเป็นความสะดวกสบายตลอดการทำงาน เป็นต้น

2. สภาพแวดล้อมทางสังคม (Social Environment)

สภาพแวดล้อมทางสังคม (Social Environment) สภาพแวดล้อมทางสังคมมีความเกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในที่ทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน วัฒนธรรมภายในองค์กรที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่แตกแยก รวมไปถึงภาวะผู้นำ และการบริหารองค์กรที่ดี จะส่งผลให้การทำงานเป็นไปในทิศทางที่ดี เนื่องจากตัวพนักงานจะไม่รู้สึกกดดันในการทำงาน เป็นต้น

3. สภาพแวดล้อมทางจิตวิทยา (Psychological Environment)

สภาพแวดล้อมทางจิตวิทยาเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตและความรู้สึกของพนักงาน โดยอาจเริ่มจากความรู้สึกมั่นคงในหน้าที่การงาน การได้รับโอกาสในระหว่างการทำงาน ความก้าวหน้า รวมไปถึงการได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา ซึ่งปัจจัยด้านจิตวิทยาถือว่ามีสำคัญในการปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก หากพนักงานมีความรู้สึกไม่อยากทำงานหรือการทำงานไม่มีความสุข อาจส่งผลให้องค์กรเสียบุคลากรไปได้ ดังนั้นตัวองค์กรจึงควรให้ความสำคัญ เนื่องจากหากตัวบุคลากรมีสภาพจิตใจที่ดี จะส่งผลให้ทุ่มเทกับการทำงาน เป็นต้น

ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน

โดยสามารถแบ่งเป็นด้านหลัก ๆ ได้ ดังนี้ (มาลาไท, 2563)

1. ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล

การบริหารงานบุคคลถือเป็นปัจจัยสำคัญในการทำงานที่ดี เพราะการบริหารบุคคลจะเป็นการสร้างสมดุลภายในที่ทำงาน หากเกิดความสมดุลแล้วก็จะนำไปสู่งานที่บรรลุตามเป้าหมาย เปรียบเสมือนเป็นแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรภายในองค์กร โดยการบริหารทรัพยากรมนุษย์นี้ จะครอบคลุมตั้งแต่การประเมินผลงานของบุคลากร การเลื่อนตำแหน่ง เลื่อนขั้นเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการหรือผลประโยชน์ที่บุคลากรควรที่จะได้รับ จะต้องมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ ไม่มีระบบอุปถัมภ์หรือเป็นไปโดยทุจริต

ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหากขาดการบริหารทรัพยากรบุคคล จากข้อมูลที่กำลังจะกล่าวไปข้างต้นจะเห็นได้ว่าด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลจะเป็นการดูแลในส่วนของการสร้างสมดุลในการทำงาน เช่น การเลื่อนตำแหน่ง การขึ้นเงินเดือน รวมไปถึงค่าตอบแทนหรือสวัสดิการต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมและเท่าเทียมกันภายในองค์กร เนื่องจากหากเกิดความไม่สมดุลจะทำให้บุคลากรในองค์กรเกิดการเปรียบเทียบกับผู้อื่น เช่น อยู่ในส่วนงานเดียวกัน ทำงานเหมือนกัน แต่อีกคนได้เลื่อนตำแหน่งเนื่องจากมีญาติมิตรสนิทภายในองค์กร กรณีนี้จะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากความรู้สึกและส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานลดลง

ปัญหาเหล่านี้ก็จะส่งผลถึงการทำงานในระบบทีม คือการไม่อยากทำงานร่วมกัน อาจถึงขั้นมีปัญหาขัดแย้งกันในการทำงาน เป็นต้น

2. ด้านสมรรถนะของบุคลากร

ด้านสมรรถนะของบุคลากร คือ การสร้างหรือยกระดับความรู้ พัฒนาสมรรถนะของบุคลากรภายในองค์กร เนื่องจากเมื่อบุคลากรภายในองค์กรได้รับการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องและรอบด้าน การพัฒนาจากตัวบุคคลนอกจากจะทำให้องค์กรได้พนักงานที่มีประสิทธิภาพแล้วนั้น ยังมีภูมิคุ้มกันทางสติปัญญาและความสามารถที่จะแก้ไขปรับตัวที่จะอยู่รอดภายในองค์กรได้หากเกิดปัญหา

ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหากขาดการดูแลด้านสมรรถนะของบุคลากร จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าด้านสมรรถนะของบุคลากรเป็นการดูแลในส่วนความสามารถเฉพาะบุคคล เช่น การจัดอบรมเพิ่มพูนความรู้ความสามารถต่าง ๆ ของบุคลากร อบรมการใช้ระบบของการทำงาน รวมไปถึงด้านคุณธรรมจริยธรรม และการปฏิบัติตนเป็นบุคลากรที่ดีภายในองค์กร ซึ่งหากขาดในด้านนี้เป็นที่แน่นอนอยู่แล้วว่า ภายในองค์กรเราไม่สามารถเลือกนิยมนักงานที่จะเข้ามาปฏิบัติงานได้ จึงควรมีการดูแลในส่วนนี้เพื่อสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากร ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการทำงาน การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นการวางตัว การปรับตัว รวมไปถึงการแก้ไขเฉพาะหน้าหากเกิดปัญหาขึ้น เป็นต้น

3. ด้านสุขภาพของบุคลากร

ด้านสุขภาพของบุคลากร ถือเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่ง เนื่องจากหากทำงานเก่ง เรียนรู้รอบด้านแต่สุขภาพร่างกายอ่อนแอ ไม่แข็งแรง ย่อมส่งผลกระทบต่อองค์กร เนื่องจากตัวบุคลากรก็จะทำงานได้ได้อย่างไม่เต็มที่ หรือเรียกได้ว่าประสิทธิภาพลดลง ภายในองค์กรจึงควรสร้างสภาพแวดล้อมด้านสุขภาพที่ดีในการทำงานที่ครอบคลุมทุกด้านตั้งแต่การป้องกันจนถึงการรักษา เช่น การป้องกันปัญหาด้านสุขภาพ คือ การกำหนดเวลาทำงานที่เหมาะสม ไม่ควรติดงานเกินไป รวมไปถึงการจัดให้มีการตรวจสุขภาพประจำปี เป็นต้น

ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหากขาดการดูแลเรื่องสุขภาพของบุคลากร จากข้อที่กล่าวไปข้างต้นจะเห็นได้ว่าการดูแลเรื่องสุขภาพของบุคคลเป็นการดูแลในส่วนของร่างกาย คือ องค์กรจัดให้มีการตรวจสุขภาพประจำปี การจัดสรรคนให้เหมาะสมกับงานหรือปริมาณของงาน ไม่ให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีหน้าที่มากจนเกินไป เพราะอาจเกิดปัญหาด้านสุขภาพ อีกทั้งในส่วนของระยะเวลาการทำงานควรเหมาะสม ไม่เลยระยะเวลาการทำงาน เช่น หากอ้างอิงตามเวลาราชการ คือเวลาทำงานเริ่ม 08.30 – 16.30 น. หากไม่มีเหตุจำเป็นใดก็ควรเลิกงานเกินระยะเวลาที่กำหนด เนื่องจากปัญหาที่กล่าวไปนั้น ล้วนแล้วแต่ส่งผลยังสุขภาพของบุคลากรภายในองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรลดลง เป็นต้น

4. ความมีชีวิตชีวาในองค์กร

ความมีชีวิตชีวาในหน่วยงาน คือ บรรยากาศของสถานที่ทำงาน การตกแต่งอุปกรณ์ในที่ทำงานที่มีความสวยงามทันสมัย เอื้อประโยชน์ต่อการทำงาน สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้ความรู้สึกรักของบุคลากรเกิดความผ่อนคลาย เกิดความคิดสร้างสรรค์ หรือสามารถหาทางออกได้เมื่อเกิดปัญหา สามารถทำงานได้อย่างมีความสุขถึงแม้งานนั้นจะเป็นงานที่ยากก็ตาม การสร้างความมีชีวิตชีวาในการทำงานนี้ นอกจากจะเป็นการจัดสถานที่ต่าง ๆ แล้ว การสร้างพื้นที่เฉพาะให้บุคลากรก็เป็นสิ่งสำคัญ การมีพื้นที่สาธารณะเพื่อให้พนักงานสามารถพักผ่อนสมอง การสร้างพื้นที่ที่มีอิสระทางความคิด และรวมไปถึงการเปิดโอกาสให้พนักงานในด้านต่าง ๆ

ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหากขาดความมีชีวิตชีวาในองค์กร จากข้อมูลที่กล่าวไปข้างต้น จะเห็นได้ว่าด้านการมีชีวิตชีวาในองค์กรนั้นเปรียบเสมือนการสร้างสีสัน กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ภายในองค์กร เช่น การมีพื้นที่ส่วนตัว ได้ทำงานส่วนตัว หรือสถานที่ที่ใช้ผ่อนคลาย และหากไม่มีสิ่งเหล่านี้เป็นที่แน่นอนว่าบุคลากรอาจไม่มีพื้นที่ปล่อยวางความเครียดลงได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ทำให้คิดงานไม่ออก หรือแม้กระทั่งความรู้สึเกือในการทำงาน เป็นต้น

5. ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร

ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร หรือเรียกได้ว่าการทำให้บุคลากรรักกันมากกว่าไม่ชอบกัน ทั้งนี้ทำได้หลากหลายวิธี เช่น การทำให้ห้องครุฑปราศจากระบบอุปถัมภ์ซึ่งเป็นบ่อเกิดให้บุคลากรไม่ลงรอยกัน ส่งเสริมคนเก่ง และสนับสนุนการทำงานแบบเห็นแก่ตัว การปลูกฝังหรือสนับสนุนให้เกิดการทำงานหรือกิจกรรมร่วมกันบ่อย ๆ เพื่อสร้างสัมพันธ์มิตรที่ดีต่อบุคลากรภายในองค์กร ทั้งนี้ในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรนั้นเป็นเรื่องที่อาจจะนอกเหนือการควบคุมไปสักเล็กน้อยเนื่องจากเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน เช่น นิสัยส่วนตัวของบุคลากร ฉะนั้นองค์กรจึงต้องมีวิธีการควบคุมหรือดูแลสิ่งเหล่านี้เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาคับกับคนและงาน

ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหากขาดการดูแลด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร จากข้อมูลที่กล่าวไปข้างต้นจะเห็นได้ว่าการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรนั้นเป็นการควบคุมความประพฤติของบุคลากรในองค์กร ซึ่งหากขาดการดูแลในส่วนนี้อาจส่งผลให้งานมีปัญหาเนื่องจากบุคลากรไม่ลงรอยกัน ไม่อยากทำงานร่วมกัน ทั้งหมดที่กล่าวไปข้างต้นคือวิธีการที่จะยกระดับให้เกิดสภาพการทำงานที่ดีขึ้น ส่งเสริมการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะในยุคปัจจุบันคนที่เก่งอย่างเดียวมันไม่สามารถอยู่รอดได้ในสถานที่ทำงานก็มีให้เห็น เนื่องจากปัจจัยที่กล่าวไปข้างต้นมีความบกพร่องและไม่เอื้อต่อความสามารถที่มี และหากขาดการดูแลในด้านต่าง ๆ ล้วนส่งผลกระทบกับงานทั้งสิ้น ฉะนั้นการดูแลเรื่องปัจจัยสภาพแวดล้อมจึงมีความสำคัญ

ความสำคัญของสภาพแวดล้อมในการทำงาน

การทำงานในยุคปัจจุบัน นอกจากความสามารถของคน เครื่องจักร และเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อเป็นกลไกหลักทำให้องค์กรหรืองานขององค์กรบรรลุเป้าหมายแล้ว การสร้างสภาพแวดล้อมในที่ทำงานที่ดี ก็ถือเป็นปัจจัยหลักในการทำให้งานเป็นไปในทิศทางที่ดีและบรรลุเป้าหมายขององค์กร เนื่องจากสภาพแวดล้อมในการทำงานมีผลต่อสุขภาพจิตของพนักงานภายในองค์กร ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน โดยผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญได้ชัดเจนขึ้นเป็นข้อดังต่อไปนี้ (Okamura, 2567)

1. ลดความเครียดหรือสภาวะหมดไฟในการทำงาน

สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีจะช่วยลดความเครียด และช่วยลดสภาวะการหมดไฟลงได้ กล่าวคือ การที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี เพื่อนร่วมงานที่ดี เจ้านายที่ดี ตัวพนักงานจะไม่เป็นกังวลหากเกิดปัญหา เนื่องจากได้รับแรงสนับสนุนจากทุกฝ่าย เปรียบเสมือนว่ามีที่ปรึกษาและจะช่วยให้มีกำลังใจในการทำงานต่อไป

2. เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

หากสภาพแวดล้อมในการทำงานดี จะเพิ่มอัตราการการทำงานให้พนักงานสามารถทำงานได้เร็วและดีขึ้น เนื่องจากระบบของงานหากทำงานอยู่ภายใต้องค์กรเดียวกัน ระบบงานจึงเรียกได้ว่าเป็นการทำงานเป็นทีม หากมีทีมที่ดีจะส่งผลถึงงานที่มีคุณภาพและรวดเร็ว

3. รักษาพนักงานให้อยู่กับองค์กร

ลดอัตราการลาออก กล่าวคือ จากข้อมูลที่กำลังจะกล่าวไปข้างต้นจะให้เห็นได้ว่า สภาพแวดล้อมไม่ได้หมายถึงแค่สถานที่ทำงาน แต่ยังรวมถึงสุขภาพจิต สังคม พฤติกรรม ประเพณี หากองค์กรนั้นเป็นองค์กรที่ไม่มีความยืดหยุ่นในการทำงาน อาจส่งผลต่อสภาพจิตใจและส่งผลให้เกิดการลาออกได้

4. มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

พนักงานและบุคลากรภายในมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น กล่าวคือสภาพแวดล้อมในการทำงานนั้นรวมถึงสวัสดิการหรือค่าตอบแทนที่พนักงานควรจะได้ ซึ่งหากในส่วนนี้มีความเหมาะสมและพอดี ก็จะทำให้พนักงานภายในองค์กรอยู่ดีมีสุข

5. เกิดขวัญกำลังใจ

การเกิดขวัญกำลังใจ คือ ความพึงพอใจของพนักงานตลอดระยะเวลาที่ทำงานอยู่ภายในองค์กร การเกิดขวัญกำลังใจจะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงานในการทำงาน เช่น การทำงานดีมีโบนัสให้ประจำปี หรือว่าการที่ทำงานดีแล้วได้รับคำชม ก็ถือว่าเป็นขวัญกำลังใจของพนักงาน เป็นต้น

ผู้มีส่วนช่วยให้มีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี

ผู้มีส่วนช่วยให้มีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีคือ ทุกคนในองค์กร ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร พนักงาน หรือหัวหน้างาน ซึ่งมีบทบาทในการสร้างบรรยากาศที่ดีผ่านกรกระทำทั้งในระดับนโยบายและระดับบุคคล เช่น การส่งเสริมความไว้วางใจ การสื่อสารที่ดี การดูแลสวัสดิการให้เหมาะสม รวมถึงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้ปลอดภัยและน่าอยู่ โดยสามารถแบ่งรายละเอียดได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ผู้ปฏิบัติงาน อาจเริ่มต้นจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่อาจส่งผลเสียต่อตนเองและเพื่อนร่วมงาน (2Healthy, ม.ป.ป.)
2. หัวหน้างาน หัวหน้างานถือเป็นจุดแรกเริ่มของสภาพแวดล้อมในการทำงาน เพราะถือเป็นผู้บริหารสูงสุดที่จะคอยควบคุมดูแลสิ่งต่าง ๆ ในที่ทำงาน ดูแลความสงบเรียบร้อยต่าง ๆ ภายในองค์กร หัวหน้าถือเป็นคนสร้างกฎระเบียบแรกภายในองค์กร เช่น การสร้างกฎระเบียบเรื่องการแต่งกาย หรือวัฒนธรรมองค์กร เป็นต้น (2Healthy, ม.ป.ป.)

เจ้าหน้าที่ปกครองระดับอำเภอ

เจ้าหน้าที่ปกครองในระดับอำเภอ คือ ผู้ที่ดูแลและบริหารด้านการปกครองในพื้นที่อำเภอนั้น ๆ โดยมีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย รวมไปถึงการบังคับใช้กฎหมาย การส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน รวมไปถึงการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ อีกทั้งปฏิบัติงานในฐานะผู้ปฏิบัติงานระดับต้น ที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถทางวิชาการในการทำงาน ปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานด้านการปกครอง ภายใต้การกำกับ แนะนำ ตรวจสอบ และปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย ดังนี้

1. ด้านการปฏิบัติการ

1.1 ศึกษา วิเคราะห์ เสนอแนะนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน มาตรการเกี่ยวกับการพัฒนาระบบงาน รูปแบบ วิธีการปฏิบัติงาน ตลอดจนติดตามและประเมินผลเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการที่สะดวกรวดเร็ว เกิดความสงบสุขเรียบร้อยในสังคม

1.2 ดำเนินการบังคับใช้กฎหมายในฐานะผู้ช่วยนายทะเบียน เช่น การทะเบียนปกครอง การทะเบียนราษฎร การทะเบียนทั่วไป การปกครองท้องที่ การวางแผนงานประสานงานและช่วยดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้การดำเนินการตามภารกิจของหน่วยงานหรือส่วนราชการบรรลุผลสัมฤทธิ์และชอบด้วยกฎหมาย

1.3 ปฏิบัติงานช่วยเหลือ สนับสนุนงานตามอำนาจหน้าที่ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกความต้องการและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่

2. ด้านการวางแผน

วางแผนการทำงานที่รับผิดชอบ ร่วมดำเนินการวางแผนการทำงานของหน่วยงานหรือส่วนราชการ หรือโครงการ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายผลสัมฤทธิ์ที่กำหนด

3. ด้านการประสานงาน

3.1 ประสานงานการทำงานร่วมกัน ทั้งภายในและภายนอกทีมงาน หน่วยงาน หรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

3.2 ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูล ข้อเท็จจริง แก่บุคคล หน่วยงาน หรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจหรือความร่วมมือในการดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมาย

4. ด้านการบริการ

4.1 ให้บริการประชาชนเกี่ยวกับงานด้านการปกครองที่อยู่ในความรับผิดชอบของที่ว่าการอำเภอนครหลวง เช่น การทะเบียนการปกครอง การทะเบียนราษฎร การทะเบียนทั่วไป การปกครองท้องที่ การเลือกตั้ง การทำประชามติ การป้องกัน และรักษาความสงบเรียบร้อย เป็นต้น

4.2 ให้ความรู้ความเข้าใจ ให้คำปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานของรัฐตามสิทธิขั้นพื้นฐานได้อย่างเสมอภาคทั่วถึง และเป็นธรรม

4.3 ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ แนะนำให้คำปรึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนงานบริการต่าง ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสรับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างกว้างขวาง ถูกต้องและรวดเร็ว เพื่อสร้างความร่วมมือการดำเนินงาน รวมถึงเป็นการส่งเสริมให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กรณีศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ณ ที่ว่าการอำเภอนครหลวง

จากข้อมูลที่กล่าวไปข้างต้นจะเห็นได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานมีด้วยกันทั้งหมด 5 ด้าน คือ 1. ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล 2. ด้านสมรรถนะของบุคลากร 3. ด้านสุขภาพของบุคลากร 4. ด้านความมีชีวิตชีวาในองค์กร และ 5. ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร ผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างกรณีศึกษาตามที่ได้เจอในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ณ ที่ว่าการอำเภอนครหลวง ว่ามีการดูแลเรื่องสภาพแวดล้อมมากน้อยเพียงใด และอย่างไรบ้าง โดยจะพิจารณาเป็นรายข้อ ดังนี้

1. ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล

ที่ว่าการอำเภอนครหลวงมีการดูแลเรื่องทรัพยากรบุคคล คือ จากข้อมูลการดูแลเรื่องทรัพยากรบุคคลจะเป็นการดูแลในเรื่องของค่าตอบแทน การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง โดยเจ้าหน้าที่ปกครอง สังกัดที่ว่าการอำเภอนครหลวง มีได้มีค่าตอบแทนพิเศษนอกเหนือจากบุคลากรคนอื่น ๆ อีกทั้งได้รับเงินเดือนจากส่วนกลางอย่างถูกต้อง เป็นไปตามกระบวนการ เป็นต้น

2. ด้านสมรรถนะของบุคลากร

ที่ว่าการอำเภอนครหลวงมีการดูแลเรื่องสมรรถนะของเจ้าหน้าที่ปกครอง คือ เป็นที่แน่นอนอยู่แล้วว่าการทำงานในระบบราชการนั้นล้วนมีการจัดฝึกอบรมอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการอบรมในส่วนของงานที่ทำเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถอย่างกรณีล่าสุดตามที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 มอบสิทธิให้กับบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศไม่ว่าเพศใดสามารถจดทะเบียนสมรสได้อย่างเท่าเทียมภายใต้กฎหมาย ซึ่งรัฐได้มีการจัดฝึกอบรมการใช้งานระบบการสมรสเท่าเทียมโดยให้ทุกอำเภอส่งตัวแทนเข้าร่วมอบรม เพื่อเป็นการชี้แจงวิธีการใช้งานต่าง ๆ โดยเจ้าพนักงานปกครองเป็นตัวแทนของที่ว่าการอำเภอนครหลวงในการเข้าฝึกอบรม สิ่งเหล่านี้ผู้เขียนถือเป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอีกทางหนึ่ง เป็นต้น

3. ด้านสุขภาพของบุคลากร

ที่ว่าการอำเภอนครหลวงนั้นมีการดูแลเรื่องสุขภาพคือ การที่มีกล่องยา ในนั้นคือเปรียบเสมือนกล่องวิเศษจริงๆ คือมียาทุกอย่าง อีกทั้งทางอำเภอมักมีการจัดให้มีการตรวจสุขภาพทุกปี ตรวจปัสสาวะทุกเดือน และไม่ให้นักงงานทำงานอยู่ภายในเวลาทำงาน กล่าวคือ ไม่ทำงานนอกเวลา นอกจากจะมีงานที่ต้องทำจริงๆ เช่น การขายบัตรกาชาด และในการทำงานมีการแบ่งฝ่ายกันอย่างชัดเจน ไม่มีการเกี่ยงงานหรือว่าของคณนี้ แต่อีกคนเป็นคนทำ รวมไปถึงมีการมีกิจกรรมให้ผ่อนคลายความเครียด เช่น จับฉลากกล่องสุ่ม หรือของรางวัลต่างๆ ตามโอกาส หรือวันสำคัญ ซึ่งถือเป็นการผ่อนคลายสุขภาพจิตอย่างหนึ่งจากการทำงาน พนักงานภายในอำเภอจึงมีสุขภาพและสุขภาพจิตที่ดี

4. ความมีชีวิตชีวาในองค์กร

ที่ว่าการอำเภอนครหลวงมีการดูแลในส่วนของการสร้างความมีชีวิตชีวาในอำเภอ คือ เป็นการจัดกิจกรรมที่ส่งผลต่อสุขภาพจิต ที่ว่าการอำเภอนครหลวง นายอำเภอจะมีการจัดกิจกรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้กับบุคลากรอยู่เสมอ เช่น การพาไปกินหมุกระทะ การจับฉลากแลกของรางวัลตามโอกาส จับฉลากกล่องสุ่ม และทุก ๆ สัปดาห์ จะมีการจัดไปเที่ยวต่างจังหวัดให้กับบุคลากร แต่มีได้บังคับใครสะดวกก็สามารถไปได้ สิ่งเหล่านี้ผู้เขียนมองว่าเป็นการสร้างควมมีชีวิตชีวาภายในองค์กรที่ทำให้บุคลากรผ่อนคลายจากการทำงาน สร้างความครึกครื้น ทำให้การทำงานไม่น่าเบื่อจนเกินไป และด้านนี้จะส่งผลไปยังด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรอีกด้วย

5. ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร

จากด้านความมีชีวิตชีวาภายในองค์กรเป็นการทำกิจกรรมร่วมกัน ผู้เขียนมองว่าเสมือนเป็นการกระชับความสัมพันธ์ของบุคลากรภายในองค์กรให้มีกิจกรรมร่วมกันทีนอกเหนือจากการทำงาน อีกทั้งหากบุคลากรภายในองค์กรมีปัญหาทั้งนั้นนายอำเภอจะมีการจัดการปัญหาโดยการสร้างกิจกรรมกระชับความสัมพันธ์กันเกิดขึ้น ผู้เขียนมองว่าองค์กรนั้นคือการทำงานร่วมกันเป็นทีมใหญ่ ทุกปัญหาล้วนมีผลกระทบกับงานที่ทำเสมอ ดังนั้นองค์กรจึงควรมีการดูแลและป้องกันรวมถึงการแก้ไขปัญหา จากข้อมูลทีกล่าวไปข้างต้นจะเห็นได้ว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมในทุกด้านมีความสำคัญและส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นสมรรถนะ สุขภาพกายและใจ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน เนื่องจากในการทำงานหากมี

ร่วมกันเป็นทีมใหญ่ ทุกปัญหาล้วนมีผลกระทบกับงานที่ทำเสมอ ดังนั้นองค์กรจึงควรมีการดูแลและป้องกันรวมไปถึงการแก้ไข ปัญหา จากข้อมูลทีกล่าวไปข้างต้นจะเห็นได้ว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมในทุกด้านมีความสำคัญและส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นสมรรถนะ สุขภาพกายและใจ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน เนื่องจากในการทำงานหากมีความรู้สึกเบื่อ จะส่งผลให้ไม่อยากทำงาน โดยประเมินจากการสำรวจจากการสอบถามบุคลากรภายในที่ว่าการทำงานจนหมด

กรณีศึกษา: ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ปกครอง สังกัด ที่ว่าการอำเภอหนองหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เจ้าหน้าที่ปกครองส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าปัจจัยสภาพแวดล้อมนั้นมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานจริง โดยสิ่งที่เป็นผลมากที่สุดจากการสำรวจคือ เพื่อนร่วมงาน หรือบุคคลที่ทำงานใกล้ชิดกัน วันหนึ่งหากเกิดปัญหาระหว่างเพื่อนร่วมงาน จะรู้สึกว่าไม่อยากทำงาน ปัจจัยรองลงมาคือ หัวหน้างาน บางท่านภายในองค์กรให้ข้อมูลว่าบางครั้งอยากลาออกเพราะไม่ชอบ หัวหน้างาน ทำให้การทำงานรู้สึกอึดอัด ไม่เป็นตัวเอง เกิดความเครียดส่งผลให้การทำงานลดประสิทธิภาพลง ปัจจัยต่อมาคือ ประชาชน โดยให้ความเห็นว่า ประชาชนบางท่านไม่ยอมรับฟังแนวทางการแก้ไขปัญหาที่หน่วยงานเสนอ เกิดการไม่พอใจ หรือ มีวาทะที่ไม่ดีต่อเจ้าหน้าที่ ส่งผลให้เจ้าหน้าที่มีความรู้สึกเหนื่อยเพราะบางครั้งไม่สามารถจัดการอารมณ์ ณ ขณะนั้นได้เลย เป็นต้น

บทสรุป

จากข้อมูลทีกล่าวไปข้างต้น ผู้เขียนได้ทำการศึกษาศาปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานที่ผู้เขียน ได้ทำการศึกษา แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล 2. ด้านสมรรถนะของบุคลากร 3. ด้านสุขภาพของบุคลากร 4. ด้านความมีชีวิตชีวาภายในองค์กร และ 5. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร ผ่านการสอบถามบุคลากรในองค์กร และจากประสบการณ์ตรง พบว่าปัจจัยสภาพแวดล้อมที่กล่าวมานั้นมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานทั้งสิ้น โดยเริ่มจากตนเองไปจนถึงผู้บริหารองค์กร การทำงานภายใต้สภาวะที่ไม่ดีดังเครียด ไม่กดดันจนเกินไป จะส่งผลให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นอยากทำงาน แต่หากเกิดปัญหาระหว่างในองค์กร ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนร่วมงาน หัวหน้างาน หรือผู้บริหาร บุคลากรจะรู้สึกว่าหมดไฟในการทำงาน และลดประสิทธิภาพการทำงานลง เพื่อรักษาสุขภาพจิตตนเอง เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

2Healthy. (ม.ป.ป.). สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีเป็นอย่างไร. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2568,

จาก 2HEALTHY ครบทุกเรื่องสุขภาพ: <https://2healthy.net/good-workplace-environment/>

Niraphai Jansawat. (2565). ประสิทธิภาพ (Efficiency) VS ประสิทธิผล (Effectiveness).

สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2568, จาก <https://th.linkedin.com/pulse/A-effectiveness-niraphai-jansawat>

Okamura. (2567). สภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน. สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2568,

จาก <https://www.okamura.co.th/article/good-work-environment/>

- ทิพวรรณ เอี่ยมวงษา. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมในการทำงานกับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบริษัท แอลซีบี คอร์เปอเรชั่น จำกัด. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2568, จาก <https://buuir.buu.ac.th/xmlui/bitstream/handle/1234567890/12539/Fulltext.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (ม.ป.ป.). การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้. สืบค้นเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2568, จาก https://gened2.cmru.ac.th/ge_learning/src/gen1302/GEN1302-C4.pdf
- มาลาไท. (2563). การสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี เพื่อผลสัมฤทธิ์ของงานและความสำคัญของคน. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2568, จาก https://intrend.trueid.net/article/trueidintrend_127839
- สันติ ไชยสีทา. (2564). ศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของส่วนงานด้านการบำรุงรักษา การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขต 2 (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) จังหวัดอุบลราชธานี. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2568, จาก https://www.esanpedia.oar.ubu.ac.th/e-research/sites/default/files/Santi_CHAISRITHA.pdf

การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล กรณีศึกษา เทศบาลตำบลศรีประจันต์

อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

Implementation Of Good Governance Principles: A Case Study of Si Prachan Subdistrict Municipality, Si Prachan District, Suphan Buri Province

รัฐพล ศิริโรจน์^๑ | Ratthaphon Sirirot

Abstract

This Article Is an Academic Paper Titled: Implementation of Good Governance Principles: A Case Study of Si Prachan Subdistrict Municipality, Si Prachan District, Suphan Buri Province. The Synthesized Results of The Implementation of Good Governance Principles in This Case Study Are as Follows: 1. Implementation of Good Governance by Personnel: The Operations Carried Out by The Personnel of Si Prachan Subdistrict Municipality Are Effective and Adhere to The Principles of Good Governance. 2.Division Of Responsibilities Among Personnel: Responsibilities Are Divided into Various Departments Within The Municipality, Which Consists of Seven Divisions: The Office of The Municipal Clerk, Finance Division, Engineering Division, Public Health Division, Strategy and Budget Division, Education Division, And Social Welfare Division. 3.Collaborative Work Among Personnel: Personnel from Each Division, Including Student Interns, Work Collaboratively in Implementing Various Tasks. 4.Case Tudy Activities And Projects Undertaken By Si Prachan Subdistrict Municipality, Si Prachan District, Suphan Buri Province, Include: World Soil Day Activities, Community Sports Competition Project To Strengthen Unity, Elderly Development Promotion Project, Legal Knowledge Training Project On Juvenile Justice Processes, National Children's Day Activities, Si Prachan Traditional Performing Arts Festival, Election Of Provincial Administrative Organization (PAO) President And PAO Council Members, Community Meetings For Local Development Planning These Activities And Projects Demonstrate The Collaborative Work Of The Personnel And Student Interns Involved. Their Operations Are Effective and In Accordance with The Principles of Good Governance.

Keywords: Good Governance Principles, Si Prachan Subdistrict Municipality

* บทความวิชาการชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางการปกครองท้องถิ่น โดยมี อาจารย์ ดร.จินดา อ่างทองเจริญกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

^๑ นักศึกษาสาขาวิชาการจัดการรัฐกิจและการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Email: Ratthaphon0996898060@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความวิชาการ การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล กรณีศึกษา เทศบาลตำบลศรีประจันต์ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการสังเคราะห์ของการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล กรณีศึกษา เทศบาลตำบลศรีประจันต์ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี มีดังนี้ 1) การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร โดย การปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลศรีประจันต์มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล 2) การแบ่งหน้าที่ของบุคลากร คือ การแบ่งหน้าที่เป็นกองต่าง ๆ ของเทศบาลตำบลศรีประจันต์ โดยแบ่งออกเป็น 7 กอง ได้แก่ สำนักปลัด กองคลัง กองช่าง กองสาธารณสุข กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ กองการศึกษา และกองสวัสดิการสังคม 3) การปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากร คือ การปฏิบัติงานร่วมกันของบุคคลกรในแต่ละกอง รวมถึงนักศึกษา ฝึกงาน 4) กรณีศึกษา เทศบาลตำบลศรีประจันต์ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เช่น กิจกรรมวันดินโลก, โครงการแข่งขัน กีฬา ชุมชน เชื่อมความสัมพันธ์, โครงการส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ, โครงการอบรมเพื่อให้ความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับ กระบวนการยุติธรรม สำหรับเด็กและเยาวชน, กิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ, เทศกาลนาฏศิลป์ ศรีประจันต์, เลือกตั้งนายก องค์การบริหารส่วนจังหวัด และสมาชิก สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และประชุมประชาคม เพื่อจัดทำแผนพัฒนา ท้องถิ่น เป็นการดำเนินงานร่วมกันของบุคลากรและนักศึกษา ฝึกงาน ในกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ที่เทศบาลตำบลศรี ประจันต์ดำเนินการจัดขึ้น มีประสิทธิภาพ และปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล

คำสำคัญ: หลักธรรมาภิบาล, เทศบาลตำบลศรีประจันต์

บทนำ

เทศบาล เป็นการปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งของไทย เทศบาลจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 โดยเทศบาลมีฐานะเป็นนิติบุคคล แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร เทศบาลทั้ง 3 ระดับ มีโครงสร้างเหมือนกัน คือ ประกอบด้วย สภาเทศบาล และคณะเทศมนตรี (ปัจจุบันใช้ระบบนายกเทศมนตรี) จะแตกต่างกันเฉพาะที่ตั้งหรือจำนวนประชากรเท่านั้น เทศบาลตำบล มีสมาชิกสภาเทศบาลได้ 12 คน มีคณะเทศมนตรี 3 คน (นายกเทศมนตรีและเทศมนตรีอีก 2 คน) เทศบาลเมือง จัดตั้งขึ้นในท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด หรือท้องถิ่น ชุมชนที่มีประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่ตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป โดยประชากรเหล่านั้นอยู่หนาแน่นเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3,000 คนต่อ ตารางกิโลเมตร ทั้งมีรายได้พอสมควรแก่การปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำ เทศบาลเมืองมีสมาชิกสภาเทศบาลได้ 18 คน มีคณะ เทศมนตรีได้ 3 คน เช่นเดียวกับเทศบาลตำบล ส่วนใหญ่เทศบาลเมืองจะตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองเพราะเป็นที่ตั้งศาลา กลางจังหวัด ดังนั้น ในแต่ละจังหวัดอย่างน้อยจะมีเทศบาลเมือง 1 แห่ง อย่างไรก็ตาม เทศบาลเมืองอาจจัดตั้งขึ้นในท้องถิ่น อำเภออื่นนอกจากอำเภอเมืองก็ได้ เช่น เทศบาลเมืองบ้านโป่ง ตั้งขึ้นที่อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เทศบาลนคร ตั้งขึ้นใน ท้องถิ่นชุมชนที่มีประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่ตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป โดยประชาชนเหล่านั้นอยู่กันอย่างหนาแน่นเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3,000 คนต่อตารางกิโลเมตร ทั้งมีรายได้พอสมควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำ เทศบาลนครมีสมาชิกสภาเทศบาล 24 คน และมีคณะเทศมนตรี 5 คน (นายกเทศมนตรีและเทศมนตรีอื่นอีก 4 คน) (เทศบาลตำบลดงหลวง, ม.ป.ป.)

เทศบาลตำบลศรีประจันต์ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดสุพรรณบุรี ห่างจากจังหวัดสุพรรณบุรีประมาณ 14 กิโลเมตร การเดินทางใช้เส้นทางถนนหมายเลข 340 เป็นหลัก มีพื้นที่ทั้งหมด 3.7 ตารางกิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่มะม่วง ไร่อ้อย ไร่ข้าวโพด โดยมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม สภาพภูมิอากาศมีลักษณะร้อนชื้น และประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (เทศบาลตำบลศรีประจันต์, ม.ป.ป.)

เนื่องจากเทศบาลตำบลศรีประจันต์ มีเขตพื้นที่ขนาดเล็กและมีจำนวนบุคลากรพอเหมาะกับการปฏิบัติงาน ทำให้สามารถบริหารจัดการได้โดยง่ายและปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยการฝึกงานหรือการทำงานในสำนักงานเทศบาลร่วมกับบุคลากรของเทศบาล หรือหน่วยงานอื่นของภาครัฐและเอกชน นอกจากจะเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลแล้ว ต้องมีการคำนึงถึงบทบาทหน้าที่และภาระงานที่ได้รับมอบหมายก่อนเป็นลำดับแรก ว่าจะต้องทำอะไรให้ภาระงานที่ได้รับมอบหมายนั้นสำเร็จลุล่วงโดยไม่ขัดต่อหลักธรรมาภิบาล ลำดับต่อมาคือการปรับตัวให้เข้ากับบุคลากรในหน่วยงาน ซึ่งต้องมีความอ่อนน้อมถ่อมตน เคารพผู้อื่น และไม่แสดงกิริยาที่ไม่สมควร แต่ต้องแสดงความสามารถด้วยการมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาล พัฒนาตนเองในจุดที่ขาดตกบกพร่อง เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดและกระทบต่อภาระงานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งนอกจากจะทำให้อยู่ร่วมกับบุคลากรของหน่วยงานได้เป็นอย่างดี และประสบความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ ทำให้หน่วยงานได้รับความชื่นชม มีชื่อเสียงในด้านการปฏิบัติงานที่ดี สามารถเป็นแบบอย่างให้กับหน่วยงานอื่นอีกด้วย

1. การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล หมายถึง การปกครอง การบริหาร การจัดการ การควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ให้เป็นธรรม นอกจากนี้ ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่ดีซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน หลักธรรมที่ใช้ในการบริหารงานนี้ มีความหมายอย่างกว้างขวาง กล่าวคือ มิได้มีความหมายเพียงหลักธรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่รวมถึงศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรม ซึ่งบุคคลทุกคนพึงมีและพึงประพฤติปฏิบัติ อาทิ ความโปร่งใสตรวจสอบได้ การปราศจากการแทรกแซงจากองค์การภายนอก เป็นต้น หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่เหมาะสมจะนำมาปรับใช้ในภาครัฐ มี 10 องค์ประกอบ ดังนี้ (ธิดาลักษณ์ กระจาย และวรสิทธิ์ เจริญพูน, 2565 : หน้า 4-5)

1) หลักประสิทธิผล (Effectiveness) คือ ผลการปฏิบัติราชการที่บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนการปฏิบัติราชการตามที่ได้รับงบประมาณมาดำเนินการ รวมถึงสามารถเทียบเคียงกับส่วนราชการหรือหน่วยงานที่มีภารกิจคล้ายคลึงกัน และมีผลการปฏิบัติงานในระดับประเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชน โดยการปฏิบัติราชการจะต้องมีทิศทางยุทธศาสตร์และเป้าหมายที่ชัดเจน มีกระบวนการปฏิบัติงานและระบบงานที่เป็นมาตรฐาน รวมถึงมีการติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

2) หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ การบริหารราชการตามแนวทางการกำกับดูแลที่ดีที่ มีการออกแบบกระบวนการปฏิบัติงานโดยใช้เทคนิคและเครื่องมือการบริหารจัดการที่เหมาะสมให้องค์กรสามารถใช้ทรัพยากรทั้งด้านต้นทุนแรงงานและระยะเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติราชการตามภารกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วน ได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม

3) หลักการตอบสนอง (Responsiveness) คือ การให้บริการที่สามารถดำเนินการได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด และสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ รวมถึงตอบสนองความคาดหวังหรือความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่าง

4) หลักการรับผิดชอบ (Accountability) คือ การแสดงความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยความ รับผิดชอบนั้นควรอยู่ในระดับที่สนองต่อความคาดหวังของสาธารณะรวมทั้งการแสดงถึงความสำนึกในการรับผิดชอบต่อปัญหาสาธารณะ

5) หลักความโปร่งใส (Transparency) คือ กระบวนการเปิดเผยอย่างตรงไปตรงมา ซื่อ ้แจ้งได้เมื่อมีข้อสงสัยและสามารถเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารอันไม่ต้องห้ามตามกฎหมายได้อย่างเสรี โดยประชาชนสามารถรู้ทุกขั ้นตอนในการดำเนินกิจกรรมหรือกระบวนการต่างๆ และสามารถตรวจสอบได้

6) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) คือ กระบวนการที่ข้าราชการ ประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหาหรือประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมการแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา

7) หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) คือ การถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจจากส่วนราชการส่วนกลางให้แก่หน่วยการปกครองอื่น ๆ และภาคประชาชนดำเนินการแทน โดยมีอิสระตามสมควรรวมถึงการมอบอำนาจและความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินการให้แก่บุคลากร โดยมุ่งเน้นการสร้างควมพึงพอใจในการให้บริการต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การปรับปรุงกระบวนการ และเพิ่มผลผลิตภาพเพื่อผลการดำเนินงานที่ดีของส่วนราชการ

8) หลักนิติธรรม (Rule of Law) คือ การใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับในการบริหาร ราชการด้วยความ เป็น ธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

9) หลักความเสมอภาค (Equity) คือ การได้รับการปฏิบัติและได้รับบริการอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่มีการแบ่งแยกด้านชายหรือ หญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความ เชื่อทางศาสนา การศึกษา การฝึกอบรม และอื่น ๆ

10) หลักมุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus Oriented) คือ การหาข้อตกลงทั่วไปภายในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อตกลงที่เกิดจากการใช้กระบวนการ เพื่อหาข้อคิดเห็นจากกลุ่มบุคคลที่ได้รับประโยชน์และเสียประโยชน์ โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ซึ่งต้องไม่มีข้อคัดค้านที่ยุติไม่ได้ในประเด็นที่สำคัญ โดยฉันทามติ ไม่จำเป็นต้องหมายความว่าเห็นพ้องโดยเอกฉันท์

การปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลศรีประจันต์ มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ได้รับการชื่นชมยอมรับ จากประชาชนในพื้นที่ ะ โดยได้รับประกาศนียบัตรเชิดชูเกียรติจากคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ให้ เทศบาลตำบลศรีประจันต์ เป็นหน่วยงานที่มีผลคะแนนระดับ ผ่านดีเยี่ยม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความโปร่งใสในการดำเนินงานและปฏิบัติงาน ของบุคลากรในเทศบาลตำบลศรีประจันต์

2. การแบ่งหน้าที่ของบุคลากร

การแบ่งหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ของการบริหารงาน ในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งความไว้วางใจ และเพิ่มศักยภาพของทีมงานหรือสมาชิกภายในทีมให้ได้มากที่สุด ดังนั้น การแบ่งหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ มี 6 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ (Brightside, 2567)

1) เลือกรงานที่เหมาะสมคือการเลือกและระบุชิ้นงานนั้นๆให้สอดคล้องกับทักษะและเป้าหมายการพัฒนาของสมาชิกในทีม

2) เลือกคนให้ถูกต้อง ประเมินความสามารถและภาระงานปัจจุบันของแต่ละบุคคลให้เหมาะสม

3) สื่อสารให้ชัดเจน กำหนดความคาดหวัง กำหนดเวลา และระดับความเป็นอิสระที่ต้องการ

4) สนับสนุนทรัพยากรต่างๆ วางแผน เตรียมการ และจัดหาทรัพยากรที่จำเป็น เพื่อให้มั่นใจว่าสมาชิกในทีมมีสิ่งที่จำเป็นต่อความสำเร็จ

5) ถามไถ่ให้ข้อเสนอแนะ การถามไถ่ให้คำแนะนำ และให้ข้อเสนอแนะ คือการกำหนดช่วงเวลาของการติดตามความคืบหน้าให้ชัดเจน และให้อิสระในการบริหารจัดการภาระงานตามความสามารถของแต่ละบุคคล

6) การยอมรับและให้รางวัลความสำเร็จ การมีกำลังใจในการทำงานถือเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น การที่ผู้จัดการหรือหัวหน้าแสดงออกถึงการรับรู้ในความสำเร็จนั้น ๆ รวมไปถึงการชื่นชมผลลัพธ์ของความสำเร็จที่เกิดขึ้น สามารถเสริมสร้างแรงจูงใจให้กับทีมงานได้

การแบ่งหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลศรีประจันต์นั้น มีการแบ่งหน้าที่เป็นกองต่าง ๆ ทั้งหมด 7 กอง ได้แก่

- 1) สำนักปลัด มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการให้บริการประชาชนที่เข้ามาติดต่อ อีกทั้งยังมีหน้าที่รับผิดชอบในด้านการกำกับเร่งรัดการปฏิบัติงานให้ดำเนินไปตามนโยบายแผนงาน งานที่ต้องรับผิดชอบดูแล ได้แก่ งานธุรการ งานการเจ้าหน้าที่ งานทะเบียนราษฎร งานวิเคราะห์นโยบายและแผน งานจัดหางานประมาณ งานประชาสัมพันธ์ งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นต้น
- 2) กองคลัง มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการรับเงิน การเบิกจ่ายเงินเพื่อให้เป็นไปตามงบประมาณ การจัดทำและแสดงฐานะทางการเงิน บันทึกบัญชี จัดทำทะเบียนและรายงานทางการเงิน เป็นต้น
- 3) กองช่าง มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานติดตั้งซ่อมบำรุงระบบไฟส่องสว่างและไฟสัญญาณจราจร และงานปรับปรุงภูมิทัศน์ เป็นต้น
- 4) กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการสุขาภิบาลและอนามัยสิ่งแวดล้อม การรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ เป็นต้น
- 5) กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ มีหน้าที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์นโยบายและแผน ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนและโครงการต่าง ๆ เป็นต้น
- 6) กองการศึกษา มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการปฏิบัติงานทางการศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ วิจัยและพัฒนาหลักสูตร การแนะแนว การวัดผล ประเมินผล การพัฒนาตำราเรียน การวางแผนการศึกษาของมาตรฐานสถานศึกษา การจัดการส่งเสริมการศึกษา เป็นต้น
- 7) กองสวัสดิการสังคม มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์ การส่งเสริมสวัสดิการเด็กและเยาวชน การพัฒนาชุมชน เป็นต้น

3. การปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากร

การทำงานเป็นทีม หมายถึง การร่วมกันทำงานของสมาชิกที่มากกว่า 1 คน โดยทุกคนนั้นจะต้องมีเป้าหมายเดียวกัน ยอมรับกัน และมีการวางแผนการทำงานร่วมกัน (สำนักงาน ก.ค., ม.ป.ป.)

การทำงานเป็นทีมมีความสำคัญในทุกองค์กร เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารงาน และนำไปสู่ความสำเร็จของงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือของกลุ่มสมาชิกเป็นอย่างดี ลักษณะที่สำคัญของทีม 4 ประการ ได้แก่

1) การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล หมายถึง การที่สมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีความเกี่ยวข้องกันในกิจการของกลุ่ม/ทีม ตระหนักในความสำคัญของตนและกัน แสดงออกซึ่งการยอมรับและการให้เกียรติกัน สำหรับกลุ่มขนาดใหญ่มักมีปฏิสัมพันธ์กันเป็นเครือข่าย มากกว่าการติดต่อกันตัวต่อตัว

2) มีจุดมุ่งหมายและเป้าหมายร่วมกัน หมายถึง การที่สมาชิกกลุ่มจะมีส่วนกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมร่วมกันของทีม/กลุ่ม โดยเฉพาะจุดประสงค์ของสมาชิกกลุ่มที่สอดคล้องกับองค์การ มักจะนำมาซึ่งความสำเร็จของการทำงานได้ง่าย

3) การมีโครงสร้างของทีม / กลุ่ม หมายถึง ระบบพฤติกรรมซึ่งเป็นแบบแผนเฉพาะกลุ่ม สมาชิกกลุ่มจะต้องปฏิบัติตามกฎหรือมติของกลุ่ม ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มแบบทางการ (Formal Group) หรือกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ (Informal Group) ก็ได้ สมาชิกทุกคนของกลุ่มจะต้องยอมรับและปฏิบัติตามเป็นอย่างดี สมาชิกกลุ่มย่อยอาจจะมีกฎเกณฑ์แบบไม่เป็นทางการ มีความสนิทสนมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างสมาชิกด้วยกัน

4) สมาชิกมีบทบาทและมีความรู้สึกร่วมกัน การรักษาบทบาทที่มั่นคงในแต่ละทีม/กลุ่ม จะมีความแตกต่างกันตามลักษณะของกลุ่ม รวมทั้งความรู้ความสามารถของสมาชิก โดยมีการจัดแบ่งบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ กระจายงานกันตามความรู้ ความสามารถ และความถนัดของสมาชิก

การทำงานเป็นทีมหรือทำงานร่วมกันของบุคลากรเทศบาล เป็นการเพิ่มศักยภาพและสร้างความสามัคคีให้กับบุคลากรในเทศบาล โดยเฉพาะเทศบาลตำบลศรีประจันต์ ที่มีการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรในแต่ละกอง รวมถึงนักศึกษาฝึกงาน เช่น กิจกรรม การอบรมการป้องกันและระงับอัคคีภัย ซึ่งกิจกรรมนี้ นอกจากเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรจากงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของสำนักปลัดและบุคลากรจากกองการศึกษาแล้ว ยังได้ปฏิบัติงานร่วมกับส่วนราชการอื่นอีกด้วย ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลศรีประจันต์ และโรงเรียนวัดยาง และต่อมาคือเหตุเพลิงไหม้ภายในตลาดเก่าศรีประจันต์ ที่งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลศรีประจันต์ ได้ปฏิบัติงานร่วมกับงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลบ้านกร่างในการระงับเหตุเพลิงไหม้ นอกจากนี้ บุคลากรจากเทศบาลตำบลศรีประจันต์ทุกกอง ยังได้ร่วมแรงร่วมใจกันช่วยขนย้ายทรัพย์สินและของมีค่าของประชาชนให้รอดพ้นจากเหตุเพลิงไหม้ และได้ขนย้ายทรัพย์สินสู่ประชาชนที่เป็นเจ้าของอย่างปลอดภัย

4. กรณีศึกษา เทศบาลตำบลศรีประจันต์ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

4.1 กิจกรรมวันดินโลก

“วันดินโลก (World Soil Day)” คือ วันที่ 5 ธันวาคม เป็นวันสำคัญที่นักปฐพีวิทยาทั่วโลก จะเฉลิมฉลองเป็นประจำทุกปี ซึ่งนัก ปฐพีวิทยาของไทยล้วนมีความภาคภูมิใจ เนื่องจากวงการปฐพีวิทยานานาชาติ มีฉันทานุมติเลือกวันที่ 5 ธันวาคมของทุกปี ซึ่งตรงกับวันคล้ายวันพระราชสมภพของ พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

เป็นวันดินโลก และนักปฐพีวิทยาของไทยมี ส่วนร่วมในการเชิดชูพระอัจฉริยภาพด้านการอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรดินขององค์พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร การเกิดขึ้นของ “วันดินโลก (World Soil Day)” มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สมาคมดิน และ ุ่ยแห่งประเทศ ไทย สหภาพวิทยาศาสตร์ทางดินนานาชาติ (International Union of Soil Science : IUSS) องค์การอาหารและ เกษตร แห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization : FAO) และองค์การสหประชาชาติ (United Nations : UN) จึงควร บันทึกจุดเริ่มต้นและความเป็นมาของ “วันดินโลก” เพื่อให้คนรุ่นหลังได้รับทราบอย่างถูกต้อง (NXPO, 2562)

วันที่ 18 พฤศจิกายน 2567 เทศบาลตำบลศรีประจันต์ได้จัดโครงการเฉลิมพระเกียรติและสนับสนุนโครงการอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ “กิจกรรมวันดินโลก” ณ บริเวณที่ดินสาธารณะประโยชน์ดอนกระเบื้อง ตำบลบ้านกร่าง อำเภอศรี

ประจันต์ จังหวัด สุพรรณบุรี โดยบุคลากรและนักศึกษาฝึกงานจากเทศบาลตำบลศรีประจันต์ได้นำเมล็ดพันธุ์พืชมาปลูก และโปรยดินเพื่อการอนุรักษ์พันธุ์ พืชและปรับปรุงภูมิทัศน์ให้กับบริเวณที่ดินสาธารณะประโยชน์ ซึ่งเป็นไปตามหลักการมีส่วนร่วมของหลักธรรมาภิบาล

4.2 โครงการแข่งขันกีฬาชุมชน เชื่อมความสามัคคี

กีฬาชุมชน หมายถึง กิจกรรมทางกายที่จัดขึ้นโดยทั่วไปมีรากฐานมาจากภูมิภาคต่าง ๆ ในท้องถิ่น โดยมุ่งหวังที่จะส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลและชุมชน โดยเน้นที่การผสมผสานของผู้เข้าร่วมที่หลากหลาย ส่งเสริมความสามัคคีและการทำงานร่วมกันโดยไม่คำนึงถึงระดับทักษะหรือภูมิหลังของผู้เล่น (โกลลี, 2566)

วันที่ 8 ธันวาคม 2567 เทศบาลตำบลศรีประจันต์ ได้จัดโครงการแข่งขันกีฬาชุมชนเชื่อมความสามัคคี คณะผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล ข้าราชการ ลูกจ้าง ร่วมด้วยประชาชนในชุมชนทั้ง 4 ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลศรีประจันต์ ได้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ณ สนามกีฬาโรงเรียนอนุบาลศรีประจันต์ โดยมีการแข่งขันกีฬาพื้นบ้านและการแข่งขันฟุตบอล โดยมีประชาชนจากหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลศรีประจันต์ และนักเรียนจากโรงเรียนในเขตเทศบาลตำบลศรีประจันต์ รวมทั้งบุคลากรและนักศึกษาฝึกงานจากเทศบาลตำบลศรีประจันต์ ได้ลงแข่งขันกีฬาต่าง ๆ โดยแบ่งเป็นทีมและช่วงอายุ ทำให้เกิดความสุข อีกทั้งยังสร้างความสามัคคีให้ผู้เล่นและกองเชียร์ทีมต่าง ๆ เป็นไปตามหลักการมีส่วนร่วมและหลักการรับผิดชอบของหลักธรรมาภิบาล เนื่องจากบุคลากรจากเทศบาลตำบลศรีประจันต์ก็ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดโครงการ และมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมการแข่งขันเช่นกัน

4.3 โครงการส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ

วัยสูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป โดยวัยนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ ด้าน ทั้งทางร่างกาย ทางสมอง ทางอารมณ์ และทางสังคม ดังนั้น จึงจำเป็นต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่ ให้การดูแล และความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังกล่าว ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุได้ปรับตัวได้ดี ลูกหลานหรือผู้ใกล้ชิดจึงมีส่วนสำคัญมากในการช่วยให้ผู้สูงอายุในครอบครัว ใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขแข็งแรง และมีความสุขกายสุขใจ (โรงพยาบาลสินแพทย์รามอินทรา, 2565)

วันที่ 25 ธันวาคม 2567 เทศบาลตำบลศรีประจันต์ ได้จัดโครงการส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ ณ หอประชุมอำเภอศรีประจันต์ โดยมีกิจกรรมบรรยายในเรื่องการดูแลสุขภาพร่างกาย และสวัสดิการของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้ผ่อนคลาย โดยมีการเต้นแอโรบิก และร้องเพลงอีแซว ซึ่งบรรยากาศในการจัดกิจกรรมนั้นเต็มไปด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน สร้างความสุขให้กับทั้งคณะผู้จัดกิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรม เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจของหลักธรรมาภิบาล เนื่องจากเทศบาลตำบลศรีประจันต์ได้มอบหมายให้สำนักปลัด และกองสวัสดิการสังคม เป็นผู้ดำเนินการและรับผิดชอบในการจัดโครงการส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ

4.4 โครงการอบรมเพื่อให้ความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

"เด็กและเยาวชน" มีภาวะที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ ทั้งด้านอารมณ์ พฤติกรรม การเรียนรู้ และความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เพราะมีประสบการณ์ในการดำรงชีวิตน้อยกว่าผู้ใหญ่มาก เหตุนี้จึงได้มีกระบวนการยุติธรรมเป็นการเฉพาะขึ้นมา โดยมุ่งแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมมากกว่าการนำตัวเด็กและเยาวชนมาลงโทษ

สำหรับกระบวนการยุติธรรมและข้อกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทเรื่อยมา โดยองค์กรของรัฐที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการโดยตรง คือ ศาลเยาวชนและครอบครัว กับ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม (Thai PBS, 2566)

เทศบาลตำบลศรีประจันต์ ได้จัดโครงการอบรมเพื่อให้ความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งมีเด็กจากโรงเรียนภายในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลศรีประจันต์ ได้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก มีการบรรยายข้อกฎหมายที่เด็กและเยาวชนพึงรู้ รวมถึงมีการตอบคำถามแจกของรางวัล เพื่อทบทวนความรู้แก่เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยมีบุคลากรและนักศึกษาฝึกงานจากเทศบาลตำบลศรีประจันต์ ได้มาจัดสถานที่และเตรียมความพร้อมอุปกรณ์และอาหารว่าง เพื่อให้โครงการอบรมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ตามหลักการกระจายอำนาจของหลักธรรมาภิบาล เพราะเทศบาลตำบลศรีประจันต์ได้มอบหมายให้สำนักปลัด กองสวัสดิการสังคม และกองการศึกษา เป็นผู้ดำเนินการและควบคุมดูแลรับผิดชอบการจัดโครงการอบรมเพื่อให้ความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

4.5 กิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ วันเด็กแห่งชาติ

วันเด็กแห่งชาติถือเป็นวันสำคัญที่ประเทศไทยจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กและเยาวชน ให้เติบโตเป็นคนดีของสังคม และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต การจัดงานวันเด็กในทุกปีจึงเต็มไปด้วยกิจกรรมที่สนุกสนาน เพื่อให้เด็ก ๆ จะได้แสดงออกถึงความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ (Sanook, 2568)

วันที่ 11 มกราคม 2568 เทศบาลตำบลศรีประจันต์ได้จัดกิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ ณ หอประชุมอำเภอศรีประจันต์ โดยมีผู้เข้าร่วมคือเด็กและพ่อแม่ผู้ปกครองทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาลตำบลศรีประจันต์ ได้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก โดยในกิจกรรมได้มีการแจกของรางวัลและจับฉลากของรางวัลเป็นจำนวนมาก มีการเล่นเกมต่าง ๆ โดยแบ่งเป็นฐานต่าง ๆ ซึ่งแต่ละฐานจะมีบุคลากรและนักศึกษาฝึกงานจากเทศบาลตำบลศรีประจันต์ เป็นผู้ดูแลในแต่ละฐาน รวมทั้งยังมีการเลี้ยงอาหารทั้งคาวและหวานให้กับเด็กและผู้ปกครอง โดยได้รับการสนับสนุนจากประชาชนและอดีตบุคลากรของเทศบาลตำบลศรีประจันต์ที่เกษียณอายุราชการแล้ว ได้ร่วมใจกันทำอาหารมาเลี้ยงผู้เข้าร่วมกิจกรรม

4.6 เทศกาลนาฏศิลป์ ศรีประจันต์

เทศบาลตำบลศรีประจันต์และชาวบ้านตลาดเก่าศรีประจันต์ ร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาและส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว อนุรักษ์วิถีวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นให้เป็นภาพลักษณ์อันโดดเด่นของอำเภอศรีประจันต์ไว้ และทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน จากเรือนไม้เก่าริมแม่น้ำท่าจีน กำลังจะกลายเป็นความงดงามด้วยเรื่องราววิถีชีวิตที่ถูกถ่ายทอดลงบนผืนผ้าใบและผนังเรือนไม้ บอกเล่าถึงอดีตของตลาดริมแม่น้ำท่าจีนที่สมัยหนึ่งเคยรุ่งเรืองก่อนจะโรยราไปกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ให้กลับมาสดใสมีชีวิตชีวาขึ้นอีกครั้ง (บ้านเมือง, 2566)

วันที่ 10-12 มกราคม 2568 เทศบาลตำบลศรีประจันต์ ได้จัดโครงการศิลปะร่วมสมัยและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เทศกาลนาฏศิลป์ศรีประจันต์ ครั้งที่ 3 ณ ตลาดเก่าริมน้ำศรีประจันต์ ซึ่งมีการจัดการแข่งขันทำอาหารไทย ประกวดร้องเพลงลูกทุ่ง การเดินแอโรบิก และการเดินแบบผ้าไทย มีการบริหารและปฏิบัติงานเป็นไปตามหลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง และหลักการมีส่วนร่วม เนื่องจากการจัดเทศกาลนาฏศิลป์ศรีประจันต์นั้น เป็นไปตามเป้าหมายของแผนการปฏิบัติราชการตามที่ได้รับงบประมาณมาดำเนินการ และมีประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมนี้ เนื่องจากเทศกาลนาฏศิลป์ศรีประจันต์ได้มีการดำเนินการจัดมาแล้ว 3 ครั้ง ซึ่งทุกครั้งที่ได้รับการตอบรับที่ดีของประชาชน ตอบสนองความต้องการของประชาชนที่อยากให้มีการจัดกิจกรรมนี้อีกครั้งต่อไป อีกทั้งประชาชนในตลาดเก่าศรีประจันต์ และพื้นที่ใกล้เคียงได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้เป็นจำนวนมาก

4.7 เลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2566 หรือ พรป.เลือกตั้งฯ มาตรา 5 ระบุว่า ในหนึ่งหน่วยเลือกตั้งต้องมีคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง (กปน.) ทั้งสิ้นจำนวน 9 คน แบ่งเป็นประธานประจำหน่วย 1 คน และกรรมการอีก 8 คน โดยมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยอย่างน้อยอีก 1 คน จึงจะสามารถจัดเป็นหน่วยเลือกตั้งได้อย่างสมบูรณ์ ยกเว้นหากหน่วยเลือกตั้งใดมีจำนวนผู้มาใช้สิทธิเกิน 800 คน ให้เพิ่ม กปน. อีก 1 คน ต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เพิ่มขึ้นมาทุก 100 คน

โดยภารกิจหลักของ กปน. คือ การจัดการออกคะแนนเสียงในพื้นที่เลือกตั้ง การนับคะแนน การรายงานผลคะแนน การดำเนินการกล่าวโทษในกรณีที่เกิดการกระทำผิดในหน่วยเลือกตั้ง และช่วยอำนวยความสะดวกในการมาใช้สิทธิของประชาชน ภารกิจทั้งหมดนี้จำเป็นต้องผ่านการฝึกอบรมของ กกต. ทั้งสิ้น

กปน. ต้องผ่านการอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจหน้าที่ของตนก่อนการเลือกตั้ง โดยผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งจะต้องให้มีการฝึกอบรมคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามวัน

วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2568 เป็นวันเลือกตั้งนายก อบจ. และสมาชิกสภา อบจ. บุคลากรและนักศึกษาฝึกงานจากเทศบาลตำบลศรีประจันต์ได้เป็น กปน. ประจำหน่วยเลือกตั้ง ได้มีการปฏิบัติหน้าที่ในวันเลือกตั้งตั้งแต่วันที่ 07.00 – 19.00 น. ตั้งแต่การเตรียมความพร้อมสถานที่ แจกบัตรเลือกตั้ง นับคะแนนบัตร จนถึงการนำส่งมอบอุปกรณ์คืนให้แก่เจ้าหน้าที่ โดยระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ กปน. นั้นเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย ไม่มีข้อผิดพลาดใด ๆ และไม่ได้แสดงจุดยืนทางการเมืองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง รวมทั้งไม่ได้มีการแทรกแซงการตัดสินใจของผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้ง คำนี้ถึงสิทธิเสรีภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเลือกตั้งครั้งนี้ ตามหลักนิติธรรมและหลักความโปร่งใสของหลักธรรมาภิบาล โดยที่มีการขานคะแนนและนับคะแนนต่อหน้าประชาชนที่มารอดูการนับคะแนน เพื่อให้ประชาชนสามารถโต้แย้งและร้องเรียนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาตรวจสอบได้

4.8 ประชุมประชาคม เพื่อจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2568 เทศบาลตำบลศรีประจันต์ ภายใต้การบริหารงานของนายเวทวัฒน์ เวทสรณสุธินายกเทศมนตรีตำบล ศรีประจันต์ ได้ดำเนินการจัดประชุมประชาคม เพื่อจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) เพิ่มเติมครั้งที่ 1/2568 ณ หอประชุม อำเภอศรีประจันต์ ชุมชนบ้านกร่างพัฒนา หมู่ 1 ชุมชนบ้านกร่างพัฒนา หมู่ 2 ชุมชนศรีประจันต์พัฒนา หมู่ 2 ชุมชนบ้านศรีประจันต์ หมู่ 3 (เทศบาลตำบลศรีประจันต์, 2568)

โดยมีบุคลากรและนักศึกษาฝึกงานจากเทศบาลตำบลศรีประจันต์ ได้มาจัดสถานที่และเตรียมความพร้อมทางด้านอุปกรณ์และอาหารว่าง เพื่อให้การประชุมประชาคม เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และเป็นไปตามหลักมุ่งเน้นฉันทามติของหลักธรรมาภิบาล เนื่องจากมีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่เข้าร่วมการประชุม และหาแนวทางร่วมกันในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

บทสรุป

การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศรีประจันต์นั้น มีการปฏิบัติงานที่สามารถปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลได้จริงครบทั้ง 10 ข้อ โดยที่กิจกรรมหรือโครงการที่เทศบาลตำบลศรีประจันต์ได้ดำเนินการจัดขึ้นนั้น เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลทุกกิจกรรมหรือโครงการ แต่ละกิจกรรมได้ปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลข้อต่าง ๆ แตกต่างกันไป ตัวอย่างเช่น เทศกาลนาฏศิลป์ศรีประจันต์ ที่เป็นไปตามเป้าหมายของแผนการ และมีประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรม ซึ่งมีการดำเนินการมาแล้ว 3 ครั้ง และได้รับการตอบรับที่ดีของประชาชน ตอบสนองความต้องการของประชาชน และประชาชน

มีส่วนร่วมในกิจกรรม สอดคล้องกับหลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง และหลักการมีส่วนร่วมของหลักธรรมาภิบาล เป็นประโยชน์แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่สามารถนำไปเป็นแบบอย่างและนำไปปฏิบัติตามหรือปรับใช้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานและประชาชนในพื้นที่อื่น นอกจากพื้นที่เทศบาลตำบลศรีประจันต์อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- โกลลี. (2566). Community Sport คืออะไร?. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://getgoally.com/blog/neurodiversopedia/what-is-community-sport/>
- เทศบาลตำบลดงหลวง. (ม.ป.ป.). เทศบาลคืออะไร?. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://www.dongluang.go.th/index/?page=article4972>
- เทศบาลตำบลศรีประจันต์. (ม.ป.ป.). ประวัติความเป็นมา. สืบค้น 22 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://www.sriprachancity.go.th/history-rev2>
- เทศบาลตำบลศรีประจันต์. (2568). ประชุมประชาคม เพื่อจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2566-2570) **เพิ่มเติมครั้งที่ 1/2568**. สืบค้น 21 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://www.sriprachancity.go.th/news-detail?hd=1&id=40052>
- จิตลักษณ์ กระจ่าย และวรสิทธิ์ เจริญพัฒน์. (2565). การให้บริการประชาชนตามหลักบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี. **วารสารสหวิทยาการและการจัดการร่วมสมัย**, 1 (1), 4-5.
- บ้านเมือง. (2566). แลนด์มาร์กแห่งใหม่งานศิลปนาฏศิลป์ตลาดเก่าศรีประจันต์สตรีทอาร์ต. สืบค้น 21 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://www.banmuang.co.th/news/region/312457>
- โรงพยาบาลสินแพทย์ รามอินทรา. (2565). ใส่ใจดูแล....ผู้สูงอายุ. สืบค้น 21 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://www.synphaet.co.th/>
- สำนักงาน ก.ถ. (ม.ป.ป.). การทำงานเป็นทีม. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <http://www.local.moi.go.th/team.html>
- Brightside. (2567). การมอบหมายงาน(Delegation) แตกต่างจากการ “มอบหมายงานอย่างมีประสิทธิภาพ” (Effective delegation) อย่างไร?. สืบค้น 21 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://brightsidepeople.com>
- Ilaw. (2566). เลือกตั้ง66: รู้จัก กปน. เขาคือใครในหน่วยเลือกตั้ง. สืบค้น 21 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://www.ilaw.or.th/articles/5924>
- NXPO. (2562). “วันดินโลก (World Soil Day)”. สืบค้น 21 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://www.nxpo.or.th/th/3007/>
- Sanook. (2568). ประวัติวันเด็กแห่งชาติ ต้นกำเนิดของวันเด็กแห่งชาติ พร้อมคำขวัญวันเด็ก. สืบค้น 21 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://www.sanook.com/campus/929712/>
- Thai PBS. (2566). คดีเด็กและเยาวชน กระบวนการยุติธรรมทางอาญา. สืบค้น 21 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/332884>

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิกถอนจากการเป็นเมืองมรดกโลก

ของพระนครศรีอยุธยาในบริบทร่วมสมัย

The Study of Factors Affecting the Delisting of Phra Nakhon Si Ayutthaya as a World Heritage Site in the contemporary context

นายกริชภูมิินทร์ เครือทิม¹⁰ | Krichpumin Krautim

Abstract

This article aims to examine the factors affecting the risk of revocation of Phra Nakhon Si Ayutthaya's "World Heritage" status in the contemporary context. The study reveals that Phra Nakhon Si Ayutthaya has faced two previous threats of delisting. The first, from 2007 to 2017, was due to poor management of the World Heritage site, particularly along Chikun Road, Pa Thon Road, and Wiha Phra Mongkhon Bophit. These encroachments on ancient sites and littering led the United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization (UNESCO) to issue a warning letter to Thailand, urging it to address these issues. This led to the reorganization of the site and the demolition of illegal structures. The second, from 2018 to 2024, was due to the high-speed rail project on the eastern side of the city island. Although the area is outside the World Heritage site, concerns about vibrations and the impact on the ancient city's landscape arose. Discussions were held between government agencies, academics, and local residents. The project was approved, with the height of the station buildings adjusted to be more in line with the World Heritage landscape. Following these recommendations, UNESCO responded to the design recommendations. Save Phra Nakhon Si Ayutthaya from the risk of Ayutthaya being delisted from the World Heritage site and is allowed to continue building the high-speed railway station

Keywords: World Heritage, Ayutthaya, Delisting

*บทความวิชาการเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาอยุธยาามรดกโลก โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภกานต์ นานรัมย์ เป็นผู้ควบคุมการวิจัย

¹⁰ นักศึกษาสาขาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

E-mail: focusino.49594@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเสี่ยงในการเพิกถอนสถานะ “เมืองมรดกโลก” ของพระนครศรีอยุธยาในบริบทร่วมสมัย จากการศึกษาพบว่าพระนครศรีอยุธยาเคยประสบภาวะเสี่ยงต่อการถูกเพิกถอนมาแล้วสองครั้ง ครั้งแรกในช่วง พ.ศ. 2550–2560 เนื่องจากการบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลกที่ขาดระเบียบ โดยเฉพาะบริเวณถนนชีกุน ถนนป่าโทน และวิหารพระมงคลบพิตร ซึ่งมีการรุกรานพื้นที่โบราณสถานและปัญหาขยะมูลฝอย ส่งผลให้องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) มีหนังสือเตือนให้ไทยเร่งแก้ไข จนมีการจัดระเบียบพื้นที่ใหม่และรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างที่ผิดกฎหมายออกไป ส่วนครั้งที่สองเกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2561–2567 จากโครงการก่อสร้างรถไฟฟ้าความเร็วสูงบริเวณด้านตะวันออกของเกาะเมือง แม้พื้นที่ดังกล่าวจะอยู่นอกเขตมรดกโลก แต่มีความกังวลเรื่องแรงสั่นสะเทือนและผลกระทบต่อนิเวศวิทยาเมืองโบราณ จึงมีการหารือร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐ นักวิชาการ และประชาชนในพื้นที่ ผลสรุปเห็นชอบให้ดำเนินโครงการต่อไป โดยปรับลดความสูงของอาคารสถานให้สอดคล้องกับภูมิทัศน์เมืองมรดกโลก หลังการปรับแบบตามข้อเสนอแนะดังกล่าว ยูเนสโกได้ตอบรับแนวทางนี้ ทำให้พระนครศรีอยุธยารอดพ้นจากความเสี่ยงที่จะถูกเพิกถอนสถานะเมืองมรดกโลก

คำสำคัญ: มรดกโลก, พระนครศรีอยุธยา, การเพิกถอน

บทนำ

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกจากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ภายใต้ชื่อ “นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและเมืองโบราณ” จากการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัยสามัญ เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2534 ณ กรุงคาร์เธจ สาธารณรัฐตูนิเซีย การขึ้นทะเบียนดังกล่าวอยู่ภายใต้เกณฑ์ข้อที่ 3 ซึ่งระบุว่า “เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงหลักฐานของวัฒนธรรมหรืออารยธรรมที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน หรือที่ได้สาบสูญไปแล้ว” การได้รับการขึ้นทะเบียนนี้สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าอันโดดเด่นของพระนครศรีอยุธยาทั้งในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรม ซึ่งมีความสำคัญในระดับโลก

อย่างไรก็ตาม การธำรงรักษาสถานะเมืองมรดกโลกของพระนครศรีอยุธยาได้เผชิญกับปัญหาและความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2550–2560 ซึ่งองค์การยูเนสโกได้แสดงความกังวลเกี่ยวกับภาวะเสี่ยงต่อการถูกเพิกถอนออกจากบัญชีมรดกโลก ปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุสำคัญมาจากการบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลกที่ไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ตามอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลก รวมถึงการรุกรานพื้นที่โบราณสถานและการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมในเขตเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้ร่วมกันดำเนินมาตรการแก้ไขและจัดระเบียบการบริหารจัดการใหม่ จนสามารถรักษาสถานะเมืองมรดกโลกไว้ได้ ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2561–2567 ได้เกิดประเด็นความกังวลขึ้นอีกครั้งภายหลังการเปิดเผยแผนก่อสร้างโครงการรถไฟฟ้าความเร็วสูงผ่านจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเฉพาะบริเวณทิศตะวันออกของเกาะเมือง แม้พื้นที่ก่อสร้างจะอยู่นอกเขตมรดกโลก แต่ได้ก่อให้เกิดการถกเถียงอย่างกว้างขวางถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อคุณค่าความเป็นมรดกโลก ทั้งในด้านโครงสร้างทางกายภาพของโบราณสถานและทัศนียภาพ

โดยรวมของพื้นที่ การดำเนินการดังกล่าว จึงกลายเป็นประเด็นร่วมสมัยที่สะท้อนถึงความท้าทายของการพัฒนาเมืองควบคู่กับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

ดังนั้น บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความเสี่ยงในการถูกเพิกถอนสถานะจากการเป็นเมืองมรดกโลกของพระนครศรีอยุธยา อันจะเป็นแนวทางสำคัญในการกำหนดนโยบายและมาตรการจัดการเมืองมรดกโลกให้เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน อีกทั้งยังมุ่งสร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชนในการอนุรักษ์คุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาติ เพื่อธำรงไว้ซึ่งสถานะของพระนครศรีอยุธยาในฐานะเมืองมรดกโลกให้คงอยู่สืบไป

ความสำคัญของเมืองมรดกโลกพระนครศรีอยุธยา

พระนครศรีอยุธยาเคยเป็นอาณาจักรแห่งหนึ่งที่มีความรุ่งเรืองอย่างมากในช่วงพุทธศตวรรษที่ 19-24 โดยเป็นศูนย์กลางการค้า และเศรษฐกิจที่สำคัญของภูมิภาค ภายหลังการเสียกรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. 2310 ทำให้เมืองถูกทิ้งร้าง เหลือเพียงซากปรักหักพังของวัดวาอารามและพระราชวัง ต่อมาเมื่อสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์แล้ว ได้มีราษฎรบางส่วนกลับเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณรอบเกาะเมือง เนื่องจากพื้นที่ภายในเกาะมีสภาพกร้างและเต็มไปด้วยซากโบราณสถาน จึงมีการตั้งชุมชนใหม่บริเวณริมแม่น้ำโดยรอบเกาะ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีราษฎรตั้งถิ่นฐานอยู่รอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาอยู่บ้าง แต่การตั้งถิ่นฐานภายในเกาะเมืองเริ่มปรากฏชัดเจนขึ้นตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากนโยบายการบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถาน ซึ่งส่งผลให้เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาได้รับการฟื้นฟูและกลับมามีความสำคัญทางประวัติศาสตร์อีกครั้ง ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งมณฑลกรุงเก่าใน พ.ศ. 2438 พื้นที่ด้านทิศตะวันออกของเกาะเมืองได้รับการพัฒนาให้เป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการสำคัญหลายแห่ง นำไปสู่การขยายตัวของชุมชนและย่านการค้าภายในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งทำให้ผู้คนเดินทางเข้ามามากขึ้นและชุมชนรอบ ๆ เกาะก็ขยายมากขึ้น แม้จะมีการพัฒนาเมือง แต่พื้นที่ใจกลางเกาะยังคงได้รับการสงวนไว้เป็นเขตอนุรักษ์โบราณสถาน ต่อมา หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 รัฐบาลได้ปรับนโยบายการใช้ที่ดิน โดยลดความสำคัญของการสงวนโบราณสถาน เพื่อเปิดพื้นที่สำหรับการพัฒนาเมือง (สุสุตา ปรีเปรมใจ, 2557, หน้า 12)

ขณะเดียวกันกรมศิลปากรก็ได้เข้ามาดำเนินการป้องกันรักษาโบราณสถานพร้อมทั้งยังนำแนวคิด เกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถานแบบสากลเข้ามาส่งเสริมโครงการอนุรักษ์โบราณสถานบริเวณเกาะเมืองอยุธยาขึ้นส่งผลให้เกิดโครงการอนุรักษ์โบราณสถานภายในเกาะเมืองอยุธยาอย่างเป็นระบบ และต่อมาในปี พ.ศ. 2534 พระนครศรีอยุธยาถูกเสนอให้ได้รับการขึ้นบัญชีเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมภายใต้ชื่อ “นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา” ซึ่งได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกในการประชุมคณะกรรมการมรดกโลก ครั้งที่ 15 ที่กรุงคาร์เธจ ประเทศตูนิเซีย เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2534 ได้รับหมายเลขอ้างอิงในทะเบียน เลขที่ 576 โดยขึ้นทะเบียนประเภทมรดกโลกทางวัฒนธรรมตามเกณฑ์ข้อที่ 3 คือเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ที่หาได้ยากยิ่ง หรือเป็นพยานหลักฐานแสดงขนบธรรมเนียมประเพณี หรืออารยธรรมซึ่งยังคงหลงเหลืออยู่ หรืออาจสูญหายไปแล้ว อีกทั้งเป็นหนึ่งในเขตเมืองที่ใหญ่และมีความเป็นสากลมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลกในยุคนั้น อีกทั้งยัง มีการวางผังเมืองที่เป็นระบบและรัดกุม ประกอบด้วยถนน คลองและคูน้ำที่ล้อมรอบโครงสร้างหลักของเมือง

นอกจากนี้ยังปรากฏหลักฐานด้านศิลปกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานอิทธิพลจากต่างวัฒนธรรมไว้อย่างงดงาม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 21)

ภาพที่ 1 ขอบเขตของเมืองมรดกโลก นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

ที่มา: เว็บไซต์, <https://www.museumthailand.com/th/3084/storytelling/มรดกโลกอยุธยา>

การขึ้นทะเบียนมรดกโลกของพระนครศรีอยุธยา ประเทศไทยได้ยื่นขอขึ้นทะเบียนเฉพาะพื้นที่โบราณสถานสำคัญภายในเกาะเมืองจำนวน 1,810 ไร่ โดยพื้นที่ดังกล่าวประกอบด้วยโบราณสถานสำคัญหลายแห่ง เช่น พระราชวังโบราณ วัดพระศรีสรรเพชญ์ วิหารพระมงคลบพิตร วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดพระราม วัดโลกยสุธาราม บึงพระราม และพื้นที่สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ (ศิลปวัฒนธรรม, 2565, https://www.silpa-mag.com/history/article_16192)

การที่พระนครศรีอยุธยาได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกส่งผลให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากยิ่งขึ้น ทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ นำไปสู่การขยายตัวของภาคการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาเพิ่มขึ้นอย่างมาก ส่งผลให้เศรษฐกิจในพื้นที่เติบโตอย่างเห็นได้ชัด เกิดธุรกิจบริการรูปแบบใหม่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ร้านอาหาร คาเฟ่ รวมทั้งมีผู้คนจากต่างจังหวัดย้ายเข้ามาพำนักและประกอบอาชีพในพื้นที่มากขึ้น หลังจากพื้นที่โบราณสถานพระนครศรีอยุธยาได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลก ทำให้จำเป็นต้องปฏิบัติตามอนุสัญญามรดกโลกซึ่งกำหนดให้รัฐภาคีต้องดำเนินการคุ้มครอง ป้องกัน และอนุรักษ์แหล่งมรดก เน้นที่การสร้างสรรค์ หรือจัดเตรียมที่ว่าง และลักษณะภูมิทัศน์ให้ สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมที่มีการอนุรักษ์ ซึ่งในการควบคุม ควรจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านกายภาพมากกว่าการ พิจารณาการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2550, หน้า 15)

การขยายตัวของประชากรและการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดความท้าทายด้านการบริหารจัดการเมืองมรดกโลก โดยเฉพาะความขัดแย้งทางความเข้าใจ และผลประโยชน์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนในพื้นที่ แม้กรมศิลปากรจะเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการบริหารจัดการมาโดยตลอด แต่ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก็ได้ก่อให้เกิดปัญหาหลากหลายประการ เช่น การกำหนดเขตพื้นที่มรดกโลกกระทบกับการตั้งบ้านเรือนของประชาชน การตั้งบ้านเรือนลูก้าพื้นที่โบราณสถานการควบคุมการตั้งร้านค้าในพื้นที่มรดกโลก ปัญหาขยะตลอดจนปัญหาโครงการก่อสร้างรถไฟฟ้าความเร็วสูง ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาอาจถูกเพิกถอนสถานะเมืองมรดกโลกได้ตามมาตรา 11 ของอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2557, หน้า12-13)

ภาวะเสี่ยงจากการถูกเพิกถอนเมืองมรดกโลกของพระนครศรีอยุธยาระหว่างปี พ.ศ.2550-2560

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเริ่มเผชิญภาวะเสี่ยงต่อการถูกเพิกถอนจากการเป็นเมืองมรดกโลก เนื่องจากมรดกทางวัฒนธรรมอยู่ในภาวะถูกคุกคามและขาดการบริหารจัดการที่เหมาะสม โดยในช่วง พ.ศ. 2553 องค์การยูเนสโกได้แสดงความห่วงกังวลต่อการเสื่อมโทรมของภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมจากการรุก้าพื้นที่ของชุมชนและร้านค้าในเขตมรดกโลก พร้อมเสนอให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เนื่องจากการขึ้นบัญชีนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเป็นแหล่งมรดกโลก หมายความว่าได้รับการยอมรับว่ามีคุณค่าและความสำคัญในระดับสากล จึงต้องได้รับการอนุรักษ์ตามมาตรฐานของแหล่งมรดกโลก หากมีการดำเนินการที่ทำให้คุณค่าดังกล่าวเสื่อมถอย จะมีการประเมินใหม่โดยยึดแนวทางของคณะกรรมการมรดกโลก ซึ่งหากผลการประเมินพบว่าคุณค่าลดลง อาจถูกขึ้นบัญชีเป็นแหล่งมรดกโลกในภาวะอันตราย และอาจนำไปสู่การเพิกถอนสถานะในที่สุด (พัทธ์ แดงพันธ์, 2555, 194) ปัจจัยเสี่ยงสำคัญในช่วงเวลานั้นได้แก่ การบุกรุกพื้นที่บริเวณด้านหลังวิหารมงคลพิตร ซึ่งมีการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างทับซ้อนบนย่านการค้าโบราณ และการรุก้าแนวถนนโบราณ เช่น ถนนชีกุนและถนนป่าไทที่ส่งผลให้เกิดปัญหาการจราจรและมลพิษทางสิ่งแวดล้อม ปัญหาเหล่านี้ได้กระทบต่อภาพลักษณ์และคุณค่าความเป็นมรดกโลกของพระนครศรีอยุธยา จนยูเนสโกต้องออกประกาศเตือนให้รัฐบาลไทยเร่งดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูอย่างจริงจัง(พรพรรณ โปร่งจิต, 2561, 154)

ปัญหาการรุก้าพื้นที่ถนนโบราณในเขตอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาพบได้บริเวณถนนชีกุนและถนนป่าไท โดยเฉพาะถนนชีกุนซึ่งมีร้านค้าตั้งเรียงรายอยู่ตลอดสองฝั่งถนน ร้านค้าส่วนใหญ่ประกอบกิจการจำหน่ายต้นไม้และอุปกรณ์ทำสวน ลักษณะของร้านมักเป็นเพิงหรือซุ้มชั่วคราวที่ตั้งรุก้าพื้นที่ทางเท้าทั้งสองฝั่ง ส่งผลให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวไม่สามารถใช้ทางเท้าในการสัญจรได้อย่างสะดวก นอกจากนี้ บริเวณริมถนนยังมีการจอดรถยนต์ของผู้ค้าและลูกค้าเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัด ส่งผลให้เกิดมลพิษทางอากาศและมลพิษทางเสียง ซึ่งกระทบต่อบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของโบราณสถานโดยรอบ โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมาก ปัญหาดังกล่าวจึงยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งนี้ถนนชีกุนถือเป็นเส้นทางสำคัญที่เชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์หลักของอุทยานฯ ได้แก่ วัดมหาธาตุและวัดราชบูรณะ พื้นที่ดังกล่าวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสัญจรและต่อภาพลักษณ์ของเมืองมรดกโลก การรุก้าพื้นที่สาธารณะเพื่อประกอบการค้าดังกล่าวไม่เพียงก่อให้เกิดความไม่เป็นระเบียบในเชิงกายภาพ แต่ยังสะท้อนถึงปัญหาการบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลกที่ขาดความสอดคล้องกับแนวทางการอนุรักษ์ตามหลักเกณฑ์ขององค์การยูเนสโก

ภาพที่ 2 ร้านค้าต้นไม้บริเวณถนนซิกุน ปี พ.ศ. 2555
ที่มา: เว็บไซต์, <https://earth.google.com>

ภาพที่ 3 ร้านค้าต้นไม้บริเวณถนนซิกุน ปี พ.ศ. 2559.
ที่มา: เว็บไซต์, <https://earth.google.com>

การรื้อถอนพื้นที่ถนนโบราณยังพบได้บริเวณถนนป่าโพน ซึ่งตั้งอยู่ใกล้ศาลหลักเมืองพระนครศรีอยุธยาและอยู่ตรงข้ามกับวังช้างอยุธยา แลเพนียด พื้นที่ดังกล่าวมีร้านค้าตั้งเรียงรายตลอดแนวริมถนน ส่วนใหญ่ประกอบกิจการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น เครื่องจักสาน เครื่องถ้วย และของฝากทั่วไป เพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาศาลหลักเมืองหรือวังช้างอยุธยา ร้านค้าดังกล่าวมีลักษณะตั้งรกรากพื้นที่ทางเท้า ส่งผลให้ทางเดินแคบลงและไม่สามารถใช้งานได้อย่างสะดวกในบางช่วงของถนน ประชาชนและนักท่องเที่ยวจำเป็นต้องเดินบนพื้นถนนโบราณ ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อความปลอดภัยในการสัญจร อีกทั้งบริเวณด้านหลังของร้านค้ายังอยู่ติดกับลำคลองโบราณ การประกอบกิจการในพื้นที่ดังกล่าวมักมีการจัดการขยะที่ไม่เหมาะสม ส่งผลให้เกิดมลพิษทางน้ำและกระทบต่อสภาพแวดล้อมของพื้นที่โดยรอบ สถานการณ์ดังกล่าวมีลักษณะคล้ายคลึงกับปัญหาที่พบในบริเวณถนนซิกุน กล่าวคือ การใช้พื้นที่สาธารณะในเขตเมืองมรดกโลกเพื่อประกอบการค้าโดยไม่ได้รับการจัดระเบียบที่เหมาะสม เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่และกระทบต่อภาพลักษณ์ของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาในฐานะแหล่งมรดกโลก

ภาพที่ 4 ร้านค้าบริเวณถนนป่าโพน ปี พ.ศ. 2552.
ที่มา: เว็บไซต์, <https://earth.google.com>

บริเวณด้านหลังของวิหารมณฑลพิตรปรากฏการรูก้าพื้นที่ย่านการค้าโบราณเช่นกัน โดยมีการตั้งร้านค้าและแผงลอยขึ้นอย่างหนาแน่น แบ่งผู้ค้าออกได้เป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มผู้ค้าเดิมซึ่งจำหน่ายสินค้าอยู่ภายในอาคารทรงไทยที่กรมศิลปากรจัดตั้งขึ้น และกลุ่มผู้ค้าใหม่ซึ่งใช้รถเข็นหรือเพิงพักชั่วคราวตั้งขายโดยไม่ได้รับอนุญาต ผู้ค้าในกลุ่มหลังได้รูก้าเข้าสู่เขตโบราณสถาน ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม และทัศนียภาพโดยรอบของวิหารมณฑลพิตร ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่ และอาจกระทบต่อภาพลักษณ์ของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาในฐานะแหล่งมรดกโลก

ภาพที่ 5 ตลาดหลังวิหารมณฑลพิตร พ.ศ. 2553 .

ที่มา: เว็บไซต์, <https://www.matichon.co.th>

จากปัญหาการรูก้าพื้นที่โบราณสถานในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะร้านค้าบริเวณถนนสีกัน ถนนป่าโพน และตลาดหลังวิหารมณฑลพิตร จึงทำให้ต่อมาในปี พ.ศ. 2560 องค์การยูเนสโกออกประกาศเตือน และเรียกร้องให้รัฐบาลไทยจัดการกับปัญหาการบุกรุกเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ต่อมาจึงได้มีการจัดการประชุมคณะกรรมการอำนวยการและควบคุมการดำเนินงาน โครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์อยุธยา โดยมีนายวิระ โรจน์พชรรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาทิศทางการดำเนินงานตาม แผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2536-2544 ซึ่งเป็นแผนแม่บทฉบับเดิมมาปรับปรุงใหม่เกิดเป็น “แผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2561-2570” เพื่อยกระดับศักยภาพของเมืองมรดกโลกพระนครศรีอยุธยา ทั้งในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และได้มอบหมายให้กรมศิลปากร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานในพื้นที่ ร่วมกันพัฒนาพื้นที่โบราณสถานให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งการจัดระเบียบพื้นที่ริมถนนสีกัน ป่าโพน เนื่องจากการรูก้าผิวจราจรและทางเท้า พร้อมทั้งส่งเสริมความร่วมมือกับผู้ประกอบการและร้านค้าในการจัดระเบียบพื้นที่บริเวณวิหารมณฑล (พรพรรณ โปร่งจิต, 2561, 155-156)

การดำเนินการตาม แผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2561-2570 ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2560 ส่งผลให้มีการจัดระเบียบพื้นที่ค้าขายในเขตอุทยานประวัติศาสตร์อย่างจริงจัง ทำให้ร้านค้าบริเวณริมถนนสีกันและถนนป่าโพนถูกสั่งให้ย้ายออกจากพื้นที่เดิม ร้านค้าจำหน่ายต้นไม้กว่า 50 ร้านบริเวณถนนสีกันได้ย้ายไปตั้งอยู่

ภาพที่ 6 ตลาดต้นไม้บึงพระราม.

ที่มา: เว็บไซต์, <https://earth.google.com>

บริเวณข้างบึงพระราม ตรงข้ามโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่จังหวัดกำหนดให้เป็นจุดรองรับผู้ค้าต้นไม้ที่ถูกสั่งให้ย้ายออกจากทางเท้า พื้นที่ดังกล่าวมีอาคารไม้ทรงไทยชั้นเดียวซึ่งถูกทิ้งร้างไว้ก่อนหน้านี้ ผู้ค้าจึงได้ร่วมกันปรับปรุงอาคารที่ชำรุดและถากถางพื้นที่โดยรอบเพื่อใช้เป็นสถานที่ค้าขาย ทั้งนี้ ร้านค้าเครื่องถ้วยบางส่วนจากถนนปาทันก็ได้ย้ายมาตั้งจำหน่ายในบริเวณเดียวกัน จนเกิดเป็น “ตลาดต้นไม้บึงพระราม” ซึ่งยังคงดำเนินกิจการมาจนถึงปัจจุบัน (กรนิภา สว่างแจ้ง, 2568, 20 ตุลาคม)

สำหรับการจัดระเบียบพื้นที่ตาม แผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2561–2570 ในบริเวณตลาดหลังวิหารมณฑลพิตร ได้มีการประกาศแจ้งให้ผู้ค้าซึ่งตั้งร้านจำหน่ายสินค้า รวมถึงผู้ที่ดัดแปลงพื้นที่เป็นที่อยู่อาศัย ให้ย้ายออกจากเขตโบราณสถาน โดยจังหวัดได้กำหนดระยะเวลาและเส้นตายในการดำเนินการหลายครั้งอย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังคงประสบกับการต่อต้านจากกลุ่มผู้ค้า จึงทำให้ต่อมาทางจังหวัดจึงได้กำหนดนโยบายให้ย้ายผู้ประกอบการไปยังพื้นที่ใหม่ที่จัดเตรียมไว้บริเวณด้านหลังศาลากลางจังหวัดหลังเก่า ในปี พ.ศ. 2560 การดำเนินการดังกล่าวครอบคลุมร้านค้าจำนวน 163 ร้าน ที่รื้อถอนพื้นที่โบราณสถานบริเวณด้านหลังวิหารหลวงพ่อพระมงคลบพิตร (มติชนออนไลน์, 2560ก, https://www.matichon.co.th/local/news_498068)

ภาพที่ 7 ภาพพื้นที่รองรับตลาดใหม่ หลังศาลากลางหลังเก่า

ที่มา: เว็บไซต์, <https://www.matichon.co.th>

ภาพที่ 8 ภาพการรื้อถอนร้านค้าที่ถูกย้ายบริเวณรอบวิหารมณฑลพิตร

ที่มา: เว็บไซต์, <https://www.matichon.co.th>

แม้ว่าจะมีผู้ค้าแผงลอยบางส่วนให้ความร่วมมือย้ายออกตามนโยบายของจังหวัด แต่ยังคงมีผู้ค้าบางรายปฏิเสธไม่ยินยอมย้าย ส่งผลให้ นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในขณะนั้น ต้องดำเนินการที่เข้มงวดมากขึ้น โดยมีการสั่งตัดน้ำ ตัดไฟ และปิดเส้นทางเข้า-ออกพื้นที่ เพื่อเร่งรัดการเคลื่อนย้ายออกจากพื้นที่โบราณสถานอย่างเร่งด่วน (มติชนออนไลน์, 2560ข, <https://www.matichon.co.th>) เนื่องจากองค์การยูเนสโกได้แสดงความกังวลว่าหากไม่มีการดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาภูมิทัศน์บริเวณดังกล่าว ปัญหานี้อาจกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การเพิกถอนพระนครศรีอยุธยาออกจากรายชื่อเมืองมรดกโลก ภายหลังจากการดำเนินการอย่างเด็ดขาดดังกล่าว ผู้ค้าที่ยังเหลืออยู่ได้ทยอยย้ายออกจากพื้นที่โบราณสถาน ไปสู่พื้นที่รับรองบริเวณหลังศาลากลางหลังเก่า และก่อตั้งเป็นตลาดกรุงศรี อย่างไรก็ตาม

ภาพที่ 9 ภาพก่อนการรื้อถอนร้านค้าบริเวณหลังวิหารมณฑลพิตร
ที่มา: เว็บไซต์, <https://www.google.com/maps>

ภาพที่ 10 ภาพหลังการรื้อถอนร้านค้าบริเวณหลังวิหารมณฑลพิตร
ที่มา: เว็บไซต์, <https://www.google.com/maps>

พื้นที่ตลาดแห่งใหม่กลับไม่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเท่าที่คาดหวังเนื่องจากอยู่ไกลจากสถานที่ท่องเที่ยว ส่งผลให้การดำเนินกิจการต้องยุติลง และพื้นที่ดังกล่าวถูกทิ้งให้ทรุดโทรมในเวลาต่อมา

ภายหลังจากดำเนินการมาตรการจัดระเบียบพื้นที่บริเวณหลังวิหารมณฑลพิตรตามแผนแม่บทฯ และการย้ายผู้ค้าบางส่วนไปยังพื้นที่ด้านหลังศาลากลางจังหวัดหลังเก่า สถานการณ์ปัญหาการบุกรุกพื้นที่โบราณสถานได้คลี่คลายลง โดยในปัจจุบัน อีกทั้งยังมีการจัดระเบียบให้เป็นระบบมากขึ้น จังหวัดได้ดำเนินการรื้อถอนร้านค้า เพิงพัก บางส่วนที่ก่อสร้างรุกล้ำพื้นที่บริเวณด้านหลังวิหารพระมงคลพิตร พร้อมจัดระเบียบภูมิทัศน์โดยรอบให้มีความเรียบร้อยโดยได้รับการปรับปรุงให้เป็นพื้นที่โล่งและลานจอดรถ มีภูมิทัศน์ที่เป็นระเบียบและเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวมากขึ้น ส่วนร้านค้าเดิมที่เช่าพื้นที่จำหน่ายสินค้าอย่างถูกต้องภายในอาคารแถวไม้ทรงไทยข้างวิหารมณฑลพิตรยังคงประกอบกิจการตามปกติ สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของภาครัฐในการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์โบราณสถานกับการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดระดับความเสี่ยงต่อการเพิกถอนสถานะ “เมืองมรดกโลก” ของพระนครศรีอยุธยา

ปัจจัยที่มีผลต่อการถูกเพิกถอนจากการเป็นเมืองมรดกโลกของพระนครศรีอยุธยาช่วงปี พ.ศ.2561-2567

ภายหลังสถานการณ์ความกังวลเกี่ยวกับการเพิกถอนสถานะเมืองมรดกโลกของพระนครศรีอยุธยาอันเนื่องมาจากการรื้อล้างพื้นที่ถนน และย่านการค้าโบราณคลี่คลายลง ความกังวลครั้งใหม่ได้เกิดขึ้นจากโครงการก่อสร้างรถไฟฟ้าความเร็วสูง ซึ่งมีแนวเส้นทางพาดผ่านบริเวณด้านทิศตะวันตกของเกาะเมือง แม้พื้นที่ดังกล่าวจะอยู่นอกเขตมรดกโลกโดยตรง แต่ผู้เชี่ยวชาญหลายฝ่ายได้แสดงความกังวลถึงผลกระทบทางโบราณคดีและภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเพิกถอนสถานะเมืองมรดกโลกได้ในอนาคต

โครงการรถไฟฟ้าความเร็วสูงดังกล่าวมีจุดเริ่มต้นตั้งแต่สมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ แต่ประสบปัญหาด้านงบประมาณและการยุบสภา ต่อมาในรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้มีการผลักดันโครงการอีกครั้ง ทว่าถูกระงับโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ. 2557 จนกระทั่งในสมัยรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีการรื้อฟื้นโครงการรถไฟฟ้าความเร็วสูงไทย-จีน ภายใต้แนวคิด “เส้นทางสายไหมยุคใหม่” ของสาธารณรัฐประชาชนจีน (เอกพจน์ อ้อแสงชัย, 2563, หน้า 12-14) โดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้ใช้อำนาจตามมาตรา 44 เมื่อปี พ.ศ. 2560 เพื่อเร่งรัดการดำเนินโครงการ โดยให้ยกเว้นกฎหมายและระเบียบการตรวจสอบบางประการ (ราชกิจจานุเบกษา, 2560, หน้า 27)

การดำเนินโครงการในลักษณะดังกล่าวทำให้การประเมินผลกระทบในมิติต่าง ๆ ยังไม่ครอบคลุมและรอบด้าน แม้ว่าในช่วงเวลานั้นผลกระทบจากการก่อสร้างต่อสถานะมรดกโลกของพระนครศรีอยุธยายังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจน แต่ได้ก่อให้เกิดกระแสความกังวลในหมู่นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี โดยเฉพาะความเป็นไปได้ที่แนวเส้นทางรถไฟอาจทับซ้อนกับพื้นที่เมืองโบราณ ซึ่งเป็เมืองโบราณสำคัญก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยา อันอาจส่งผลกระทบต่ออนุรักษมรดกทางประวัติศาสตร์และการศึกษาพัฒนาการของพื้นที่ในช่วงก่อนการก่อตั้งกรุงศรีอยุธยา ประเด็นเกี่ยวกับโครงการรถไฟฟ้าความเร็วสูงปรากฏในข่าวสารเป็นระยะในช่วงแรกของการดำเนินงาน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากความไม่ชัดเจนของโครงการ ทั้งในด้านรูปแบบการก่อสร้างและแนวเส้นทางที่แน่นอน อีกทั้งในระยะเริ่มต้นการก่อสร้างยังไม่ถึงพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงทำให้ประเด็นดังกล่าวไม่ได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง และมักเงียบหายไปเป็นช่วง ๆ นอกจากนี้ ลักษณะของสังคมไทยที่ให้ความสนใจกับประเด็นตามกระแส ส่งผลให้เมื่อเวลาผ่านไปและมีข่าวสารใหม่เข้ามา ความสนใจในเรื่องนี้ก็มีกลดน้อยลง

จากรายงานการประชุมในปี พ.ศ. 2563 และจดหมายถึงนายกรัฐมนตรีในปี พ.ศ. 2564 ระบุว่า หลายหน่วยงานรวมถึงองค์การยูเนสโก ได้แสดงความกังวลต่อโครงการก่อสร้างรถไฟฟ้าความเร็วสูงซึ่งมีแนวเส้นทางพาดผ่านพื้นที่เมืองเก่าอยุธยา อันอาจส่งผลกระทบต่อแหล่งโบราณสถานสำคัญ จึงได้เสนอให้พิจารณาปรับเส้นทางเพื่อลดผลกระทบดังกล่าว เอกสารหลักที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รายงานการประชุมหารือกรณีการก่อสร้างสถานีรถไฟจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในโครงการรถไฟฟ้าความเร็วสูงเส้นทางกรุงเทพฯ-นครราชสีมา เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งมีผู้แทนจากกรมศิลปากรและกระทรวงคมนาคมเข้าร่วม โดยกรมศิลปากรได้ชี้ให้เห็นว่า แนวเส้นทางที่เสนออาจกระทบต่อพื้นที่โบราณคดีและภูมิทัศน์ของเมือง “อโยธยาศรีรามเทพนคร” พร้อมเสนอให้จัดทำรายงานการประเมินผลกระทบต่อมรดก (Heritage Impact Assessment:

HIA) ตามข้อเสนอของศูนย์มรดกโลกแห่งยูเนสโก (ประชาไท, 2566ก, <https://prachatai.com/journal/2023/04/103862>) ต่อมา เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2564 มีการประชุมร่วมระหว่างกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงวัฒนธรรม และกระทรวงมหาดไทย เพื่อพิจารณาแนวทางดำเนินโครงการในพื้นที่เมืองเก่าอยุธยา แต่ที่ประชุมยังไม่สามารถหาข้อสรุปหรือแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนได้(มติชน, 2566, https://www.matichon.co.th/politics/news_3946849) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าประเด็นผลกระทบต่อนามรดกโลกของพระนครศรีอยุธยาเป็นเรื่องที่หน่วยงานทั้งในและต่างประเทศให้ความสำคัญและติดตามอย่างต่อเนื่อง

จากข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะในปี พ.ศ. 2566 ทำให้กระแสการก่อสร้างโครงการรถไฟความเร็วสูงที่พาดผ่านพื้นที่เมืองเก่าอยุธยา ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสถานะมรดกโลกของพระนครศรีอยุธยา กลับมาได้รับความสนใจจากสังคมอีกครั้ง ประเด็นนี้ก่อให้เกิดความคิดเห็นแตกออกเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายที่สนับสนุนการอนุรักษ์พื้นที่ และฝ่ายที่สนับสนุนให้โครงการดำเนินต่อไปตามแผน

ฝ่ายที่สนับสนุนการอนุรักษ์ ได้แก่ นักวิชาการอิสระ ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ และกลุ่ม “Save อยุธยา” ซึ่งได้รวบรวมรายชื่อผู้คัดค้านและยื่นหนังสือต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเรียกร้องให้พิจารณาย้ายจุดก่อสร้างสถานีรถไฟอยุธยา เนื่องจากพื้นที่ก่อสร้างเดิมอยู่ในเขตเมืองเก่า “อยุธยาศรีรามเทพนคร” บริเวณฝั่งตะวันออกของคูเมืองกรุงศรีอยุธยา ทั้งนี้ กลุ่มดังกล่าวมิได้คัดค้านโครงการรถไฟความเร็วสูงโดยสิ้นเชิง หากแต่กังวลต่อแรงสั่นสะเทือนจากการก่อสร้าง การเดินทาง และการขุดเจาะเสาเข็มขนาดใหญ่ ที่อาจส่งผลกระทบต่อโบราณสถานและสถานะการเป็นเมืองมรดกโลกของพระนครศรีอยุธยา(ประชาไท, 2566ข, <https://prachatai.com/journal/2023/04/10372>) เช่นเดียวกันกับนายทวิวงศ์ โตทวิวงศ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พรรคก้าวไกล ได้แสดงความเห็นต่อสื่อมวลชนว่า แม้ตนจะเห็นด้วยกับการพัฒนาเมือง แต่จุดที่จะก่อสร้างสถานีรถไฟใหม่แนวโน้มนำให้เกิดผลกระทบหลายด้าน ทั้งต่อประชาชนในพื้นที่ สังคม และเศรษฐกิจ จึงควรดำเนินการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนควบคู่กับการอนุรักษ์โบราณสถานอย่างจริงจัง เพราะหากเกิดความเสียหายต่อแหล่งโบราณคดีแล้วย่อมไม่อาจฟื้นฟูให้กลับคืนสภาพเดิมได้ (ศิลปวัฒนธรรม, 2566, https://www.silpa-mag.com/history/article_117695)

ในทางตรงกันข้าม ฝ่ายที่สนับสนุนการก่อสร้าง ส่วนใหญ่เป็นประชาชนในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเอง โดยเห็นว่าโครงการรถไฟความเร็วสูงจะช่วยยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและระบบคมนาคมของจังหวัด เพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว ตลอดจนสร้างโอกาสด้านการจ้างงานและการลงทุนในท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้ความเห็นของชาวอยุธยาที่สนับสนุนการก่อสร้างส่วนหนึ่งมาจากความต้องการเห็นการพัฒนาของจังหวัดให้ก้าวทันยุคสมัย โดยมองว่าการคมนาคมที่สะดวกยิ่งขึ้นจะช่วยให้การเดินทางของ ประชาชนและนักท่องเที่ยวเป็นไปโดยราบรื่น อีกทั้งยังอาจส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่หลายฝ่ายยังคงกังวลคือ ความเสี่ยงที่พระนครศรีอยุธยาอาจถูกถอดถอนจากรายชื่อเมืองมรดกโลก ซึ่งจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อเศรษฐกิจของจังหวัด เนื่องจากปัจจุบันรายได้หลักของเมืองอยุธยาพึ่งพาการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก หากสูญเสียสถานดังกล่าว ย่อมกระทบต่อภาพลักษณ์และความน่าสนใจในสายตานักท่องเที่ยว โดยเฉพาะชาวต่างชาติ

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชาชนชาวอยุธยาของสำนักข่าวหลายแห่ง พบว่ามีความคิดเห็นที่หลากหลายต่อประเด็นดังกล่าว สะท้อนมุมมองที่แตกต่างกันต่อ “สถานะความเป็นเมืองมรดกโลก” ของพระนครศรีอยุธยา ตัวอย่างเช่น เยาวรัตน์ ชันธอรธ อายุ 61 ปี ผู้ประกอบกิจการให้เช่ารถจักรยานยนต์ใกล้สถานีรถไฟอยุธยา ให้ความเห็นที่ “ไม่อยากให้ถูกถอด (จากมรดกโลก) เราเป็นมานานแล้ว อยากให้เป็นเหมือนเดิม ถ้าถอดแล้วนักท่องเที่ยวจะไม่มา คนจะเที่ยวน้อยลง” ขณะที่ลูกชายของเธอคือ ญัฐเวท วาชีตวาสุเทพ อายุ 34 ปี กลับมองต่าง โดยระบุว่า “ถอดก็ถอดไปเลย ไม่ได้กระทบอะไรกับเราอยู่แล้ว” (วงศ์พันธ์ อมรินทร์เทว, 2567, <https://www.the101.world/high-speed-railway>) หากพิจารณาจากบทสัมภาษณ์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าประชาชนในพื้นที่ที่ประกอบอาชีพพึ่งพารายได้จากการท่องเที่ยวมีแนวโน้มแสดงความวิตกกังวลต่อโครงการก่อสร้างรถไฟความเร็วสูง เนื่องจากเกรงว่าจะเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การเพิกถอนสถานะเมืองมรดกโลกของพระนครศรีอยุธยา ในทางตรงกันข้าม กลุ่มประชาชนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมักมองว่า โครงการดังกล่าวไม่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตของตน หากแต่จะช่วยส่งเสริมความสะดวกในการเดินทางและการพัฒนาของจังหวัดโดยรวม

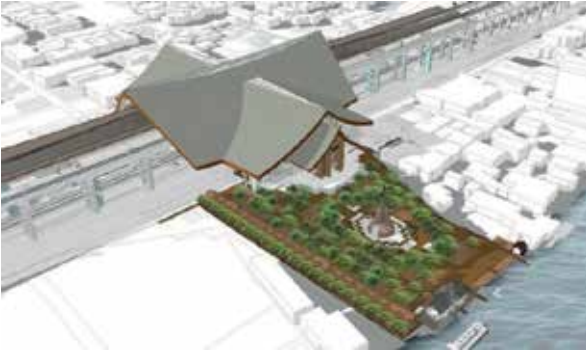
ในความเห็นของอาจารย์ศุภสุตา ปรีเปรมใจ อาจารย์ประจำสาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ซึ่งให้สัมภาษณ์ในรายการ *ฟังเสียงประเทศไทย* ระบุว่า แม้ประชาชนบางส่วนจะแสดงความกังวลต่อโครงการก่อสร้างรถไฟความเร็วสูง แต่เสียงส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการดำเนินโครงการ เนื่องจากมองว่าเป็นโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ แต่ก็ยังคงมีความกังวลเกี่ยวกับการเพิกถอนสถานะเมืองมรดกโลก (The Active - Thai PBS, 2566, <https://theactive.thaipbs.or.th/>) ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ความกังวลของคนในพื้นที่ต่อการถูกเพิกถอนสถานะเมืองมรดกโลกมีไม่มากนัก โดยส่วนใหญ่เห็นว่าควรดำเนินการก่อสร้างสถานีรถไฟความเร็วสูงต่อไป ขณะที่กลุ่มนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมศิลปากร กลับแสดงความห่วงกังวลในระดับสูงกว่า โดยเฉพาะต่อประเด็นทัศนะฐองจาด (*vision pollution*) ที่อาจเกิดขึ้นต่อทัศนียภาพของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่อาจนำไปสู่การเพิกถอนสถานะมรดกโลก มากกว่าประเด็นการก่อสร้างทางรถไฟทับพื้นที่เมืองอยุธยา ซึ่งในปัจจุบันได้กลายเป็นย่านชุมชนหนาแน่นไปแล้ว

อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2567 ภายหลังองค์การยูเนสโกได้แสดงข้อกังวลต่อโครงการก่อสร้างเส้นทางรถไฟความเร็วสูง ซึ่งเป็นประเด็นที่ก่อให้เกิดการถกเถียงอย่างต่อเนื่องระหว่างนักวิชาการ นักการเมือง และประชาชนในท้องถิ่น เกี่ยวกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อโบราณสถานภายในเขตเมืองมรดกโลกพระนครศรีอยุธยา ทั้งในด้านแรงสั่นสะเทือนที่อาจกระทบต่อโครงสร้าง และด้านทัศนียภาพที่อาจถูกบดบังหรือเปลี่ยนแปลงจากการก่อสร้างสถานีรถไฟบริเวณทิศตะวันออกของเกาะเมืองนั้นนายสุรพงษ์ ปิยะโชติ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ได้ออกมาชี้แจงว่า การรถไฟแห่งประเทศไทยร่วมกับคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้ดำเนินการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบด้านทรัพย์สินทางวัฒนธรรม (*Heritage Impact Assessment: HIA*) เพื่อคลายข้อกังวลขององค์การยูเนสโกและประชาชน พร้อมยืนยันว่า “สถานียอยุธยาไม่ได้ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่มรดกโลกที่ขึ้นทะเบียนกับยูเนสโก แต่อยู่ห่างออกไปประมาณ 1.5 กิโลเมตร โดยมีแม่น้ำป่าสักคั่นอยู่” อีกทั้งยังมีการปรับปรุงรูปแบบของสถานีให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ เพื่อลดผลกระทบต่อโบราณสถานและทัศนียภาพโดยรอบ (Thai PBS, 2567, <https://www.thaipbs.or.th/>)

ด้วยเหตุนี้ การดำเนินโครงการก่อสร้างทางรถไฟและสถานีรถไฟความเร็วสูงจึงเริ่มมีความชัดเจนมากขึ้น และเป็นที่คาดหวังของประชาชนในพื้นที่ว่าจะช่วยยกระดับระบบคมนาคมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้ทันสมัยยิ่งขึ้น ภายหลังจากนั้น กระแสข่าวเกี่ยวกับโครงการดังกล่าวได้ซาลง สะท้อนลักษณะการรับรู้ของสังคมไทยที่มักให้ความสนใจกับประเด็นในกระแสเพียงช่วงสั้น ๆ ก่อนถูกแทนที่ด้วยประเด็นใหม่ อย่างไรก็ตาม ยังมีกลุ่มนักวิชาการอิสระที่จัดเสวนาและติดตามกรณีการก่อสร้างทางรถไฟผ่านพื้นที่เมืองอยุธยาอย่างต่อเนื่องต่อมาในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2567 การรถไฟแห่งประเทศไทย (รฟท.) ได้รับหนังสือจากองค์กรที่ปรึกษาของคณะกรรมการมรดกโลก เพื่อพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบด้านทรัพย์สินทางวัฒนธรรม (*Heritage Impact Assessment: HIA*) ของโครงการรถไฟความเร็วสูงไทย-จีน สถานีอยุธยา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการประเมินผลกระทบต่อแหล่งมรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา (MGR Online, 2568A, <https://mgronline.com>)

ทั้งนี้ประเด็นดังกล่าวไม่ถือเป็นข้อกังวลใหม่ เนื่องจากองค์การยูเนสโกได้แจ้งมาก่อนหน้านี้ว่า การก่อสร้างสถานีอยุธยาไม่ได้ถูกห้าม เพียงแต่ให้จัดทำรายงาน HIA เพื่อประกอบการพิจารณาเท่านั้น ดังนั้น การรถไฟแห่งประเทศไทยจึงสามารถดำเนินโครงการต่อไปได้ โดยได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในพื้นที่ ขณะที่การประมูลก่อสร้างคาดว่าจะเกิดขึ้นในช่วงกลางปี พ.ศ. 2568 และคาดว่าจะเปิดให้บริการในปี พ.ศ. 2571 ต่อมา ระหว่างวันที่ 19–22 มกราคม พ.ศ. 2568 ผู้เชี่ยวชาญจากศูนย์นานาชาติเพื่อการศึกษาการสงวนรักษาและการบูรณะมรดกทางวัฒนธรรม (ICCROM) และสภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ (ICOMOS) ซึ่งเป็นองค์กรที่ปรึกษาของคณะกรรมการมรดกโลก ได้ลงพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อสำรวจพื้นที่จริงและรับฟังข้อมูลเกี่ยวกับรายงานการประเมินผลกระทบด้านทรัพย์สินทางวัฒนธรรม (*Heritage Impact Assessment: HIA*) ต่อแหล่งมรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา (MGR Online, 2568B, <https://mgronline.com>) โดยจากการสำรวจทำให้ได้ข้อสรุปสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. **เส้นทางรถไฟฟ้าความเร็วสูงไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้** เนื่องจากต้องใช้งบประมาณและเวลา และบางส่วนของเส้นทางได้ดำเนินการก่อสร้างแล้ว
2. **ปรับแบบก่อสร้างอาคารสถานี** ให้เหมาะสมกับภูมิทัศน์ โดยลดความสูง ขนาด และความทึบของอาคาร เพื่อป้องกันไม่ให้เห็นจากพื้นที่มรดกโลก และลดผลกระทบต่อทัศนียภาพของแหล่งมรดกโลกและโบราณสถาน
3. **จัดทำแผนบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง** ได้แก่ กรมการขนส่งทางราง กรมศิลปากร หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว และหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อวางแผนทางลดผลกระทบสะสมในระยะยาว ทั้งในด้านการวางผังเมือง บริเวณรอบสถานี การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การเชื่อมโยงกับแหล่งมรดกโลก และการวางแผนสิ่งอำนวยความสะดวกและการเดินทาง

ภาพที่ 11 ภาพตัวอย่างสถานีรถไฟความเร็วสูงรูปแบบเดิม
ที่มา: เว็บไซต์ <https://mgronline.com>

ภาพที่ 12 ภาพตัวอย่างสถานีรถไฟความเร็วสูงรูปแบบปรับปรุงใหม่
ที่มา: เว็บไซต์ <https://mgronline.com>

ดังนั้นผลสรุปจากความร่วมมือของหลายฝ่ายได้กลายเป็นความหวังของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่จะได้ใช้บริการรถไฟความเร็วสูงซึ่งจะช่วยเพิ่มความสะดวกด้านคมนาคม ภายหลังได้รับอนุมัติให้ดำเนินโครงการต่อไป โดยมีการปรับปรุงแบบโครงสร้างอาคารสถานีเพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อการเพิกถอนสถานะเมืองมรดกโลกของพระนครศรีอยุธยา การดำเนินการดังกล่าวช่วยลดความกังวลของหลายฝ่าย และถือเป็นก้าวสำคัญในการพัฒนาเมืองควบคู่กับการอนุรักษ์คุณค่ามรดกโลก

สรุป

หลังจากพระนครศรีอยุธยาได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น “นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา” มรดกโลก การขยายตัวของเมืองและการท่องเที่ยวได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ. 2550-2560 ส่งผลให้เกิดปัญหาการรุกร้าพื้นที่ถนนโบราณ การตั้งร้านค้าในบริเวณถนนชึกุน ถนนป่าโทน และบริเวณด้านหลังวิหารพระมงคลบพิตร จนก่อให้เกิดมลพิษทางน้ำและปัญหาการจัดการที่ไม่เป็นระบบ องค์การยูเนสโกจึงได้มีหนังสือเตือนต่อรัฐบาลไทยให้เร่งดำเนินการแก้ไข ส่งผลให้มีการปรับปรุงแผนบริหารจัดการอุทยานประวัติศาสตร์ฯ และกำหนดแนวทางจัดระเบียบพื้นที่บริเวณถนนชึกุน ถนนป่าโทน รอบวิหารพระมงคลบพิตร และเขตชุมชนโดยรอบ ซึ่งช่วยให้พระนครศรีอยุธยารอดพ้นจากการถูกเพิกถอนสถานะมรดกโลกในครั้งนั้น ต่อมาในช่วง พ.ศ. 2561-2567 การดำเนินโครงการรถไฟความเร็วสูงได้สร้างความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบต่อทัศนียภาพของเมืองมรดกโลกจนเกิดการถกเถียงกันอย่างกว้างขวางระหว่างหลายฝ่าย ทั้งนักวิชาการ หน่วยงานรัฐ และประชาชนในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินยืนยันว่าเส้นทางดังกล่าวอยู่นอกเขตมรดกโลก และได้รับอนุญาตให้ดำเนินการต่อไป โดยมีเงื่อนไขให้ปรับปรุงแบบอาคารสถานีให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และไม่บดบังทัศนียภาพของ

โบราณสถาน จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารและการลงพื้นที่สัมภาษณ์ พบว่าปัญหาหลักของพระนครศรีอยุธยาอยู่ที่ การขาดความร่วมมือและความเข้าใจร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บางสิ่งควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนกลับล่าช้า เนื่องจากความเห็นที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างกรมศิลปากร หน่วยงานท้องถิ่น และผู้ค้า หากมีการบูรณาการความร่วมมืออย่างรอบด้าน ตั้งแต่ต้น ปัญหานี้อาจไม่ลุกลามจนถึงขั้นถูกยุเนสโกเตือน ทำนองเดียวกัน กรณีโครงการรถไฟฟ้าความเร็วสูงสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจที่แตกต่างกันระหว่างฝ่ายอนุรักษ์กับฝ่าย อีกทั้งจากการศึกษายังพบว่าพระนครศรีอยุธยายังคงมีประเด็นปัญหาที่อาจกลายเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการถูกเพิกถอนจากการเป็นเมืองมรดกโลกในอนาคตหลายประการ เช่น การรื้อถอนพื้นที่วัดร้างบริเวณคูคลองใกล้บึงพระราม การมั่วสุมของกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่ดังกล่าว ปัญหาขยะและมลพิษ ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อสภาพลักษณะที่อาจก่อให้เกิดทัศนอุจาด ดังนั้นหลายหน่วยงานจึงควรมีการประชุมและแก้ไขสภาพแวดล้อมอย่างจริงจัง โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมควบคู่กับการพัฒนาเมืองให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน เพื่อให้พระนครศรีอยุธยารอดพ้นจากปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจนำไปสู่การถูกเพิกถอนสถานะเมืองมรดกโลกในอนาคต

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). **มรดกไทย-มรดกโลก**. มปท : กระทรวงศึกษาธิการ

ประชาไท. (2566ก). **เปิดเอกสารปี'63-64 หลายฝ่ายเสนอ รฟท.ทบทวนสร้างเส้นทางรถไฟความเร็วสูงฯ**

หอบโบราณสถาน 'อโยธยา'. *ประชาไท*. สืบค้นเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2568 จาก

<https://prachatai.com/journal/2023/04/103862>

ประชาไท. (2566ข). **กลุ่ม 'Save อโยธยา' เสนอรื้อถอน ท้ายเส้นทาง 'รถไฟความเร็วสูง' ออกนอก**

เขตเมืองเก่า. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2568 จาก <https://prachatai.com/journal/2023/04/10372>

พัทธ์ แดงพันธ์. (2555). **การพัฒนาชุมชนเมืองกับการอนุรักษ์โบราณสถานในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา**

และปริณพท พ.ศ.2482-2544. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พรพรรณ โปรงจิต. (2561). **นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและเมืองบริวาร:การถอดถอนจากการ**

เป็นมรดกโลก. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 21, (มกราคม-ธันวาคม).

ภรณีภา สว่างแจ้ง, ผู้ค้าในตลาดต้นไม้ในบึงพระราม. สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2568.

มติชนออนไลน์. (2560ก). **อยุธยาเตรียมงบประมาณ 10 ล้าน ทำจุดรองรับใหม่ หลังย้ายตลาดหลังวิหาร**

พระมณฑลพิตร. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2568 จาก

https://www.matichon.co.th/local/news_498068

มติชนออนไลน์. (2560ข). **ตัดน้ำไฟ-ปิดทางเข้าออก ตลาดหลังวิหารหลวงพ่อมงคลพิตรเมืองอยุธยา**

ราบรื่น ไร้รุนแรง สืบค้นเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2568 จาก

https://www.matichon.co.th/local/news_495907

มติชนออนไลน์ (2566). **เปิดเอกสาร ‘ด่วนที่สุด’ จากบิ๊กป้อมถึงบิ๊กตู่ มอบคมนาคมเลือกเปลี่ยนทาง**

ไฮสปีดเทรน-สร้างอุโมงค์ปี’64. มติชน. สืบค้นเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2568 จาก

https://www.matichon.co.th/politics/news_3946849

ราชกิจจานุเบกษา. (2560). **คำสั่งหัวหน้าคณะ รักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 30/2560 เรื่องมาตรการเร่งรัด**

และเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการโครงการรถไฟความเร็วสูงช่วงกรุงเทพ - นครราชสีมา. เล่ม 134

ตอนพิเศษ 162 ง, 15 มิถุนายน 2560,

วงศ์พันธ์ อมรินทร์เทวา. (2567). **‘มรดกโลก’ หรือ ‘การพัฒนา’? ทางเลือกที่อาจไม่จำเป็นต้องเลือก**

เมื่อรถไฟความเร็วสูงใกล้มาเยือนอยุธยา. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2568 จาก

<https://www.the101.world/high-speed-railway>

ศุภสุตา ปรีเปรมใจ. (2557). **การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา**

พ.ศ.2483-2534. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย

ศิลปากร

ศิลปวัฒนธรรม. (2566). **“อยุธยา” เสี่ยงถูกยูเนสโกถอดจากมรดกโลก เพราะรถไฟความเร็วสูง.**

บทสัมภาษณ์ทวิวงศ์ โตทวิวงศ์. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2568 จาก [https://www.silpa-](https://www.silpa-mag.com/history/article_117695)

[mag.com/history/article_117695](https://www.silpa-mag.com/history/article_117695)

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2550). **แนวทางปฏิบัติและมาตรการ อนุรักษ์**

พัฒนา และฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เมืองเก่าและพื้นที่โดยรอบ. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2557). **อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครอง**

มรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ. ม.ป.ท. : โมนิกราฟสตูดิโอ

สุนีย์ ทองจันทร์ และคณะ. (2556). **ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการบริหารจัดการโบราณสถาน**

โบราณวัตถุ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ศึกษากรณีเกาะเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. กรุงเทพฯ :

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

เอกพจน์ อ้อแสงชัย. (2553). **การศึกษาความสัมพันธ์ไทย-จีนผ่านโครงการรถไฟความเร็วสูงระหว่างปี**

ค.ศ. 2013-2020. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

MGR Online. (2568A). **“ผู้เชี่ยวชาญ”มรดกโลก”ลงพื้นที่”อยุธยา”แนะ ลดความสูงหลังคาสถานี**

ไฮสปีด”ไทย-จีน”. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2568 จาก

<https://mgronline.com/business/detail/968000000725>

MGR Online. (2568B). “ยูเนสโก” ตอบรับแล้ว รฟท.ปรับแบบสถานีอยุธยา"รถไฟไทย-จีน"

เสร็จเตรียมแผนก่อสร้าง. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2568 จาก

<https://mgronline.com/business/detail/9680000044531>

Thai PBS, (2567). แฉรถไฟความเร็วสูงไม่กระทบ "มรดกโลกอยุธยา" ไม่เวนคืนที่ดิน. สืบค้นเมื่อวันที่

23 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://www.thaipbs.or.th/>

The Active - Thai PBS. (2566). ‘นักวิชาการ’ เผย คนอยุธยาเห็นด้วยกับการสร้างรถไฟความเร็วสูง.

บทสัมภาษณ์ อาจารย์ศุภสุดา ปรีเปรมใจ. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2568 จาก

<https://theactive.thaipbs.or.th/news>

ศิลปวัฒนธรรม. (2565). จุดเริ่มต้นของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา สู่มรดกโลกทาง

วัฒนธรรม. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://www.silpamag.com>

หลักเกณฑ์การส่งบทความตีพิมพ์ในวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ระดับปริญญาตรี

ลักษณะของวารสาร

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ระดับปริญญาตรีเป็นวารสารเผยแพร่ผลงานวิจัย/บทความวิชาการ และองค์ความรู้ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของนักศึกษา

ข้อแนะนำทั่วไป

1. เรื่องที่รับพิมพ์ในวารสารต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสาร รายงาน หรือสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน
2. เนื้อหาของบทความ หรือข้อคิดเห็นใดๆ ที่ตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ เป็นความคิดเห็นของผู้เขียนเท่านั้น กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป
3. ต้นฉบับต้องได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์

ประเภทของผลงานที่จะรับตีพิมพ์

1. บทความวิจัย (Research articles)
2. บทความวิชาการ (Academic articles)
3. บทความปริทรรศน์ (Review articles)
4. บทวิจารณ์หนังสือ (Book review)

รูปแบบการเตรียมต้นฉบับ

1. ต้นฉบับต้องพิมพ์บนกระดาษขาว ขนาด A4 พิมพ์หน้าเดียว หรือดาวน์โหลดเทมเพลตบทความได้จาก ลิงค์ด้านบน ใส่เลขหน้ากำกับหน้าทุกหน้า โดยใช้แบบอักษร TH Sarabun PSK ขนาดตัวอักษร 14 ถ้ามี ภาพประกอบ ควรเป็นภาพถ่ายขาว-ดำที่ชัดเจน นอกจากจำเป็นจึงควรใช้ภาพสี และถ้ามีภาพวาดลายเส้น ให้วาดบนกระดาษขาว โดยใช้หมึกดำให้สะอาดและลายเส้นคมชัด ความยาวของเนื้อหารวมภาพและ ตารางไม่ควรเกิน 15 หน้า

2. การตั้งค่าหน้ากระดาษ

- ระยะขอบบน (Top margin) ขนาด 1.00" หรือ 2.54 เซนติเมตร
- ระยะขอบล่าง (Bottom margin) ขนาด 0.71" หรือ 2.54 เซนติเมตร
- ระยะขอบซ้าย (Left margin) ขนาด 0.71" หรือ 2.54 เซนติเมตร
- ระยะขอบขวา (Right margin) ขนาด 0.71" หรือ 2.54 เซนติเมตร

3. การส่งต้นฉบับ ผู้เขียนจัดส่งต้นฉบับทางระบบวารสาร นี หรือ E-mail address: journalhusokidsofaru@gmail.com ให้แนบไฟล์ข้อมูลเรื่องเต็มรูปแบบ WORD, และ PDF. อย่างละ 1 ไฟล์

รายละเอียดการเตรียมต้นฉบับ

บทความที่ผู้เขียนจัดส่งให้กองบรรณาธิการพิจารณาให้เรียงลำดับตามองค์ประกอบ ดังนี้

1. ชื่อเรื่อง (Title) ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และจัดให้อยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ ชื่อภาษาอังกฤษ อักษรตัวแรกของทุกคำให้พิมพ์ด้วยตัวพิมพ์ใหญ่

ชื่อเรื่องภาษาไทย TH Sarabun PSK ตัวหนา ขนาด 20

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ TH Sarabun PSK ตัวหนา ขนาด 18

2. ชื่อผู้เขียน (Authors) ครบทุกคน ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้แบบอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 16 ตัวหนา และให้จัดอยู่ชิดขวาหน้ากระดาษและกำหนดเชิงอรรถหลังชื่อผู้เขียน (ภาษาไทย) ดังนี้

2.1 เชิงอรรถหมายเลข ให้ระบุตำแหน่ง หน่วยงานและที่อยู่ที่ตั้งกิตทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และ E-mail

2.2 เชิงอรรถเครื่องหมายดอกจัน (ต่อจากเชิงอรรถตัวเลข) ให้ระบุ "Corresponding author email: ของผู้เขียน"

3. บทคัดย่อ และ Abstract ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีความยาวไม่เกิน 200 คำ และให้ใช้แบบ อักษร TH Sarabun PSK ขนาด 14 ตัวปกติ

4. คำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้เลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความไม่เกิน 3 คำ โดยพิมพ์ต่อจากส่วนเนื้อหาของบทคัดย่อ และ Abstract ให้ใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ และให้จัด ชิดซ้ายของหน้ากระดาษ อักษรตัวแรกของทุกคำให้พิมพ์ด้วยตัวพิมพ์ใหญ่

5. เนื้อเรื่อง (Main Body) ให้จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ โดยใช้แบบอักษร TH Sarabun PSK ดังนี้

- หัวข้อใหญ่ ใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา จัดชิดซ้ายคอลัมน์

- หัวข้อย่อย ใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวหนา จัดชิดซ้ายคอลัมน์

- เนื้อความใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ บรรทัดแรกทุกย่อหน้าเยื้อง 0.5 นิ้วของบรรทัดถัดไป ซึ่ง บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความปริทรรศน์มีส่วนเนื้อเรื่องดังนี้

5.1 บทความวิชาการและบทความปริทรรศน์ ประกอบด้วย บทนำ เนื้อหา บทสรุป และเอกสารอ้างอิง

5.2 บทความวิจัย ประกอบด้วย บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัย สรุปและ อภิปรายผล กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) และเอกสารอ้างอิง

การเขียนเอกสารอ้างอิง (Reference)

การอ้างอิงเอกสารให้เขียนตามแบบ APA (American Psychological Association) ดังนี้

1. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบ

กรณีเอกสารอ้างอิงปรากฏก่อนข้อความ

ชื่อและนามสกุล (ปีพิมพ์) หรือ ชื่อและนามสกุล (ปีพิมพ์ เลขหน้าที่ปรากฏข้อความ)

กรณีเอกสารอ้างอิงปรากฏท้ายข้อความ

..... (ชื่อและนามสกุล, ปีพิมพ์) หรือ (ชื่อและนามสกุล, ปีพิมพ์: เลขหน้าที่ปรากฏข้อความ)

หมายเหตุ ผู้เขียนที่เป็นชาวต่างประเทศให้ใช้นามสกุล ตามด้วยปีพิมพ์และเลขหน้าที่ปรากฏข้อความ

ตัวอย่าง

ก่อนข้อความ

ทรงศรี สรณสถาพร (2556) อธิบายว่า หรือ ทรงศรี สรณสถาพร (2556: 52) อธิบายว่า

ท้ายข้อความ

..... (ทรงศรี สรณสถาพร, 2556) หรือ (ทรงศรี สรณสถาพร, 2556: 52)

ก่อนข้อความ

Cane (2004) ระบุว่า..... หรือ Cane (2004: 65) ระบุว่า

ท้ายข้อความ

..... (Cane, 2004) หรือ (Cane, 2004: 65)

ก่อนข้อความ

อัจฉรา จันทร์ฉาย และศิพัตม์ ไตรอุโฆษ (2562) กล่าวว่า หรือ อัจฉรา จันทร์ฉาย และศิพัตม์ ไตรอุโฆษ (2562: 83) กล่าวว่า

ท้ายข้อความ

..... (อัจฉรา จันทร์ฉาย และศิพัตม์ ไตรอุโฆษ, 2562) หรือ (อัจฉรา จันทร์ฉาย และศิพัตม์ ไตรอุโฆษ, 2562: 83)

ก่อนข้อความ

Warrach & Ameen (2010) อธิบายว่า..... หรือ Warrach & Ameen (2010: 320) อธิบายว่า

ท้ายข้อความ

..... (Warrach & Ameen, 2010) หรือ (Warrach & Ameen, 2010: 320)

2. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

ให้เขียนเอกสารอ้างอิงเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แล้วจัดเรียงไว้ท้ายบทความตามลำดับ อักษรชื่อและนามสกุลของผู้เขียนชาวไทย หรือนามสกุลของผู้เขียนชาวต่างประเทศ หรือชื่อเรื่องในกรณีที่ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน โดยเรียงเอกสารภาษาไทยไว้ก่อนเอกสารภาษาต่างประเทศ ดังตัวอย่างการเขียน เอกสารอ้างอิงท้ายบทความตามประเภทของแหล่งที่ใช้อ้างอิงต่อไปนี้

2.1 หนังสือ

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง (ปีพิมพ์), ชื่อเรื่อง (ครั้งที่พิมพ์) สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์

หมายเหตุ: ให้ระบุครั้งที่พิมพ์ตั้งแต่การพิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป

ตัวอย่าง

ทรงศรี สรณสถาพร. (2556). การอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพฯ: วังอักษร.

อัจฉรา จันทร์ฉาย และศัพัตม์ ไตรอุโฆษ. (2562) **การจัดทำแผนกลยุทธ์และแผนธุรกิจใหม่**, กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Berry, D. M., & Fagerjord, A. (2017). **Digital humanities: Knowledge and critique in a digital age**. Cambridge, England: Polity.

Cane, P. (2004). **Administrative law** (4th ed.). New York: Oxford University Press.

2.2 บทความวารสาร

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียน (ปีพิมพ์) ชื่อบทความ, ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้าที่ปรากฏบทความ

ตัวอย่าง

สิริวิจนา แก้วนิกร, ใจทิพย์ ณ สงขลา, และปรัชญนันท์ นิลสุข. (2562) การพัฒนาเว็บไซต์เพื่อการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการเล่าเรื่องดิจิทัล เพื่อส่งเสริมสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรม **วารสารสารสนเทศศาสตร์**, 37(1), 45-66.

Warraich, N. F., & Ameen, K. (2010). Employment and learning outcomes of LIS graduates: A case of Pakistan. **Education for Information**, 28(2), 315-324

2.3 วิทยานิพนธ์

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียน. (ปีพิมพ์) **ชื่อวิทยานิพนธ์**. ระดับของวิทยานิพนธ์, ชื่อมหาวิทยาลัย

หมายเหตุ: วิทยานิพนธ์ภาษาต่างประเทศให้ใส่เครื่องหมายจุลภาคหลังชื่อมหาวิทยาลัย ตามด้วยชื่อประเทศ

ตัวอย่าง

กรรณก บุษมรกด (2561) **การศึกษาคำบริภาษในภาษาถิ่นใต้ตามแนววรรณคดีชาตินิพนธ์** วิทยานิพนธ์ปริญญา มหามบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Reinhard, A. R. (2021). **Stress, burnout, and well-being in new veterinary graduates: Evaluating a pilot online professional development program**. Master's thesis, University of Kentucky, United State of America.

พรนภา แสงดี. (2552). **การพัฒนาวัฒนธรรมสารสนเทศในสถาบันอุดมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา, มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Aldridge, D. V. (1997). **Leadership and management behaviors of the deans of student services within the Los Angeles Community College District**. Doctoral dissertation, Pepperdine University, United State of America

2.4 เอกสารการประชุมสัมมนา

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง (ปีพิมพ์) ชื่อบทความ ใน **ชื่อเอกสารการประชุมสัมมนา** (หน้าที่ปรากฏบทความ) สถานที่ พิมพ์ สำนักพิมพ์

ตัวอย่าง

นราธิป ปิตินนบตี. (2564), การประเมินงานมอบหมายการรู้สารสนเทศของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. ใน **เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มศรีอยุธยา "งานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่" ครั้งที่ 11** (หน้า 245-256) ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏ ราชนครินทร์

Castillo, F. (2019), Evolutionism in music history: Toward reconciliation. In **Proceedings of the 5th Arts & Humanities Conference** (pp.15-24), Prague, Czech Republic: International Institute of Social and Economic Sciences.

2.5 บทความในหนังสือพิมพ์

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียนบทความ (ปีพิมพ์, วันที่ เดือน) ชื่อบทความ **ชื่อหนังสือพิมพ์**, หน้าปรากฏบทความ

หมายเหตุ: บทความในหนังสือพิมพ์ภาษาต่างประเทศให้ระบุชื่อผู้เขียนวันเดือนปีที่พิมพ์เป็น (ปีพิมพ์, เดือน วันที่)

ตัวอย่าง

กันต์ เอี่ยมอินทรา (2562, 29 มิถุนายน), MOOC ตลาดวิชาอนาคตใหม่แห่งการศึกษา **กรุงเทพธุรกิจ** หน้า 9.

Chantanusornsiri, W. (2019, July 25). Good governance sorely lacking at state-run barniks. **Bangkok Post**, p.9.

2.6 สัมภาษณ์

รูปแบบ

ผู้ให้สัมภาษณ์ ตำแหน่ง (ถ้ามี) สัมภาษณ์, วันที่ เดือน ปี

ตัวอย่าง

ณัฐพล รื่นฉวิล, ผู้ใหญ่บ้าน บ้านเทพโพ หมู่ 5 ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัด พระนครศรีอยุธยา, สัมภาษณ์, 1 กรกฎาคม 2563

2.7 บทความหรือเอกสารจากอินเทอร์เน็ต

รูปแบบ

ชื่อผู้เขียนบทความ (ปีพิมพ์) ชื่อบทความ, สืบค้น วัน เดือน ปี, จาก <http://www.xxxxxx>

หมายเหตุ: กรณีอ้างอิงบทความภาษาต่างประเทศให้ระบุข้อมูลการสืบค้นว่า Retrieved เดือน วัน, ปี, from <http://www.xxxxxx>

ตัวอย่าง

กรมควบคุมโรค. (2563), **เกณฑ์การพิจารณาตามระดับความรุนแรงของการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระดับประเทศ**.

สืบค้น 7 ตุลาคม 2564, จาก https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/im_commands/im_commands12_1.pdf

อรรถสิทธิ์ ขจรรุ่งศิลป์. (2564), **สื่อสารอย่างไรให้คนไทยเชื่อมั่นและฉีดวัคซีน**. สืบค้น 7 ตุลาคม 2564, จาก

<https://tdri.or.th/2021/06/vaccine-communication/>

Thomas, S. J., et al. (2021). **Six month safety and efficacy of the BNT162b2 mRNA COVID-19 vaccine**. Retrieved October 7, 2021, from <https://www.medrxiv.org/content/10.1101/2021.07.28.21261159/1>

World Health Organization. (2021), **COVID-19 vaccine tracker and landscape**. Retrieved October 7, 2021, from <https://www.who.int/publications/m/item/draft-landscape-of-covid-19-candidate>

ประกาศเกี่ยวกับลิขสิทธิ์

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์เป็นลิขสิทธิ์ของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารฯ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความ และไม่ได้เป็นทัศนะและความรับผิดชอบของ กองบรรณาธิการ หรือ ของ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

นโยบายส่วนบุคคล

ชื่อและที่อยู่อีเมลที่ป้อนในเว็บไซต์วารสารนี้จะใช้สำหรับวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในวารสารฯ เท่านั้นและไม่เผยแพร่เพื่อวัตถุประสงค์ในกิจกรรมอื่น ๆ